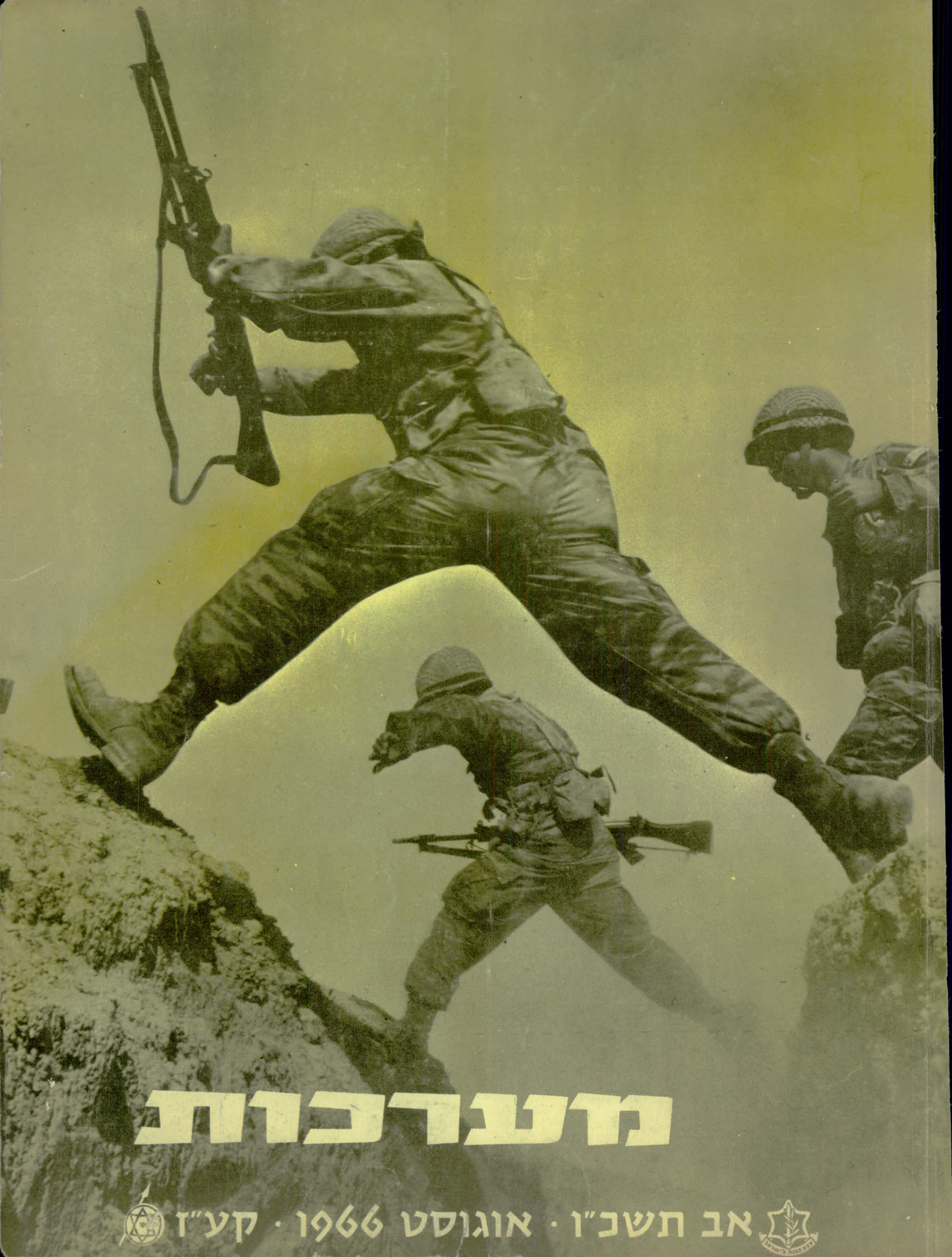

מערכות

אב תשכ"ו · אוגוסט 1966 · קע"ז

מה צפוי בחוברות „מערכות“

- מסע־קרב בסיני ●
- מבחנים לקצינים - כיצד ●
- דמוות הקצונה הערבית ●
- חילות צה"ל ושורשיהם ●
- פשיטות צה"ל ●
- תמורות בחינוך במדינות ערב ●
- נשק־נ"ט - הקיים והנחוץ ●
- במערכות ההדרכה של צה"ל ●
- לוחמת כב"ד ●

מערכות

תוכן הענינים

2	מי ומה בחוברת?
	לקחי נפקדים
3	ראשיתה של פלוגה
	המערכה על סטלינגרד,
9	מרשל ו. צ'וקוב — זכרונות ולקחים
8	הדים: מלחמות בעולם בין השנים 1945—1965
	מדע ונולחמה
15	המדע ואופקי הפיתוח הצבאי
18	כלי רחף (סיקור בתמונות)
	תורות לחימה
20	מלחמה חתרנית: „נוסח מאו־צה־טונג“
25	בעולם החמוש: מרוץ החימוש מוליד מפלצות טילים
	זרקור על המזה"ת
26	בין הפיכה להפיכה (פרקי סוריה)
32	„מצרים שניה“: הסכר והערים
34	מה חדש בספרי מערכות
	בשדה ההדרכה
35	פגעי ולקחי של מפקד בריגדה
39	קורס ריינג'רים בארה"ב
44	דפי חי"ר
47	חידושי נשק ומכניקה
48	מה בצבאות
	צקלון
	(לקט תרגומים)
	התקפות במבואות הרישומרון
	עורך גרפי: דב קרפטי
	תצלום השער: אברהם ורד

בית ההוצאה של
צבא הגנה לישראל

מערכות

עורך ראשי: אל"מ אלעזר גלילי
סגן עורך ראשי: סא"ל גרשון רייבלין
מרכז מערכת: מרים דרורי
צות מערכת: שרגא גפני
סגן שמואל בולוצקי
אסתר גולדברשט
„מערכות-הפלס“: קצין־עריכה רבי־סרן ברוך ספיר
„מערכות-חימוש“: קצין־עריכה רבי־סרן יעקב להט
„מערכות-ים“: קצין־עריכה סרן אלי שחף
„מערכות-שיון“: קצין־עריכה רבי־סרן מאיר איזנטל
המערכת והמנהלה: הקריה — ת"א, רח' ג' מס' 1, טל' 692237

עורך: מא"ל צבי סניני
עורך־משנה: רס"נ ל. מרחב

מדור המנויים: הקריה, רח' ב', מס' 29, טל. 247185
הודפס באמצעות משרד הבטחון — ההוצאה לאור
„הדפוס החדש“ בע"מ

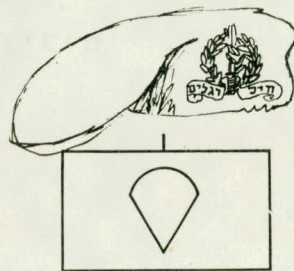
מי ומה בחוברת? מי ומה בחוברת?

חומתו של כל צבא בנויה לכניס-לכניס: יחידות. סוד ליכודה של יחידה הוא ממעשי-היצירה הגדולים שבחיי צבא. כיצד קמה והתגבשה פלוגה אחת — זאת מנסה לספר לנו (בעמ' 3) אל"מ מ. גור ("מנסה" — כי כיצד ניתן למצות ולספר את הכל על תהליך-התהוות כזה?). רשימותיו-זכרונותיו אלה הם המשך לסדרת מאמרים (ראה בארבע החוברות האחרונות של "מערכות"), אלא שעתה מתרכזים הם איפוא בקורותיה של פלוגה אחת; אך אי-אפשר לתאר קורותיה — מבלי להראות, ולו במקצת, את תמונתה של התקופה ושל מחולליה: תקופת "פעולות-התגמול" — ודו-ע-הצנחנים אשר קמה לצה"ל. בגליון זה נקטע סיפורו כאילו באמצע; יהיה זה סיפור בהמשכים.

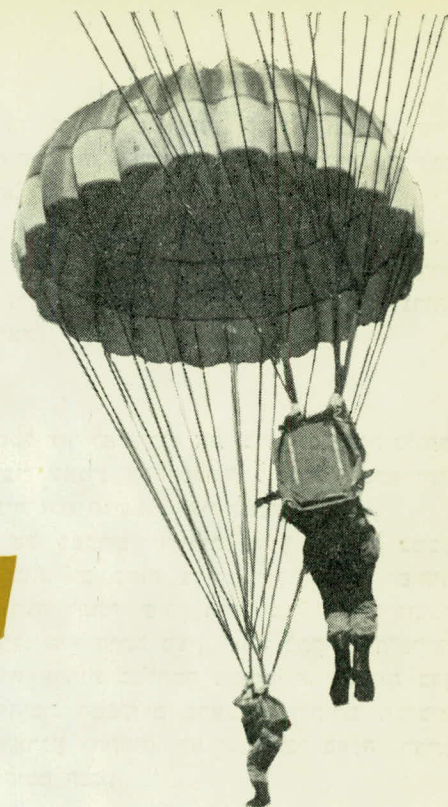
מידוע, מצויות בצבאות, "אופנות": לא רק למדים (וישנן גם כאלו — וכרגיל מקובלים על צבא שניצח במלחמות, כנראה כמעין "קמע"). אלא אף לתורות ותפיסות. בעשור האחרון (בערך — מאז "ימי דיאן-באן-פו", בסיום "מלחמת ויאט-נאם הראשונה" הצרפתית) נפוצו המושג "מלחמה חתרנית" וכחציית-ריסר מושגים נילויים, ורבו הספרים על אודותיה. אך גם לאופנות ישנן לעתים סיבות. ה"מלחמה-החתרנית", תיקרא בכל שם אשר תיקרא, היא מציאות: כיום — בראש-זראשונה בדרום-מזרחית של אסיה ובעוד ארצות "מתפתחות", או בכאלו שלא הספיקו משום-מה לזכות לכינוי זה. אין ספק, שבגלגול אפשרי יש להתחשב במשמעויותיה גם בשורה ארוכה של ארצות שטרם נתנסו בה. מאמרו של סא"ל פ. מיכאל (עמ' 20) הוא על-כן פתח להיכרות עם נושא, אשר מקובל כיום כי אין השכלתו של קצין שלמה בלעדיו.

קשה להבדיל, לפעמים, בין ה"אינטליגנטיים לשליש-לרביע", אנשי המעמד הבינוני הזעיר, פקיד-שלטון וקציני-צבא, שהם עיקר הזרמים-הארגונים המדיניים השונים שבסוריה של זמננו; ופי כמה קשה הדבר, כשהמדובר הוא ב"זרמים" (או שמא חבורות שאפתנים?) שבתוך מפלגה אחת: "אל-בעת", בכל-זאת, מנסה סא"ל מרום לערוך הבחנה כזאת במאמרו "בין הפיכה להפיכה" (עמ' 25) — ובמידת-הניתן מעלה הוא לפנינו מקצת מן הפסיפס המגוון והסבוך של שכבות ובנות-שכבות חברתיות, עדות דתיות ושבטיות, חבורות חברתיות ושלטוניות (או — אפוזיציוניות) המתמקמות לסירוגין, ובערבוביה לא-מעטה, במפה המדינית-הציבורית של סוריה בזמננו. תשובות, "אחרונות" וודאות מוחלטת אולי אינן יכולות להסתבר, אך תוספת התמצאות — בהבנת הפיכות-האתמול, ומי יודע אם של האתמול בלבד — ודאי צפויה לקוראי סקירה זו.

ודאי שברצוננו "ללמוד מנסיונם של אחרים": גם מלקחי שדה-הקרב — וגם מנסיון ההתכוננות לקראתו. אך האם לעתים קרובות מוגשים לנו באחת מבמות-הצבא הזרות נסיון ולקח אלה, ברורים וסדורים — ועל רקע עובדתי? לאו דוקא. אולם יש ו"המזל משחק". מי שפיקד על עוצבה "ירוקה" במקצת, בקרבות 1942 נגד הגרמנים ברוסיה, מספר מעל דפי ירחון-קצינים סובייטי על פגעי של אימון לא-נכון בתחומים שונים. ביניהם: ארגונו של מסע ארוך ומפרך, הקנית הרגלי-שדה, אבטחה ומודיעין-נגדי בתנאי-קרב, הכשרת מקלענים, ירי אל מטרת "בלתי-נראות", כושר ארטילריה לפעול באורח בלתי-ישגרת, עזרה ראשונה ופינוי נפגעים; והוא מצביע מפורשות כיצד התנקמו פגעים אלה, בשורה של מצבי-לחימה אופייניים, קשים ומאלפים. יחשוב הקורא: סדנא דארטא חד הוא. אם נחוצות חכמת-מפקדים ותושיית-הוגרים בתנאי שלג וקור — לא פחות יידרשו בתולותי המדבר, בחום ובצמא; הטכניקה תהיה שונה — אך חובת ראית-הנוכח, וכושר-הסתגלות, אחת היא — ועל אחת כמה וכמה כך במצבי-לחימה ובלקחים וציורים טקטיים. על רשימות כאלו של ג' ב. ולאדימירוב (עמ' 35) נאמר: — קרא — חוזר-וקרא — והרהר!

ראשיתה של פלוגה

אל"מ מ. גור

רישומים מאת י. שמש, מחילי הפלוגה

כינון שאחרתי ימים מספר לקורס, קיבלתי יחד עם משה'לה, שנועד להיות מ"מ בפלוגה, מדריך מיוחד, רב-סמל (היום סרן) שמעון, ולאחר אימון מאומץ הותר לנו להצטרף אל הפלוגה באימוניה.

משך הקורס ניתן לי לעמוד מקרוב על מהות החיילים, על טיבם ועל הנוף האנושי ממנו הגיעו ובמקצת על המניעים אשר הביאום אלינו.

את זמני הפנוי ניצלתי להכנת תכנית אימונים לסדרת השדה הראשונה של אימון הפרט ולהכרת רוח הגדוד ואופי מפקדיו.

מנהיגות בשני מישורים

כך נראתה לי תמצית מנהיגותו של אריק: לשני מישורים כוונה פעילותו — כלפי חוץ אל המטכ"ל והפקודים: לעשות הכל כדי שכל משימה אפשרית או נראית באופן אמנם תוטל עלינו; כלפי פנים: לדאוג שתמיד יהיו כוחות נכונים להגשים כל משימה, ולתכנן את המבצעים כך, שאמנם ישיגו הצלחה מלאה.

לא אתיחס למישור החיצון — איני בקי בו. אוכל רק לנקוט עמדה ולעמוד על ההשפעה שהיתה למישור זה על הרוח הפנימית ביחידה. נראה לי באופן ברור, שגישתו זו של אריק — לעשות ככל יכולתו לזכות במשימות מבצעיות — היא שהיתה הבסיס המוצק לבנין היחידה ולכינון רוחה. היא שהיתה הדחף לרצון העשיה בקרב כל חיילי היחידה, וניתן לקבוע, שהיא היתה הרוח הגדולה, אשר השיאה את הצנחנים לשיאים גבוהים.

הזמן הרב אשר גולה ממנו פעילותו במישור החיצון והחשיבות אשר ייחס לה (לדעתי, כ"מ"פ או, בצדק), לא הותירו לו

רקע

אחרי פעולת קיביה ב־1953 הוחלט לאחד את היחידה לפעולות מיוחדות, יחידה 101, עם הצנחנים ולעשותם גוף לוחם בפיקודו של אריק (אז רב־סרן, כיום — ראש מה"ד).

תוך תקופה קצרה נעשה גוף זה שם דבר, ובחוגי הצבא היה ידוע, שהוא המבצע את המשימות הצבאיות של צה"ל מעבר לגבול.

במשך השנים 1954—1951 שירתי בתפקידים רבים בירושלים ועשיתי את חוק לימודי באוניברסיטה. עם גבור קצב פעולות התגמול בראשית 1954 חשתי, שהקרקע מתחילה לבעור מתחת לרגלי. ההרגשה היתה דומה לזו של סוף 1947 ותחילת 1948, כאשר סיימתי את לימודי התיכונים. זו היתה, "עת פעולה" ולא "עת לימודים".

באחד הימים של יוני 1954 פגשתי ברחוב ירושלמי בדויד, יחד שירתנו בחטיבת הנגב במלחמת־הקוממיות ואחריה, וממנו נודעו לי יותר פרטים על מהות היחידה ועל הדרך פעולתה. למחרת נסעתי אל היחידה לשיחה עם אריק. כיון שלא פגשתי בו, השארתי בשבילו הודעה בידי השליש. כתבתי שאני לפקודתו, ואם יחליט שהוא מוכן לקבלני — אני ממתין להוראות.

בתחילת חודש יולי התקשר אתי והודיע שעלי להתייצב לא יאוחר ממחצית החודש, כיון שעלי לקבל פלוגה חדשה — פלוגה ד' — אשר היתה אותה שעה בטירונות.

בתכנית היה להגיש בחודשים יולי-אוקטובר את בחינות הגמר שלי לב"א, אולם קיבלתי עלי את הדין. הצלחתי להגיש את הבחינה במקצוע המשני וההתייצבתי ביחידה, כדי שאספיק לעבור את קורס הצניחה עם הפלוגה.

כל פעולה או כל תפקיד שלא היו קשורים באופן ישיר למבצעים היו נחותים, ותהא חשיבותם האובייקטיבית הכללית רבה ככל שתהא.

לא זו בלבד. בתוך המבצע עצמו היו רמות שונות של חשיבות. אבטחה, חסימה והסתערות — לכל אחת מצורות לחימה אלה היה ערך כמעט קבוע בסולם „הכבוד“ (ההסתערות, כמובן, היתה בראש).

רוח היחידה

ראיתי בבירור, שכל עוד לא אוכיח את יכולתי האישית כלוחם וכמפקד, אין סיכוי שאגיע עם הפלוגה ל„עמדת הסתערות“. חייב הייתי להוכיח אישית שאני ראוי לאמון.

לעברם הקרבי של מפקדים וחיללים מחוץ ליחידה כמעט שלא יוחסה חשיבות. גם בזאת צדק אריק; שיטת הפיקוד והלחימה, אותה רצה לפתח, שונה היתה מזו שהיתה נהוגה באותה עת בצה"ל. היא היתה מעין חזרה לתקופת ה"פ"ש, ה"הגנה", ומסגרות אחרות במלחמת הקוממיות, מסגרות בהן עצם הלחימה ולחימת המפקדים בראש יחידותיהם חשובים היו מעקרונות הארגון והתאום. לא שזילזלנו באלה. רצינו רק להעמידם במקומם הנכון.

מהות הפעולה של מבצעים מיוחדים, הקטנים יחסית בהיקפם, הן בכוח-האדם והן בכלי הנשק אשר שותפו בהם, חייבה העלאה מחדש של ערך הרצון לבוא במגע עם האויב ולפגוע בו.

במבצע בו אין שריון וארטילריה, וההכרעה מושגת בקרב פנים-אל-פנים, חייבים כל המפקדים להימצא בראש כוחותיהם. אין נימוק להישאר מאחור ול„תאם“. אין מה ל„תאם“ — יש לפעול. מפקד גדוד ממלא נאמנה את תפקידו כשאמנם משתתף הגדוד כולו. אולם הוא חייב לפעול כ"פ כאשר גדודו מפעיל רק פלוגה אחת.

בתקופה שלאחר מלחמת הקוממיות עבר צה"ל ארגון מחדש לקראת היותו צבא מודרני הפועל בעוצבות גדולות. אגב כך אבדה במקצת „רוח קרבי-המגע“.

זו היתה הסיבה לחשד שהתעורר באריק כלפי כל מי שבא מה„צבא“ ולא הוכיח בפועל את נכונותו ויכולתו לפעול בהתאם לנדרש בצנחנים. מפקד טוב בצה"ל עדיין לא היה לדידו של אריק מפקד טוב בצנחנים. מי שהיה לוחם טוב במלחמות קודמות ובפעולות שלא תחת פיקודו הישיר היה „טעון הוכחה“, כי טוב הוא במובן החדש ובמסגרת החדשה. הבינותי וגם הצדקתי זאת. מכאן גם הסקתי ש„חובת ההוכחה“ חלה עלי.

„תהליך ההסתגלות“ הסתמן לפי השלבים הבאים:

- א. מבצעים פשוטים שלי ושל חבורת הקצינים.
- ב. הרחבת מסגרת המבצעים והכללת מפקדי הכיתות בה.
- ג. שיתוף חלק מהפלוגה במשימות יותר קשות.
- ד. הכרה בפלוגה כולה כיחידה לוחמת לכל דבר.

החומר האנושי

כסגן מפקד הפלוגה מונה ג'קי, שהיה ותיק בצנחנים ועשה בגדוד את כל שירותו. ג'קי היה קצין מצטיין וידוע באומץ

אפשרות רבה להיכנס אל הפרטים הקטנים של חיי היום-יום ביחידה.

הוא הסתפק בהשראת רוחו, בנוסף לרוח הכללית, בשני נושאי יסוד: מינוי מפקדים וקביעת רמות ביצוע.

מרגע שמונה מפקד על פלוגה, ניתן לו ההופש לעשות בה כרצונו, אך בתנאי שהוא אישית, חבר המפקדים הכפוף פים לו והפלוגה כגוף יעמדו ברמת הביצוע שדורש המג"ד; רמה שתאפשר למפקד להתחייב, מתוך אחריות, לבצע משימות קרב.

אריק הטיל עלינו לקחים מפעולות הקרב שלנו כנושאי אימון מיוחדים, ואותם היינו חייבים לבצע מיד ללא כל התחשבות בסדר מתודי, בראשון-ראשון ובאחרון-אחרון.

האופי המיוחד שהיה לרוב המבצעים ושיטת הפעולה שנדרשה מהם הצדיקו בהחלט גישה זו של העדפת ה„אימון לענין“ על האימון המסודר. באופן זה פותחו בעיקר, בהמשך הזמן, נושאי פריצת מכשולים, לחימה ביעדים מבוצרים, תנועת כוחות בלילה ומנהיגות בקרב בכל רמות הפיקוד.

משהגדרתי לעצמי את האיריה אליה נפלתי, ידעתי שאין ברירה, אלא להיכנס למירוץ. ולכן היתה המטרה שהצבתי לעצמי פשוטה וברורה: להגיע עם הפלוגה, תוך זמן קצר

ליד המדורה

ביותר, לרמת גיבוש וליכולת מבצעית אשר יאפשרו לאריק להטיל עלינו משימות מתוך בטחון ואמונה שנבצע אותן בשלמות ובהתאם ל„נורמות“ המקובלות בגדוד.

זכות קיום בגדוד היתה למי שמשוגל „לבצע“. לכל היתר לא היתה כל חשיבות. ערכם של הפרט ושל הכלל נבחן בצורה חד-משמעית וללא שום פשרה אפשרית, בנכונות וב יכולת לבצע.

לאימון כשלעצמו — ויהיה הטוב, היפה והמסודר ביותר — לא היה כל ערך. מסדרים, משמעת פורמלית, נקיון וסדר; בקיצור — כל מה שמאפיין חיי צבא — היו רק תוספת לואי נסבלת, אך ללא כל משמעות כשלעצמה.

המשמעת המבצעית היתה ברום — מעל ומעבר לכל תכונה צבאית אחרת.

הצניחה היתה שלב שצריך לעבור אותו. לא רק שלא נחשבה כמטרה — כמעט שלא היתה תנאי, שבזכותו נחשב איש היחידה כלוחם.

לבו, אלא שבאותה עת נפגעה אוזנו ונאסר עליו להימצא בקרבת רעש. היה מקום לתקוה, שהאוזן תתרפא תוך חודשים מספר.

שלושת מפקדי המחלקות הגיעו אל הגדוד ישר מקורס קצינים. שלושתם יוצאי נח"ל, שהתנדבו לשרת בצנחנים. הם הגיעו לגדוד כשבועיים לפני וכבר הספיקו לקחת חלק בפעולת הפשיטה המוצלחת על מוצב כיסופים.

קורס צניחה עברנו כולנו יחד עם הפלוגה. מפקדי הכיתות היו בחלקם אנשי גדוד ותיקים וחלקם מתנדבים חדשים, אף הם בעיקר מהנח"ל, ורובם חסרי נסיון קרבי.

החיילים ביחידה היו קיבוץ גלויות של ממש (מוצאם מ־40 ארצות לערך). חלק קטן היו ילידי הארץ; חלק אחר חונכו בארץ רוב שנותיהם. רובם היו בארץ שנים מעטות בלבד והיו ביניהם שאפילו שליטתם בשפה העברית לא היתה מושלמת.

על מניעיהם להתנדב לצנחנים למדתי תוך תקופה קצרה ביותר. ניתן לחלק מניעים אלה לקבוצות מספר.

על הרוב השפיע השם הטוב והנערץ של הצנחנים, שהושג בפעולות הקרב שלהם, במעשה הצניחה וביפי ההופעה.

מספר מתנדבים, ולא הפחות טובים בהם, הגיעו כמעט בדרך מקרה: עד בואם לבסיס קליטה הומיון לא ידעו מה רצונם לעשות בצבא והיכן ישרתו. נכונים היו לתת לגורל ולמקרה לעשות את שלהם. השנה היתה שנת 1954, ועדיין לא התפתחה אז „מסורת חילית" חזקה, ובין הנוער עדיין לא התגבשה עמדה כזו או אחרת לגבי היחידות השונות. הצבא היה נעלם די גדול, והנער הבודד, אשר הגיע אל שורותיו, בלי שקודם היה קשור במסגרת מגובשת של התישבות או תנועות נוער, היה תוהה ונבוך.

השהיה בבסיס קליטה ומיון נתנה לחיילים הצעירים זמן והזדמנות לשוחח ביניהם על העתיד. תוך שכיבה באוהלים בשעות המנוחה והערב, ואף תוך כדי עבודות בשירותים במשך היום, שאלו זה את זה וביקשו לדעת מה טוב, מה כדאי, לאן רצוי ללכת ועוד שאלות כיו"ב.

אגב כך התגבשו גם קבוצות מתנדבים לצנחנים, וחלקם הגיעו לפלוגה שלנו.

התרשמותי מאנשי הפלוגה משך חודש הטיروנות היתה טובה. הם גילו משמעת, רצון טוב ונכונות לעשות את שנדרש מהם. רס"מ מרסל (מפקד הפלוגה בטירונות) מסר לידי פלוגה טובה, כמעט ללא נפל.

בהסתמך על הות דעתו ועל המגע הישיר שהיה לי אתם בקורס הצניחה, קבעתי את תכניות העבודה והאימונים לעתיד.

אכזבה ראשונה.

כעבור חודש נאלצתי לסכם דברים עם עצמי ועם המפקדים בפלוגה ולערוך חשבון-נפש נוקב ומצער. הנפל בין החיילים היה רב מהצפוי ומהמקובל בצנחנים, והייתי צריך למסור לעצמי ולגדוד דין-וחשבון על הנעשה ועל הקורה בפלוגה.

מיד אחרי קורס הצניחה יצאנו לסדרת אימונים בשדה, בחורשת אקליפטוסים יפה בדרום. הכרתי את המקום מסדרות קודמות וידעתי את מעלותיו הרבות. הוא נמצא בשטח אימונים נרחב, בו ניתן לבצע תרגילים מתקדמים באימון לוחם עצמאי.

זוכר אני ערב מחלקתי אחד, כמה חודשים יותר מאוחר, כשכבר היינו פלוגה ותיקה. זה היה במחנה אי-שם, בו התאמנו אימון מתקדם. הימים היו ימי חורף גשומים. מבוקר עד ערב, ולעתים אף בלילה, נרטבנו עד לשד עצמותינו — לא ידענו אם מגשם או מזיעה.

בערבים היינו מתכנסים בחדרים, מחפשים מקלט ומחסה מסערות הרוח והגשם המצליף.

באותו ערב מחלקתי הבאנו למקום הורים שכולים, אשר איבדו את בנם, אלוף (לופי), בפעולת עזה. הורים אלה, צבי וסתירה הורוביץ מרמת-השרון, שמרו על קשר הדוק עם חבריו של לופי למחלקה, ונוכחותם השרתה באנשי המחלקה הרגשה של מעין בית שני.

באותו ערב חורפי העלו אנשי המחלקה זכרונות מאז גיוסם והתנדדו בתם לצנחנים; על שיחותיהם בלילה באוהלים בדבר צנחנים, „גולני" ו„גבעתי" ואיך תסכימו ביניהם, שמונה חברים חדשים לאוהל טירונים, להתנדב לצנחנים. ואמנם הגיעו השמונה לפלוגה אחת — פלוגה ד'.

השטח גבעי, עם צמחיה מגוונת באופיה ובסוגיה — חלקה סרק וחלקה נותנת פרי, כמו ענבי-בר, תאנים, שקדים וכו'.

בזמנו היו באיזור כמה כפרים ערביים פורחים, ולכן רבים בו מקורות המים. החורשה עצמה שתולה על פלג מים, אשר מימיו טובים לרחצה ולטבילה ואף לכביסה (בעיקר גרביים), ובסביבה הקרובה ישנם משקים, אשר מהם ניתן לקבל מים לשתיה ללא הגבלה.

ביום ששי אחר הצהריים אף היה באפשרותנו להתקלח באותם משקים ולקבל את השבת בשדה כיאות וכמקובל. ישנו באוהלי סיירים בין העצים. כמצע שימשו עלי האקליפטוסים, כשעליהם פרוסות יריעות אברזין למניעת רטיבות.

הארוחות חולקו לחיילים בדרך המקובלת, והאכילה עצמה נעשתה בצל העצים. תכנית האימונים איפשרה מנוחה ארוכה בשעות הצהריים החמות. תנאים אלה היו חשובים, כיון שהתכנית היתה עמוסה, והתרגילים דרשו מהחיילים ומהמפקדים מאמץ ניכר.

בהסתמך על הערכה החיובית שקיבלה הפלוגה בעת הטירונות,

מטבח שדה

ובהתחשב במשימות צפויות, קבעתי נורמה גבוהה להשיגים הנדרשים.

אכזבתי הראשונה היתה במסע הרגלי אל מקום הסדרה. המרחק ממחנה הקבע אל המאהל היה כעשרים קילומטרים. קצב התנועה שקבעתי היה רגיל, והמנוחות כנהוג בתקנות צה"ל. אולם כבר לאחר השעתיים הראשונות החלה השורה להיפתח, ומפגרים החלו להזדנב.

אוהל האפסנאות

השעה היתה שעת בין הערביים. היה חם במיוחד, והאוויר יבש ומעיק. לרבים מהחיילים היו קשיים ובעיות בהתאמת החגור (אמנם ערב קודם תדרכנו אותם בחגורת חגור — דבר שלמעשה עשו כבר פעמים רבות בתקופת הטירונות — אך לפני היציאה נוכחתי בעת מסדר בקורת, שהחגור אינו "צמוד לגוף"). נזכרתי בדברי מומיש אולי לחיילי ("אנשי פנפילוב") ואמרתי אף אני לחיילי: "הבה נלך, והחגור ידבר אתכם בדרך"... והוא אמנם דיבר ודיבר. תרמיל נפל, מימיה נשפכה, סכין קומנדו הציקה וקסדה נפלה על העיניים. הכרזתי על הפסקה מיוחדת, וכל אחד ניסה לתקן את הפגמים שנתגלו בחגוריו.

תחילה חשבתי להמשיך בקצב התנועה הרגיל ולא להתחשב במפגרים. קיויתי, שהם ישיגו בעצמם את מחלקותיהם וידביקו אותנו בהמשך הדרך. שיטה זו סיגלתי לעצמי במרוצת הזמן ומצאתיה טובה מאוד ליחידות מאומנות ומגובשות. אולם הפעם נאלצתי להיכנע. מספר המפגרים הלך ורב, ולא התרשמתי, שכוח הרצון והנכונות למאמץ ידרבנו אותם לשינוס מותניים מחודש. עצרתי את הפלוגה למנוחה מיוחדת והמתנו למפגרים. מעתה ואילך עד למאהל התאמתי את הקצב, בכאב לב ותוך רוגז פנימי רב, לקצב שהכתיבה לי הפלוגה. החלטתי, שבשלב זה יותר חשוב לשמור על המסגרת היחידתית, מאשר על "הסטנדרד" שקבעתי מראש.

השלטת "גינונים"

סדרת האימון היתה מורכבת מכמה שיעורי־יסוד, שנוהלו בשיטה לימודית נוחה, אשר אינה מחייבת מאמץ גופני מיוחד. בהמשכם, לצורך סיגול, תרגול וחישול: כמה תרגילים בהם פעלו החיילים כבודדים או בצמדים, בגמעם בצעדה רגלית, ביום ובלילה, שטחי גבעות וסלעים, מרחקים של קילומטרים רבים בזמן קצוב ותוך פיקוח והשגחה.

לגבי החיילים היתה גישה זו חדשה לחלוטין. משך תקופת הטירונות הקצרה אמנם עברו מבחני יכולת ומאמץ קשים ומפרכים, אלא שאלה נעשו במסגרות גדולות ובמשך זמן קצר. יצר התחרות ורצון ההתבלטות פעלו אז במשנה תוקף. הבושה מפני המחלקה, והידיעה שלאחר מאמץ לא רב תבוא רגיעה, דירבנו אף את החלשים שבחבורה, והם הצליחו להגיע לקורס הצניחה ואף לעברו.

אולם עתה חיכתה להם הפתעה. בחשבם שעם קורס הצניחה הגיעו אל שיא המתח והמאמץ — היתה נפשם מוכנה לירידה תלולה לקראת תקופה של מי מנוחות.

והנה הרגישו שרומם; שנפלו מן הפח אל הפחת. במקום לנוח על זרי הדפנה של הכומתה האדומה ונעלי הצנחנים החומות, כאשר על החזה בוהקים כנפי הצנחנים, הם "נקרעו" בעבודה קשה ושחורה. לא ניתנו להם תהילת גיבורים וזמן להתהדר בפני נערו, אלא שריצה באוהלי סיירים ואימונים מפרכי גוף ונפש.

והקשה ביותר — החברה לא יכלו לראות כל סוף או קץ. לטירונות יש מסדר סיום, אבל לפלוגה סדירה? מסדרת הפרט אל הכיתה ואל המחלקה והפלוגה והגדוד — ומי יודע מה עוד? תמיד לרוץ ביום, לפשוט בלילה, להיות הרחק מהבית וממקום חברה. מאוחר יותר סיפרו לי חיילים ומפקדים בפלוגה על "השבירה" הראשונה בה שברתי את רוחם. זה היה עם סיום קורס הצניחה. קיבלתי את הפיקוד על הפלוגה וקבעתי שיחה פלוגתית.

הפלוגה ישבה מסודרת באולם, אלא שהסידורים לא הסתיימו עד השעה שנקבעה להופעתה.

קיבלתי את הפלוגה מידי ה"רס"פ באיחור של דקה. אמרתי לו ולפלוגה: "מסרת לי את הפלוגה באיחור של דקה. זו הפעם האחרונה. תפקידך לנדה ביצוע מדויק של לוח זמנים וכל פקודה אחרת גדולה כקטנה".

הפלוגה קיבלה הלם. ראשית — המפקד גוער ברב־סמל בפני הפלוגה. במנטליות של טירונות, הם התקשו להבין אחריות הדדית של מפקדים וחיילים לאותה משימה, ללא חציצה ברמות ובתפקידים. אולם בזה לא היה העיקר. יחסי ה"מ"פ וה"רס"פ לא היו כה חשובים לגבם. ההלם העיקרי היה בהכרתם, שתקוותיהם לימים טובים ושקטים נגוזו. הם ראו לנגד עיניהם את הצנחנים הותיקים בהתנהגותם היוס־יומית: קצת התרת עול, אין מסדרים, אין משמעת פורמאלית, מחכים מפעולה לפעולה — ובינתיים מבלים בנעימים את הזמן. כך ראו עצמם בימים הקרובים, והנה למפח־נפשם — יתר משמעת ויתר אימונים.

הם חויבו במסדר בוקר, כמקובל ביחידות צבא מתוקנות, עם ביקורת־נקש וביקורת־לבוש קפדנית וחמורה. צריפי מגוריהם היו צריכים להיות נקיים ומסודרים וכן גם סביבתם. אל הארוחות צעדו בסדר ומשמעת, בפיקוח המפקדים. בערבים מאורגנים הגיעו להרצאות ולהסברים באופן מסודר. בקיצור: גינוני טכס של צבא, אשר לדעתם היו מיותרים ביחידה קרבית מפוארת המורכבת מתנדבים. דברים אלה דיכאו את רוחם, הספקות החלו להציק. האם נכונה היתה התנדבותם לצנחנים, והאם כדאי היה להישאר?

זכור לי אחד החיילים, אשר הצטרף לפלוגה כחודשיים־שלושה

כזון באויר לגרום משבר נפשי קשה ומסובך. אין הוא נכון לנדרש.

ייתכן, שגם אדם כזה מסוגל להתאקלם ולמצוא את מקומו הנכון אף ביחידת הצנחנים. אולם לכך דרוש זמן. צריך ללכת „מן הקל אל הכבד“ ולפתח את הבטחון העצמי בשלבים ובהדרגה.

לנו לא היה הזמן לכך. האוירה בגדוד היתה מחושמלת — או שנמשכת אליה או שרחקת ממנה. לא היה מקום להיסוסים ולהתלבטויות.

החלשים לא תמיד עמדו בלחץ. ומשהזכרנו להם, אנו חבורת המפקדים (שרצינו להגיע מהר ככל האפשר „לעמדת הסתערות“), כי דוחק הזמן, ואם ברצוננו להשתתף בפעולות, עלינו לעבור מעל ומעבר כל מה שהיינו רגילים קודם לכן — נשברה רוחם.

כל הגורמים האלה חברו יחד, ותוך ימים מועטים ניכרה השפעתם. תחילה התאכזבו מההישגים בתרגילים ומהמשמעת העצמית שלהם. כששלחנו אותם למשימות בודדים וצמדים בלילה, לא הגיע חלק ניכר אל המטרה, ואחרים לא ביצעו את המוטל עליהם. ביום, כשקפחה השמש על ראשם, התקשו בשמירה על משמעת מים, בביצוע מדוקדק של הפעולות בשדה ובהפעלת כלי נשק.

נקודות אור

אמנם, בצד האכזבות היו נקודות אור לא מעטות. כרבע עד שליש מהאנשים הוכיחו עצמם כחיילים טובים, אף מעולים. הם היו כבר מתחילת דרכם צנחנים אמיתיים לכל דבר: מסורים, נאמנים למשימותיהם, מכבדים את תפקידים ולוקחים את הדברים ברצינות.

הם היו בעלי משמעת למופת ועשו דבר קטן כגדול בדיוק כפי שנאמר להם. בחורים, אשר גם אם בואם ליחידה היה מקרי, בירכו על מנת חלקם. כמונו המפקדים, אף הם שאפו לסיים ככל האפשר מהר וטוב פרק מכין זה, כדי שיוכלו להשתתף בעתיד הקרוב ככל האפשר בפעולות הקרב של הגדוד.

יותר מאוחר. באחת מסדרות האימונים אחר לשוב מחופשת השבת, ובשיחה בינינו סיפר לי על המשבר, שתקף אותו בהיותו בשבת בביתו ובלכתו לקולנוע עם חבריו. איש מהם לא היה בצנחנים, ורובם אף לא שירתו ביחידה קרבית. „הם צוחקים ממני“ — הוא טען. „למה לך לרבוץ כל הימים והלילות בשדה ולהסתכן בצניחה ובפעולות, כאשר כולם, ואף אנחנו, יושבים בשקט בבית, הולכים כל ערב לקולנוע, מפצהים גרעינים ויוצאים עם בחורות? מה אתה — משוגע?“

וגם הצניחה החלה להפחיד. בקורס עצמו צנחו חמש צניחות, מתוכן אחת בלילה. כהמשך ישיר ניתנה לנו עוד צניחת לילה אחת עם חגור וציוד. היו מספר נפגעים, אמנם קל, אבל מספיק כדי לפתוח פתח אל הספק והפחד — צניחה אינה צחוק. בתחילה זה ספורט, אולם בהמשך זה „צבא“: בלילה, עם חגור, ציוד ונשק — ולא על שדה מוכר ונוח, אלא פעם פה ופעם שם — ומי יודע?...

אין ספק, שעל החלשים שבחבורה השפיעה לרעה אף אוירת הפעולות ששררה בגדוד. כאשר חזק האיש מטבעו, והוא בא מתוך הכרת המטרה והיעוד, אין כמו באוירה זו לסיפוק ולמתן תנופה. אולם, לזה שהגיע ליחידה כמעט במקרה וללא ידיעה מוקדמת ברורה בפני מה עתיד הוא לעמוד, עלולה מתיחת

מאהל

תיקון טעות

במאמרו של אל"מ א. נחשון „הגורם האנושי — כיצד למדוד?“, שהופיע בחוברת קע"ו, נפלו הטעויות כדלקמן:

בעמ' 25, שורה 16 — במקום $X = CM$, צ"ל $K = CM$.

בעמ' 25, שורה 6 אחר כותרת המשנה „קרב ההיתקלות“ — במקום ביחידות זמן צ"ל ביחידת זמן.

מלחמות בעולם בין השנים 1945-1965

הסוקר את התקופה מאז תום מלחמת העולם השנייה, כלומר — תקופת שלום-להלכה, נוכח שלמעשה היתה זו תקופה רצופה מלחמות; אמנם לא מלחמות כלל-עולמיות, אלא מלחמות מקומיות בפינות שונות של העולם. להלן רשימה של מלחמות אלו, ארבעים ושניים במספר, שהתחוללו בין השנים 1945-1965.

אזור המלחמה	מועדים	ידיבים
1. אינדונסיה	1945-47	הולנד — מקומיים
2. סין	1945-49	קומוניסטים — לאומנים
3. הודו-סין	1945-54	צרפת — ויאט-מין
4. מלאיה	1945-54	בריטניה — קומוניסטים
5. יוון	1946-49	ממשלה/בריטניה —
6. קשמיר	1947-49	הודו — פכיסתאן
7. ארץ-ישראל	1948-49	ישראל — ארצות-ערב
8. פיליפינים	1948-52	ממשלה — מתקוממים
9. קוריאה	1950-53	דרום קוריאה/כוחות או"ם — צפון קוריאה/סין העממית
10. פורמוזה	1950—	ארה"ב — סין העממית
11. טיבט	1950-59	סין העממית — טיבט
12. קניה	1952-53	בריטניה — מאוי-מאו
13. קמיו-מטסו	1954-58	סין העממית — סין הלאומנית
14. קפריסין	1955-59	בריטניה — מתקוממים
15. סינגי	1956	ישראל — מצרים
16. סואץ	1956	בריטניה/צרפת — מצרים
17. הונגריה	1956	ממשלה/ברית-מ"מ — מתקוממים
18. אלג'יריה	1956-62	צרפת — פל"ג
19. לבנון	1958	ממשלה/ארה"ב — מתקוממים
20. קובה	1958-59	ממשלה (באטיסטה) — מתקוממים (קסטרו)
21. לאוס	1959—	ממשלה — קומוניסטים
22. הימלאיה	1959-62	הודו — סין העממית
23. דרום ויאט-נאם	1959—	ממשלה/ארה"ב — ויאט-קונג/צפון ויאט-נאם
24. קונגו	1960-62	ממשלה / או"ם — מתקוממים
25. אתיופיה	1960-61	אתיופיה — סומאלי
26. אנגולה	1960—	פורטוגל — מתקוממים
27. קולומביה	1960—	ממשלה — מתקוממים
28. גואה	1961	הודו — פורטוגל
29. תוניסיה	1961	תוניסיה — צרפת
30. עיראק	1961—	ממשלה — כורדים
31. קובה (מפרץ החזירים)	1961	ממשלה — מהגרים
32. מערב-גינאה החדשה	1962	אינדונסיה — הולנד
33. תימן	1962—	רפובליקאים / מצרים — מלוכנים
34. אלג'יריה/מרוקו	1963	אלג'יריה — מרוקו
35. ונצואלה	1963	ממשלה — מתקוממים
36. מלאויה	1963—	מלאויה / בריטניה —
37. קונגו	1964—	ממשלה — מתקוממים
38. תאילנד	1964—	ממשלה — מתקוממים
39. סודאן	1964—	ממשלה — דרומיים
40. רפובליקה דומיניקנית	1965—	ימניים / ארה"ב — שמאלניים
41. פרו	1965—	ממשלה — מתקוממים
42. הודו/פכיסתאן	1965	הודו — פכיסתאן

המערכה על סטלינגרד

מרשל ו. צ'ויקוב
זכרונות ולקחים

אל"מ ג. מרדכי

רקע

בחודשים נובמבר-דצמבר 1941 נבלמו הגרמנים בשערי מוסקבה, ומסע ה"בליץ" הפך למלחמת התשה הדורכת במקום. החזית הגרמנית, בעומקה של ברית-המועצות, השתרעה על פני 3,700 ק"מ, מחופי הים הבלטי בצפון ועד לחופי הים השחור בדרום.

לקראת 1942 שינה היטלר את מטרותיו הראשונות: במקום הישג מדיני-צבאי במוסקבה, העדיף את הריות הכלכלי שקיוה למצוא בשדות הנפט של הקוקז.

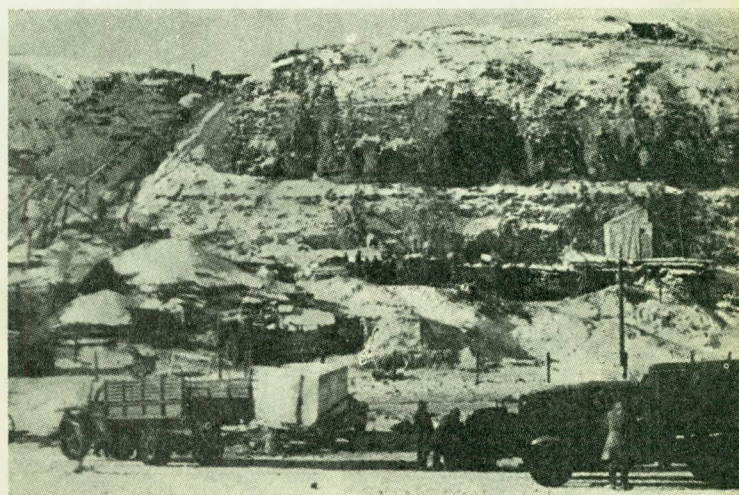
לשם כך ערך את תכנית המתקפה הגרמנית בחזית הדרומית, מבצע "בלאו", שהתבססה על שני מאמצים: קבוצת הארמיות A במאמץ עיקרי, במטרה לחדור עמוק אל תוך הקוקז ולהשתלט על משאבי הנפט; קבוצת הארמיות B — ובתוכה הארמיה ה-6 של פון-פאולוס כמאמץ משני — במגמה לאבטח את האגף הצפוני של קבוצת הארמיות A, על-ידי השמדת הכוחות הסובייטיים באיזור הדון.

בתכנית זו לא נועד לסטלינגרד מקום מכריע. המטרה העיקרית של הגרמנים בהשתלטות על העיר היתה לחסום את הוולגה וכן לחסום דרכי תחבורה אחרות מהדרום העשיר אל מוסקבה. מלבד אלה — לשחק את התעשייה המפותחת בעיר עצמה. לצרכים אלה לא היה הכרח שיחייב לכבוש פיסית את העיר; ניתן היה להשיג מטרות אלה גם על-ידי כיתורה וניטרולה באש בלבד.

במבצע "בלאו" החלו בחודש יוני 1942 כ-100 דיבizioות. בתחילה השיגה המתקפה הישגים מרשימים: קבוצת הארמיות A חדרה עמוק אל הקוקז, והכוחות הסובייטיים באיזור הדון הושמדו ברובם.

אולם לקראת סוף יולי חל מפנה. היטלר החליט להעביר את מרכז הכובד של המתקפה מהקוקז לסטלינגרד. הוא קבע שבגורל הקוקז ייחרץ בעיר-מפתח זו. ב-23 באוגוסט הגיעו כוחות השריון הגרמניים הקדמיים אל מבואותיה הצפוניים של סטלינגרד ו"טבלו רגליהם" בוולגה.

מפקדת הארמיה ה-62 בסטלינגרד

החלטת ההנהגה הסובייטית היתה נחושה: להגן על העיר בכל מחיר ולא לסגת. הוקמה לשם כך חזית מיוחדת (שהקבילה לקבוצות הארמיות שבמערב), אשר חלשה על העיר וסביבותיה, ובה ארמיות מספר — אחת מהן הארמיה ה-62, אשר פעלה בעיר עצמה, ומפקדה, בחודשי ההכרעה ההם, היה הגנרל וסילי צ'ויקוב. בין פון-פאולוס וצ'ויקוב התפתח מאבק לחיים או למות.

המתקפה העיקרית של הגרמנים החלה במחצית ספטמבר; פון-פאולוס תקף עם 14—8 דיבizioות מול כ-5—8 דיבizioות של הארמיה ה-62. חלקים שונים של השטח הבנוי נכבשו, והחל קרב ללא חזית וללא עורף, קרב על גגות וחלונות ובתוך מרתפים ומחילות. ההישגים היו זעומים, ועלו לשני הצדדים במחיר גבוה של חי-אדם וציוד.

היטלר העתיק אל העיר כוחות נוספים מהגזרות השכנות והחליש את האגפים במידה מסוכנת. דבר זה היה אולי משתלם בדיעבד לוא נפלה סטלינגרד.

אולם העוצמה הסובייטית הלכה וחזקה. ב-19 בנובמבר פתחו הכוחות הסובייטיים במתקפה רבת, ובתנועת מלקחיים ענקית פרצו את אגפיו החלשים של המערך הגרמני מול סטלינגרד. הארמיה של פון-פאולוס ונספחיה, כ-300,000 חיילי ה"ציר" ובהם 200,000 גרמנים, כותרה והחלה להיאבק על חייה. היטלר אסר בחומרה נסיגה כל שהיא.

ב-25 בנובמבר ניסה פון-מנשטיין, מפקד קבוצת הארמיות המ' יוחדת, להבקיע דרך בעד טבעת הכיתור של הסובייטים כדי לחלץ את הכוחות המנותקים. אולם פון-פאולוס, נאמן לפקודת היטלר "לא לסגת", לא עשה כל נסיון לפרוץ החוצה. הסיכוי האחרון הוחמץ, וגסיסת הכוח, בלחץ החורף הנורא והעוצמה הסובייטית המתגברת, נמשכה. ב-31 בינואר 1943 נכנע פון-פאולוס.

משקלה של המפלה בסטלינגרד היה מעבר לשיקולים צבאיים בלבד. סיכויי הגרמנים לנצחון במלחמה כבר אבדו עם כניסת ארצות-הברית למלחמה ועם כשלונם בסביבות מוס-קבה. עתה נמחו גם סיכוייהם להשיג שלום בתנאים סבירים. הדרך עד סוף המלחמה היתה עוד ארוכה ורבת-סבל ויסורים לכל העמים והארצות, אולם לא היה עוד ספק במפלתם המוחצת של הגרמנים.

הספר ומחברו

בספרו של צ'ויקוב* שני חלקים עיקריים. בראשון (שהוא גם היותר גדול) מתאר המחבר את השתלשלות המאורעות מאז הגיעו אל החזית ואחרי-כן את קבלת הפיקוד על הארמיה ה-62 ואת התפתחות הקרבות בעיר, בעיקר בחודשים המכריעים ספטמבר-אוקטובר 1942, בהם היתה המתקפה הגרמנית במלוא עוצמתה. אגב תיאור הקרבות אף מנתח צ'ויקוב ומסביר את שיקוליו, את התנהגותו ואת השיטות הטקטיות בהן פעלו כוחותיו. תיאורים אלה גדושים אהבה לחייליו ורצופים זכרונות של שמחה וצער מאותם ימים קשים. את חלקו השני של הספר מקדיש צ'ויקוב לניתוח טקטי של

* The Battle for Stalingrad — Marshal Vasili Ivanovich Chuikov; Holt, Rinehart and Winston — 1964.

חיילים גרמניים בקרב רחוב

לא היה לגייסות הסובייטיים מקום לתמרון. ההגנה היתה חייבת להיות עיקשת ללא כל נסיגה וויתור על שטח, ולוא גם באופן זמני. התפתח מאבק רווי דם ואש על כל בית ורחוב. בתוך שטח קטן פעלו כוחות גדולים והתפתחו קרבות פנים-אל-פנים, בהם נודעה חשיבות עצומה ללוחם הבודד ולטקטיקה הועירה.

בהמשך הרשימה נעמוד בקצרה על חלק מהלקחים, מהמסקנות ומשיטות הפעולה של הארמיה ה-62.

בתים חזקים - כשטחים חיוניים ורחובות - כשטחי השמדה

כבר בימים הראשונים ללחימה הכיר הפיקוד הסובייטי בשוני שבין לחימה בשטח פתוח לבין לחימה בשטח בנוי:
"לחימה בעיר", כותב צ'ויקוב, "היא מיוחדת במינה. חורצים את גורלה המיומנות, הכוחות הנפשיים והמהירות. הבתים בעיר הם בבחינת שוברי גלים. הם מפצלים את עוצבות האויב המתקדמות ומאלצים אותן לנוע ברחובות. לכן אנו נאחזים בעקשנות בבתים חזקים וממקמים בהם כוחות קטנים בהגנה היקפית למקרה של כיתור" (עמ' 146).

"המאבק היה למען בתים ובתוך הבתים — לזכות במרתף, בעוד חדר ופינה נוספת במסדרון" (עמ' 146).

גם הגרמנים למדו לקחים אלה, ולאחר כמה נסיונות מרים אימצו אף הם את אותה השיטה. בספרו על ההתנגדות העיקשת והתוקפנית של הגרמנים, כאשר היוזמה בחזית כולה עברה לידי הסובייטים, כותב צ'ויקוב:

"בלומדו מתוך נסיון מר, שבתנאי עיר אין אפשרות טקטית, לא רק לתקוף אלא גם להגן בחזית רצופה בחפירות, ניצל האויב עד למכסימום את המבנים החזקים והגדולים ואת קומות המרתף בבתי המגורים כצומתי-ההתנגדות, שאותם התקשינו מאוד לכבוש" (עמ' 246). ושוב ברצונו להבהיר, ללא צל של ספק, שבלוחמה בעיר היעדים החיוניים הם הבתים, הוא כותב: "לאחר שהאויב התבסס היטב בעיר, נערכה הלחימה על בתים, מבנים וקבוצות בתים. הקרב נערך, אם ארצה

שיטות הלחימה, מבנה הכוחות, דרכי הפעלתם וכן פיתוחם והתפתחותם תוך כדי הקרבות. אמנם, פה ושם הוא חוזר על הסברים שכבר הביא בחלק הראשון, אך אין בכך פגם, כיון שהם מלווים בדוגמאות ובסיפורים שונים מלאי ענין וחיות.

ספרו של צ'ויקוב מרים תרומה חשובה להבהרת האפופיאה של סטלינגרד. אמנם, הסופר מתאר את המאורעות בעיניים סובייטיות סובייקטיביות. הוא מרומם את החייל הסובייטי בחזית ופורע מס להיררכיה הפוליטית-הקומוניסטית, אשר תמכה בו בימים קשים ובמצב של כמעט לאחר יאוש. אך עם זאת, אין מפקד סטלינגרד מעלים מהקורא שגיאות, כשלונות ומחדלים של חיילים, מפקדים ושל המכונה הצבאית הסובייטית כולה. צ'ויקוב נוקב במספרים הכבדים של האביר דות (אך נמנע מלתת סיכום כולל) ואינו מפחית מההישגים ומהיכולת שגילו הגרמנים במערכה. וכך, על אף חד-דדיותו בשטחים אחרים, מהווה הספר נכס היסטורי רב-ערך להבנת התפתחות הקרב, שהיה (יחד עם ההתפתחויות בחזיתות אחרות במערב ובמזרח-הרחוק) אבן-פנה לנצחון בעלות-הברית. פרקים רבים בספר הם גם חומר לימוד מעמיק ויסודי בתורת הפיקוד והטקטיקה הצבאית של לוחמה בשטח בנוי.

צ'ויקוב עצמו מתגלה בספר כמפקד נועז, עיקש ותוקפן. הוא מגיע לסטלינגרד לאחר נסיון קצר בלבד בלחימה בגרמנים, ולומד על בשר חייליו במהירות ובאכזריות רבה את מהות המלחמה החדשה, כלי נשקה ואורחותיה.

צ'ויקוב מפיק לקחים מכל קרב ומסיק מסקנות מכל התנגדות. בטחונו העצמי הולך וגדל ועמו תוקפנות, שלא נפגמה אף בימים הקשים ביותר. תחת הנהגתו הוכיחו הגייסות סבילות, עקשנות ונכונות לעמוד בפני כל מהלומה קשה ולגייס כוחות נפשיים חדשים.

אומץ-לב אישי ואחריות פיקודית עמוקה מאפיינים, בתאורו של צ'ויקוב, את התנהגות המפקדים וקציני-המטה במפקדת הארמיה, בדיביזיות ובחידות.

את זכרונותיו, רשמיו ולקחיו האסטרטגיים והטקטיים ממערכת סטלינגרד מעלה צ'ויקוב בספרו, בכתיבה נעימה למקרא, מעניינת, מרתקת ומאלפת.

המשימה

ביום התמנותו כמפקד הארמיה ה-62, המגינה על סטלינגרד, שאלה את גנרל צ'ויקוב מועצת המלחמה של החזית: "כיצד מבין הגנרל את תפקידו?" תשובתו: "אין אנו רשאים למסור את העיר לידי האויב, כיון שהיא בעלת חשיבות עליונה לנו ולעם הסובייטי כולו. כניעתה תערער את רוח האומה. יינקטו כל האמצעים האפשריים כדי למנוע את נפילת העיר. רק אחת מבקש אני ברגע זה: אל תסרבו לי כאשר אוקק לכם ולעזרתכם, ואני נשבע שאחזיק מעמד. אנו נשמור על העיר או נמות בהגנתה."

השטח החיוני להגנת העיר היה הוולגה. שליטת האויב על הנהר היתה מונעת מעבר תגבורות ואספקה אל אזורי הלחימה ממערב לנהר ומקשה על פינוי נפגעים מהם. היה הכרח להשמיד כל כוח אויב אשר הצליח להתקרב אל שפת הנהר.

להתבטא בצורות, על הקרקע, מעליה ומתחתיה: בחדרים, בעליות, על הגגות, במרתפים ובחורבות..." (עמ' 299).

לעומת החשיבות הרבה שמייחס גנרל צ'ויקוב לבתים, הוא מזהיר בפני תנועה ברחובות, בהצטלבויות ובככרות העיר. את אלה הוא רואה כשטחי השמדה אידאליים לשני הצדדים, שמהם יש להתרחק. מדי פעם הוא חוזר ומטעים: "רחובות ורחובות היו ריקים, והקרבנות נערכו פחות מכל מקום אחר ברחובות ובככרות".

בסכמו את ההתארגנות להגנה הנייחת (להתקפות-נגד נתיחס יותר מאוחר), כפי שהתפתחה והשתפרה תוך-כדי קרבות, הוא מדגיש: "אבן היסוד להגנה היה צומת ההגנה" (Center of Resistance), אשר היה מורכב מכמה מעוזים (Strongpoints). אלה היו מבוססים, בדרך כלל, על מבנים חזקים (לעתים מבנה אחד), הבנויים אבן או לבנים; הועדפו המבנים שהיו לאחר שריפה, כדי שהגרמנים לא יוכלו להר- חיק מהם את המגינים באמצעות שריפה ועשן. בין המבנים נחפרו חפירות ללחימה ולקשר, שהוגנו על-ידי מכשולים, והאש תוכננה לחפות עליהן. נקודות אחיזה כאלה נתפסו על-ידי כוחות בעוצמה שונה, החל במחלקה וכלה בגדוד.

ראוי לסכם סעיף זה על ההתגוננות בבתיים בסיפורו המאלף של אחד הגנרלים על אחד מפקודיו: "יש לי חייל אחד בשם אלכסיי פופוב. כאשר הגרמנים היו מתקרבים, הוא היה מניח בצדו האחד תת-מקלע, בצדו השני מקלע, ובידו מחזיק רובה. את רימוני-היד פזר סביבו במעגל. אם התקרבו גרמנים רבים, הוא נעמד מאחורי המקלע. אם התקרב גרמני אחד, הוא השתמש ברובה. אם הצליחו הגרמנים להגיע ממש סמוך לבנין, הוא זרק רימוני-יד. זוהי הדרך בה יכול אדם אחד לעשות עבודתם של חמישה..."

תוקפנות והתקפות-נגד

צ'ויקוב האמין בעליונות הלוחם הסובייטי על עמיתו הגר- מני; לא כיון שזילזל בגרמנים, להיפך; ספר זה הוא אחד המסמכים היחידים שבו מרשה לעצמו מפקד סובייטי לשבח

חיילים סובייטיים בהגנת בית-חרושת

לא פעם את העוצמה הגרמנית ואת הישגיה. אולם בקרבות פנים-אל-פנים מעריך צ'ויקוב יותר את הקנאות הלאומית של חייליו, את שנאתם העמוקה לאויב ואת כוח סבלם שאין לו גבול. ומתוך כך, מלבד הנימוקים הטקטיים המיוחדים לכל פעולה, החליט צ'ויקוב, שעל כוחותיו לאמור את המלה האחרונה בסימום של כל יום קרב או בסיומה של מערכה. הכונה היתה לשבור את רוח האויב ולהוכיח לו את חוסר התכלית וחוסר התקוה שבלחימתו.

"בסופו של יום או בסופו של קרב אנו עורכים התקפה, אם כי לא תמיד חזקה. אולם, אפילו התקפה חלשה מפחידה אויב תשוש. אנו שמרנו את האויב במצב של מתח ופחד מפני התקפה בלתי צפויה" (עמ' 148).

אגב קריאה בספר מתבלטים היטב שני העקרונות בהגנה: מערכת העמדות והביצורים למניעת כיבוש שטח על-ידי האויב — והתקפות-נגד, שמגמתן להחזיר שטחים כבושים, להשמיד כוחות אויב ולערער את רוחו.

"העוצמה של כוחותינו מקורה היה בעובדה, שתקפנו גם בזמן שהגנו על עצמנו. התקפות בלתי פוסקות אלה לא רק הקו והחלישו את התקפות האויב — אלא ממש השמידו אותו".

התקפות-הנגד היו מסוגים שונים. התקפה-מקדימה לשיבוש הכנות האויב היתה אהודה מאוד על הארמיה ה-62:

"אנו העדפנו לאלץ את האויב לצאת להתקפה לפני המועד שהיה בכונתו, מאשר לשבת ולהמתין שיטיל את מלוא עוצ- מתו, כאשר הוא כבר מוכן לגמרי". בנושא זה מספר לנו צ'ויקוב על חלוקי דעות שהיו לו עם מפקדת החזית. מפקדה זו המליצה בפניו להשמיד את כוחות האויב באמצעות אש המגן, כאשר הלז תוקף. "אולם", כותב צ'ויקוב, "הם לא הביאו בחשבון, שעומק מערך ההגנה שלנו לא היה בכמה מקומות יותר ממאתיים מטר, ובמקומות אחרים לא היה יותר מ-800 מ' עד 1.5 ק"מ. לכן, במקום לסמוך על נסים ועל ארטילריה בלבד, הכינו את האויב בכל מקום שגילינו אותו, ודוקא במקום בו הוא היה מוכן ביותר להתקפה — הרבצנו בו פיסית ושברנו את המוראל שלו".

באמצעות כוחות משולבים של חי"ר, טנקים, ארטילריה ואויר ערכו הסובייטים התקפות-פתע: "חדרנו אל תוך שטחי ההי- ערכות של האויב, שיבשנו את תכניתיו, שברנו את ההתקפה והרוחנו זמן" (עמ' 288).

לחיצוק טיעונו בזכות התקפות-נגד מקדימות, מביא צ'ויקוב יומן שנכתב על-ידי חייל גרמני (עמ' 289), ובו תאור הסבל, הפחד, חוסר השינה והרגשת חוסר התכלית בעקבות הפעי- לות התוקפנית של הגייסות הסובייטיים המגינים.

ציון מיוחד נותן צ'ויקוב למערכת הסיוור הענפה והאמיצה, אשר פעלה בעומק קוי הגרמנים ואשר איפשרה את התקפות- הנגד המקדימות. חוליות סיירים, בעיקר רגליים, עם מכשירי קשר, דיוחו באופן קבוע ושוטף על ריכוז כוחות אויב להת- קפה, על תנועותיהם, על כונותיהם, מקומם ואופים. בשעת הצורך הם שימשו מוצבי-תצפית והפעילו את הנחתות אש הארטילריה על ריכוזי אויב גם בקרבתם המידית, תוך הסתכ- נות אישית.

כמובן, התקפות-נגד מקדימות לא יכלו לבטל כליל מתקפות

הוכיח להם שזו היתה טעות חמורה. אבידותיהם היו כבידות. ואש האויב עשתה בהם שמות. היה צורך לגבש תבנית־קרב שתתאים לתנאי לחימה בעיר.

כך נוצר המיזוג שנעשה במשך הזמן אבן־יסוד לשיטת הלחימה הסובייטית — שיטת „קבוצות־הסער“. בקבוצה לוחמת כזו היו מחלקה עד שתי מחלקות של חי״ר (עשרים עד חמישים חייל), שניים או שלושה תותחים נגררים, כיתה או שתיים של פלסים ואנשי לוחמה כימית (עשן). לכל לוחם היו תת־מקלע ומספר רב של רימוני־יד (עמ' 6—191). קבוצות אלה אף נעזרו בטנקים, בעיקר לפריצת קירות. „בהתקפות־הנגד פעלו הטנקים תמיד עם חי״ר והנדסה. הטנקים ירו ירי בכינון ישיר לקרקור קירות וחזרו למקומם תיהם או הוסו במקומם. במתקפה שלנו בעיר הפעלנו קבוצות קטנות של טנקים (לא יותר מ־5 בכל קבוצה), כי הפעלתם בקבוצות גדולות לא היתה יעילה.“

חשיבות רבה מיחס צ'ויקוב לשמירת התבנית המשולבת של חי״ר וטנקים. „יש לעשות כל מאמץ שלא להתפרק מהתבנית ואם קרתה התפרקות — יש להחזיר את התבנית ולא לחסוך לשם כך במאמצים.“

אחת ממטרות המגינים היתה לפצל את כוח האויב: „הרשינו לטנקים הגרמניים להתקרב עד לעמדותינו ממש, לטנח התור תחים ה־נ״ט ונשק ה־נ״ט של היח״ר. בדרך זו הפרדנו בין הטנקים והיח״ר ושברנו את תבנית הקרב של האויב. היח״ר והטנקים הושמדו בנפרד. הטנקים לא יכלו לעשות רבות ללא חי״ר, ובלי להשיג מאומה היו סובבים אחור לאחר שספגו אבידות רבות“ (עמ' 146).

על הניצול הנכון של טנקים, גם במגננה וגם במתקפה, עומד גנרל צ'ויקוב בפירוט בעמודים 307—303.

עמדת־אש בחור בית

התקפת־נגד סובייטית

אויב מוכנות היטב ורבות עוצמה. טבעי שמתקפה כזו, לפחות בשלביה הראשונים, זוכה להישגים כלשהם.

אולם כאן הופעלו התקפות־הנגד המקבילות ו/או האוחרות. על הצלחתן מעיד אחד המפקדים הגרמניים, גנרל הנס דר. לאחר תיאור קצר של הכוחות הגרמניים, אשר רוכזו מכל חלקי החזית לצורך המתקפה, הוא מוסיף: „משך היום אמנם הצליחו כוחותינו להגיע אל מספר נקודות על שפת הוולגה, אולם בלילה הם נאלצו לסגת, כיון שהסובייטים ניתקו אותם מעורפם.“

התקפות־הנגד נעשו במהירות על־ידי צותי־קרב רב־חיליים — „כאשר כבשו הגרמנים יעד מסוים, הונחתה עליו מיד התקפת־נגד של קבוצות־סער. רק לעתים רחוקות החזיקו הגרמנים מעמד מול הסתערות של מטר כדורים ורימונים, כשמאחריהם באים הסכין והכידון“ (עמ' 146).

בניגוד להיערכויות טקטיות מסוימות די מקובלות, לא חשש צ'ויקוב לאפשר לאויב לחדור מדי־פעם אל תוך מערכי ההגנה הפנימיים. הוא הרשה זאת לעצמו בהיסמכו על שני גורמים עיקריים: בעומק היה מוכן מערך־ההגנה עורפי, אשר בחלקו היה תפוס ובחלקו מוכן לתפיסה; והגורם השני — מהירות התגובה של גייסותיו, אשר היו מנתקים מיד את הכוח החודר בעורפו ומנחיתים עליו התקפות־נגד בכל מקום שבו הצליח להתבסס.

לסיכום נושא זה, ניתן לקבוע, שאת עיקר הצלחת ההגנה בסטלינגרד רואה צ'ויקוב בזכות הרוח התוקפנית שפעמה בגייסות הסובייטיים ובשיטה העיקשת והבלתי־פשרנית של התקפות־נגד מתמידות על האויב בכל שלבי הקרב והמערכה.

צותי קרב

בשלבים הראשונים של המערכה בעיר עדיין פעלו הגייסות הסובייטים בשיטות־לחימה של שטח פתוח. התקפות־הנגד נערכו על־ידי כוחות גדולים וביחידות אורגניות. הנסיון

סובייטית ביום היתה בלתי אפשרית. מטוסים גרמניים חגו ללא הפוגה בשמים הפתוחים ופעלו כנגד כל מטרה מזדמנת. לוא גם קטנה ביותר. דבר זה איפשר לגרמנים להשיג מדי פעם הישגים במשך היום. כדי להימנע מהתקפות מטוסים ומאש ארטילריה, מצאו הסובייטים פתרון פשוט, אולם נועז; הם התקרבו עד כמה שאפשר יותר לעמדות האויב ונצמדו אליו ממש. בקרב צמוד הרגישו הסובייטים עצמם ביתר נוחות. „הגרמנים לא אהבו קרב פנים-אל-פנים, ויתכן שלא היו מאומנים בו היטב. המוראל שלהם לא עמד בכך. לא קמה בהם הרוח להישיר מבט בעיני חייל סובייטי“.

יחסי הכוחות השתנו בשעות החשיכה. „מה-24 באוקטובר פנו הגרמנים פחות ופחות להתקפות לילה, בהרגישם שה- תוצאות לא הצדיקו אותם. הם ניצלו את הלילה למנוחה ולהכנות. אנו החלטנו שנמשיך לפעול בלילה, תוך שימוש בקבוצות-סער ובהתקפות-פתע מהאוויר ובארטילריה... אנו הרגשנו בחשיכה כבבית“ (עמ' 194).

„בלילה, מתוך פחד, היה החייל הגרמני במשמרת יורה צרור מדי כמה דקות, כדי לחזק את בטחונו. חיילינו איכנו חייל כזה, וחלו אליו וחיסלוהו בכדור או בכידון“.

ניצול אוכלוסיה ודרגים עורפיים

בגלל המחסור החמור בכוח-אדם היה הכרח לנצל ללחימה את כל המשאבים. עובדי בתי החרושת חומשו בנשק והגנו על מפעליהם בחירוף נפש. הכרתם את המבנים, מעל האדמה ומתחתיה, סייעה לא פעם באלתור טקטיקה מקומית נבונה של ניצול מנהרות ומעברים מיוחדים, אשר הביאה לחסכון גדול באבדות וגרמה לאויב הפתעות וכשלונות ניכרים.

נשים רבות התנדבו לשירותים שונים, בעיקר בקשר וברפואה. מלחים ללא ספינות ויתר בעלי מקצוע אומנו במהירות רבה ותפסו עמדות במערכי עומק.

משהחריף המצב, יצאו קצינים ממפקדת הארמיה אל היחידות הצבאיות העורפיות, מחסנים ובתי מלאכה, השאירו בהם רק את המינימום ההכרחי, ואילו את כל השאר הכניסו לעיר. צ'ויקוב מעיד שאנשים אלה, כמעט ללא אימון, נעשו, „מיד עם הגיעם לעיר, לבעלי מקצוע מעולים בלוחמה בשטח בנוי“. שילוב הדוק זה של הלוחמים עם האוכלוסיה ושל הדרג העורפי עם הקוים הקדמיים עשה את מגיני העיר לגוש יציב אחד של בטון ופלדה אנושיים, שעליהם נשברה המת- קפה הגרמנית.

סיכום

בספר עוד סיפורים טקטיים רבים. בחינותיהם: סיור, צליפה, ארטילריה, הנדסת-שדה ושימוש בעשן, טקטיקה של הפעלת טנקים, שיקום טנקים ועוד.

הרעיון המרכזי בספר הוא החשיבות העליונה הנובעת לדמות האדם הלוחם: דמות המתגבשת מאומץ-רוח, מסבילות, מעיקשות, מיכולת הלימוד והאלתור והאמונה בעדיפות על האויב.

ומבחינת היחס בין דמות הלוחם ובין הטקטיקה הנבחרת, ימצא כל מפקד ב-צה"ל ענין בספר.

גם פועלי בתי-החרושת משתתפים בהגנה

יחסי-כוחות ומוראל

באחד הקטעים בספרו (עמ' 308) טוען גנרל צ'ויקוב, שלא היתה אפשרות להחזיק מעמד בתנאי שדה ביחסי הכוחות כפי שנתקיימו בחודשי המתקפה הגרמנית הגדולה בספטמבר-אוקטובר. כיצד בכל זאת החזיקה הארמיה ה-62 מעמד ומדוע? לכך שתי תשובות: א. מיומנות ומקצועיות מאפשרות אף לכוח קטן יחסית (בשטח בנוי) להשיג הישגים רבים, ושתי תכונות אלה התפתחו בארמיה תוך כדי מהלך הלחימה; ב. מוראל הכוחות.

באשר ליחסי הכוחות, כדאי להביא דוגמה אחת בלבד על דחיסת כוחות בגזרה צרה: „14 באוקטובר עם שחר — יום בו החלו קרבות בעלי עוצמה ופראות ללא תקדים. שלוש דיביזיות חי"ר ושתי דיביזיות שריון תקפו את כוחותינו לרוחב חזית של חמישה קילומטרים בלבד!“ בצד הסובייטי פעלו בגזרה זו שלוש דיביזיות חי"ר וחטיבת שריון אחת. ההישג הגרמני היה בחדירה לעומק של 800 מטרים בלבד, ואף זאת רק לזמן קצר.

אם יחסי הכוחות ביבשה איפשרו לסובייטים לנהל מדיניות הגנה תוקפנית, הרי באוויר היה המצב שונה בתכלית. השליטה הגרמנית היתה מוחלטת עד כדי כך, שכל תנועת כוחות

אל"מ י. שר"אל

אמצעי-לחימה, אנו חכמים יותר, יודעים ומבינים, שהישגים מדעיים ניתן ליישם בפיתוח אמצעי-לחימה רק לאחר עבודה שנמשכת תקופה ארוכה, שכן בזמננו, עשרים שנה מאז סיום מלחמת-העולם השנייה, אנו נהנים רק מפרי ההישגים שהושגו ב-1945. כדי ליהנות מפרי הישגים מדעיים של שנות ה-50 (קרני לייזר, למשל), עלינו להמתין בסבלנות שנים לא מעטות. ברם, אין זאת אומרת, שכיום התיאשו מנסיונות לנבא את ההתפתחויות הצפויות בעתיד. להיפך — למדו להבין שעצם קיומה של תכנית בתהליכי המחקר והפיתוח תורמת גם למחקר עצמו וגם למסקנות הנובעות ממנו (נוהלים, שיטות, מבנים ארגוניים). לכן חשוב לקיים מגמות, עליהן מתבססים בתכנון לטוח רחוק, אפילו אם מסתבר שחלקן אינו מתממש או שיש צורך לשנותן תכופות.

ההתפתחויות הצפויות והשלכותיהן

התחויות המתפרסמות כיום יותר שמרניות ופחות אופטימיות לגבי ההתפתחויות המדעיות והטכנולוגיות הצפויות ולגבי השפעתן על התפתחות אמצעי-לחימה. הפסימיות היחסית מקורה בהכרה, שקיימים קשיים אובייקטיביים בהתפתחויות נוספות — קשיים הנובעים בעיקר משני גורמים:

א. ברוב המדעים והתחומים הטכנולוגיים הגיעו להישגים כה גדולים, עד שהמשך הטיפול בהם מחייב מאמצים עצומים גם בידע וגם בהשקעות. למשל: כדי להגיע להישגים במדע הגרעיני יש צורך במתקני האצה גדולים ומורכבים, אשר רק מדינות אחדות יכולות להרשות לעצמן להקיםם. כמות החומר הבסיסי המשמש רקע למדען לביסוס הישגיו הולכת וגדלה, וקשה לקלוט את החומר הזה בפרק זמן מתקבל על הדעת. אמצעי התקשורת להעברתו (הרצאות, מאמרים) דלים הם באיכותם ובכמותם; מדעני העתיד תולים תקוות רבות ביכולת הניצול של מחשבים להגברת בית-הקיבול של זכרונם

מאז מלחמת-העולם השנייה החלה להשתרש התודעה של תרומת המדע לנצחון במלחמה. כתוצאה מכך החלו מעצבי הכוחות המזוינים בעולם לעקוב אחר הישגי המחקר המדעי, ללמד ולנסות לצפות מה תהיה השפעת ההתפתחויות העתידיות במדעים הכלליים על מכלול אמצעי הלחימה המתוכננים להשתלב בסדר הכוחות.

קם מעמד של „חזוי עתידות“, שמטרתם היתה גם לנבא באלה מהישגי המדע אפשר יהיה להשתמש לאמצעי-לחימה. בתחילה נישאו נבואותיהם על כנפי ההישגים של מלחמת-העולם השנייה בתחום האלקטרוניקה, הפיסיקה הגרעינית, מדעי התעופה, הטילים וכיו"ב. „חזוי עתידות“ אלה ניבאו להי"שגים פנטסטיים לגבי העתיד. למשל: דוד סרנוף, נשיא RCA, ניבא ב-1956 את הישגי המדע והטכניקה ב-1977: המטוסים יגיעו — כך צפה — למהירות של 5,000 מיל לשעה; אנו נחיה בבתיים, בהם יופעלו רוב האבזורים באמצעות לחיצה על כפתור, בעולם של מזג אוויר לפי רצוננו, והאנרגיה תופק מקרני השמש; אפשר יהיה לשוחח עם אנשים מכל מקום בעולם ומכל מרחק שהוא וגם לראות בעת השיחה את המדבר שבעבר השני של הקו. הישגים בתחומי הכימיה, הביולוגיה ומדעי הרפואה יאריכו את חיי האדם ב-100 שנים נוספות. כל הדברים האלה יהיו בעולם של שלום, שיהיה כולו מערבי (המדינות הקומוניסטיות ייעלמו).

כיום, כאשר מחצית תקופת ההתנבאות של סרנוף עברה, אפשר לבחון את התאמתה ביתר פכחון. ראשית, ההישגים שהושגו ופרק הזמן שעבר יכולים ללמד אותנו על הצפוי בעתיד. עתה ברור לנו, למשל, שהארכת חיי אדם ב-100 שנים תדרוש הרבה יותר מ-20 שנות עבודה (משך העשור שעבר הוארכו חיי אדם בשנה אחת בלבד). שנית, כיום, 20 שנה לאחר שהתחילה תקופת הזוהר של פיתוח

ובכן, ההתפתחויות הצפויות הן:

● מדעי הרפואה, הביולוגיה והכימיה יצליחו להשתלט על מוזיקים שונים בצורה שתשפיע מאוד על הכלכלה החקלאית. יהיה שיפור רב בטיפול במחלות-רוח. אורך החיים הממוצע של אדם אמנם יתארך רק בשנתיים, אך תגדל במידה ניכרת פעילותו של אדם ממוצע, והוא יהיה פעיל גם בהזדקנותו. לעומת זאת קיימת סכנה של זיהום כדור הארץ באורגניזמים מוזיקים, העלולים להגיע אלינו מן החלל באמצעות לויני מחקר שנשלחו לחלל.

● בפיסיקה של אנרגיות גבוהות תחול התקדמות מוגבלת בלבד, בעיקר בשל מחירם העצום של מחקרים בתחום זה. ● לא יתגלו חומרים חדשים לשימושים מעשיים, אך היכולת לייצר חומרים בדיוק ובנקיון רב מאוד תעלה את אמינותם ותקטין את משקל המכשירים והמכונות העשויים מהם. הרור סים יקדימו את האמריקאים בהקמת תחנת חלל לנחיתה על הירח, אך בשלב זה לא תהיה לכך משמעות צבאית או משמעות מדעית רבה. האמריקאים ינחתו על הירח בתחילת שנות השבעים, ובסוף שנות השבעים ינחתו על המאדים (במחיר של כ-20 ביליון דולר).

● תחזיות מזג האוויר ישתפרו, בעיקר בעזרת לויני מזג-אוויר, אך תחזית לטוח רחוק (5 ימים ויותר), עדיין לא תהיה מדויקת ביותר.

● לויני-תקשורת יהיו שמישים מאוד בשירותי טלפון, בטל-ביזיה ובשידורי אלחוט. אפשר יהיה להתקשר לכל נקודה על פני כדור הארץ באותה קלות בה משיגים כיום קשר טלפוני בין-עירוני. ארצות רבות יהיו תלויות בקשר כזה, וניתוק יגרום אנדרלמוסיה גדולה יותר בעתיד.

● התעבורה במטוסים על-קוליים (3 מאך), במסוקים וברכבות מהירות הבנויות על עקרונות חדשים תהיה מקובלת ונפוצה. מחיר הנסיעה יהא זול, והתנועה תהיה מהירה — דבר שיביא לכך, שרוב ערי העולם יהיו דומות בצורתן ובמנהגייהן. שיפורים במכוניות יתבססו על מנועים חשמליים וטורבינות-גז שיוכנו לסוגים מסוימים של כלי רכב, אך ההשפעה העיקרית על תחבורת המכוניות תהיה בשיפור הכבישים ובפיקוח על התנועה.

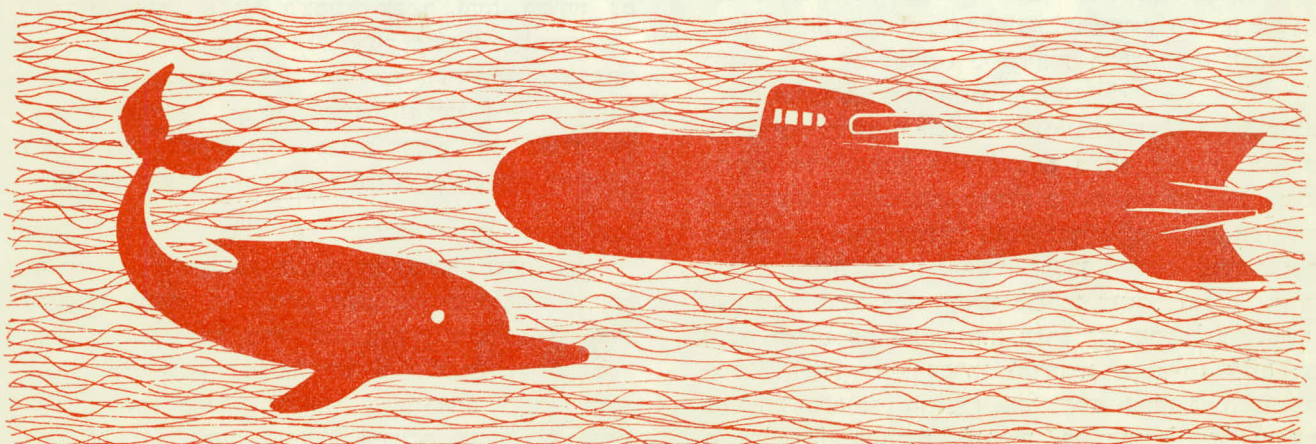
● האוטומציה תתפשט בעולם ותוכנס לארצות בהן התעסוקה מוגבלת. קיימת לכן סכנה של אבטלה בארצות מתפתחות

ולמציאה מהירה של האינפורמציה הדרושה לביסוס מחקרם. כל זמן שקשר זה בין מוח המדען לבין המחשב אינו קיים, ניתן לשער שהיקף פעילות המוח יהיה מוגבל.

ב. בשטחים מסוימים קיימת הרגשה, שהגיעו לקצה גבול ההישגים: מכשירים אלקטרוניים מודדים במהירות של החלק הבריוני של השניה (10^{-9} שניה, המכונה — "ננו" שניה). בזמן זה עוברת קרן-אור מרחק שאינו יותר מ-30 ס"מ. מדידות במהירויות יותר גדולות הן כמעט בלתי אפשריות. הרעש במשדר ובמקלט אלקטרוני אין מקורו במכשיר עצמו, אלא במקורות אחרים ביקום, וקשה יהיה להגדיל במערכות אלקטרוניות את היחס אות/רעש. אמינותן של מערכות אלקטרוניות גדלה כמעט פי 1,000 משך 10 השנים האחרונות, והיא מתחרה באמינותן של מערכות סטאטיות (גשרים, בתים). קשה להניח, שיושגו הישגים גדולים מאלה. אין המסקנה שאין מקום לחידוש בשטח האלקטרוניקה, אולם דרושה הבקעה (break through) כלשהי למישור אחר כדי להגיע להישגים נוספים. למשל: הקמת מערכות ביולוגיות כחלק ממעגלים אלקטרוניים ודאי תביא להישגים שאין לעצורם: אם נתייחס אל מוח האדם כאל מערכת אלקטרונית, נראה לפנינו מחשב שמשקלו כ-1,500 גרם המכיל 10^{32} תאים (10^{32} הינו 10,000 פעמים נפח כדור הארץ בסנטימטרים מעוקבים) שכל אחד מהם ניתן להשוות למעגל אלקטרוני, והם מופעלים באמצעות אנרגיה של 100 ואט בערך. אם ברצוננו לבנות מחשב דומה באמצעים הידועים לנו כיום, לא תספיק להפעלתו כלל האנרגיה המופקת בעולם. מכאן שעדיין יש מה לשפר כדי להגיע להישגי הטבע; אולם נדרשים הישגים חדשים בהבקעות למישור אחר, אשר יביאו לשדות פעולה אותם קשה לצפות כיום.

העולם בעוד 20 שנה

נתבונן בכמה מהנבואות ה"מקובלות" כיום לגבי עשרים השנים הבאות. אך לפני זאת, הסתייגות קלה: כאשר מנבאים לטוח רחוק זה, מניחים שלא יחולו בעולם תהליכים מוזרים, כגון — מלחמה בהיקף גדול או ריכוז מאמצים בלתי רציונלי בתחום מצומצם על-ידי אחת המעצמות הגדולות (לדוגמה: ריכוז המאמץ של הרוסים בתחום מדעי-החלל בשנות החמישים).

- שימוש בקרני לייזר ב"מכ"מ, בתקשורת ולהארת מטרות.
- אמצעי-לחימה המבוססים על חומרים ביולוגיים המוציאים מכלל פעולה בלי להרוג.
- כלי נשק אישיים המבוססים על טילים (נגד-אנשים, נגד-טנקים ונגד-מטוסים).

עד 1975 יבואו לידי מימוש :

- חומרים כימיים המוציאים מכלל פעולה בלי להרוג, והמשפיעים בעיקר על פעולת המוח.
- לייזר-סיר-ותצפית ולויינים שיוכלו לשמש כבסיס-שיגור לטילים.
- שיפור ניכר באמצעי הלוחמה הפסיכולוגית.
- שימוש נרחב במחשבים לצורכי מודיעין וקבלת החלטות טקטיות.
- טילים בליסטיים יותר מדויקים, עם ראשים שונים ולא דוקא גרעיניים.

עד 1980 יבואו לידי מימוש :

- חומרים ביולוגיים המחסלים את רצון האויב להתנגד.
- יכולת לניהול קרב באוויר אוטומטי באמצעות מכשירי טלביזיה, מחשבים ורובוטים לתפקידים מסוימים.
- טילים נגד-טילים.
- נשק השמדה המבוסס על קרינת לייזר, קרינת חלקיקים רדיואקטיביים או קרינה אלקטרונית אחרת.
- אפשרות השפעה על מזג-האוויר לצרכים צבאיים.

עד 1990 יבואו לידי מימוש :

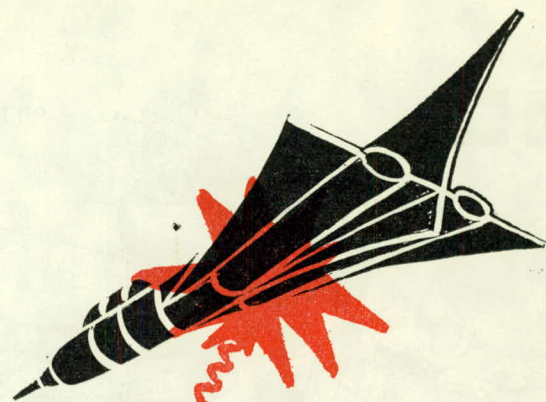
- הגנה נגד מטוסים וטילים באמצעות קרני השמדה.
- שימוש בדולפינים למלחמה נגד-צוללות.

עד 2010 יבואו לידי מימוש :

- היפנוט בהיקף המוני, שיאפשר לא רק ביטול הרצון להילחם, אלא אף את גיוס כוחות האויב למטרותינו.
- קריאת מחשבות האויב.
- יש להטעים, שרבים מהמומחים הסתייגו מן האפשרויות האלה והדגישו, שכלל אינם מאמינים במימושן.

★

לא נשאר לנו אלא להסיק, שאם יתממשו ההתפתחויות הצפויות במדע ובטכנולוגיה, יהיו מלחמות העתיד שונות בתכלית מהמקובלות, אולי פחות מסוכנות — ובמידת-מה אף משעשעות.

כמו: הודו, ברזיל וארצות אפריקה. מכונות-תרגום יהיו בשימוש לצרכים מסוימים, אך לא יחליפו תורגמנים בשר-ודם.

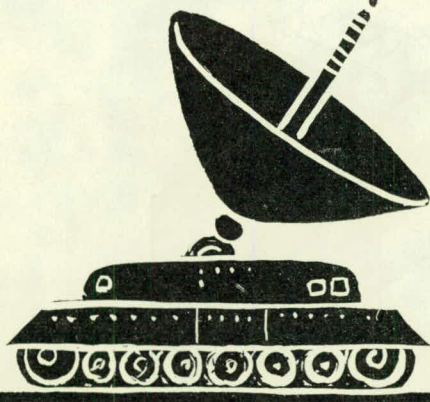
- ההתחרות הכלכלית בעולם כולו תביא לפיזור תהליכים של ניהול ואוטומציה. בניהול מנבאים לביזור, בגלל חוסר יכולת להקיף פרטים. ישלימו עם העובדה, שבמבנים ארגוניים קיימות כפילות ואי-בהירות, והמינהל יהיה מבוסס על מו"מ ופשרות. קבלת החלטות תיעשה על סמך נתונים כמותיים, בעלי אופי כלכלי יותר מהמקובל כיום.
- המתקת מידע תהיה מקובלת, ובכמה מקרים אף כדאית מבחינה כלכלית. אולם, ספק אם תחנות כוח גרעיניות יהיו כדאיות מבחינה כלכלית.

מערכת הנשק שיפותחו בעתיד

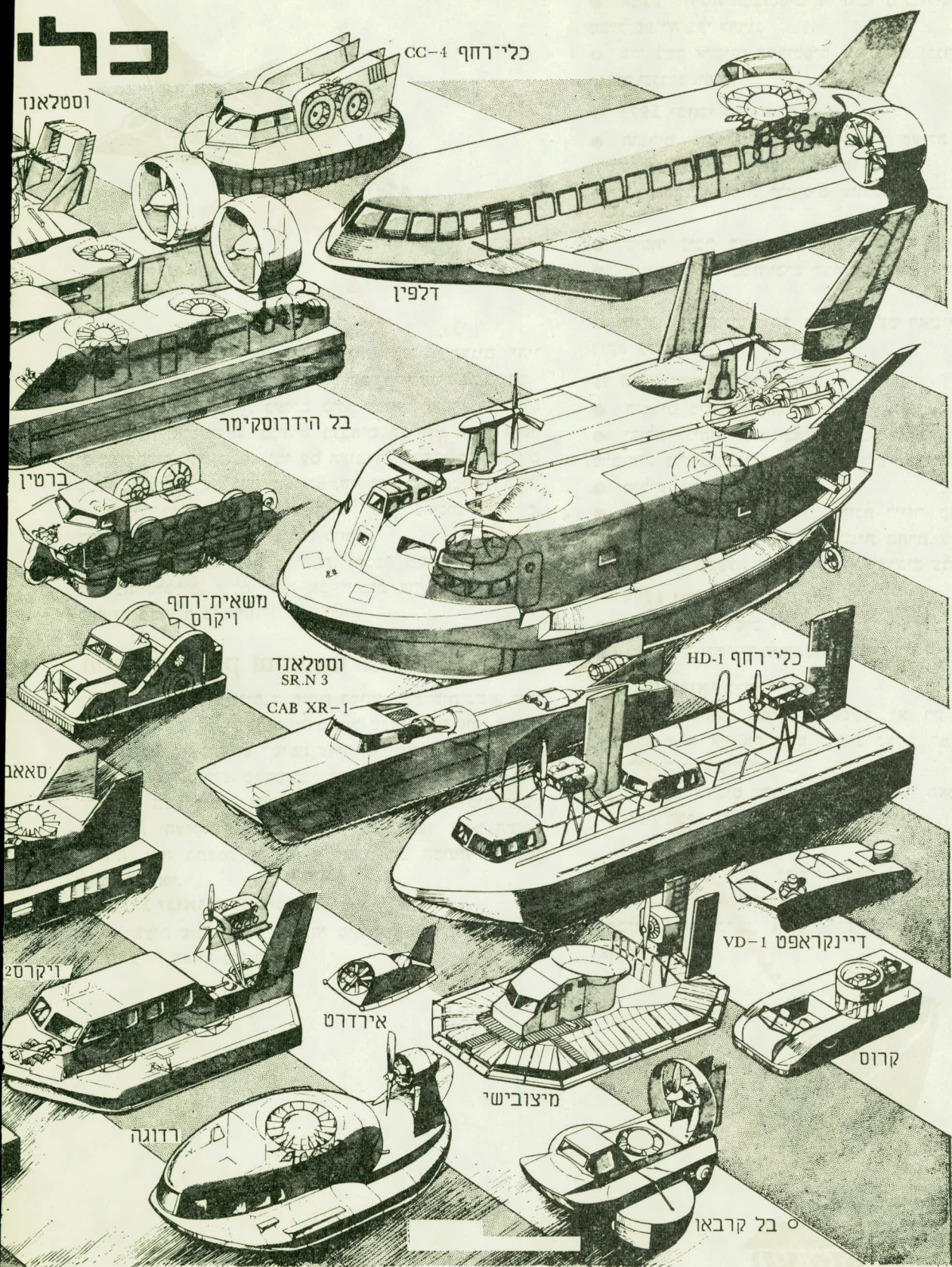
כדי להציג את ההישגים הצפויים בפיתוח מערכות-נשק, ניתן כאן תוצאות מחקר המבוסס על משאל שנערך בין טובי המומחים בעולם. לא נתייחס לשיטת עריכת המשאל (אשר הבטיחה אפשרות של פירוט סטטיסטי נכון להערכות הזמנים בהם יתממשו המערכות), אלא נביא את פירוט מערכות-הנשק החשובות והעיקריות, אשר פיתוחן צפוי משך כ-50 השנים הבאות, ואת התממשותן כפי ששערו רוב המומחים שהשיתפו במשאל.

עד 1970 יבואו לידי מימוש :

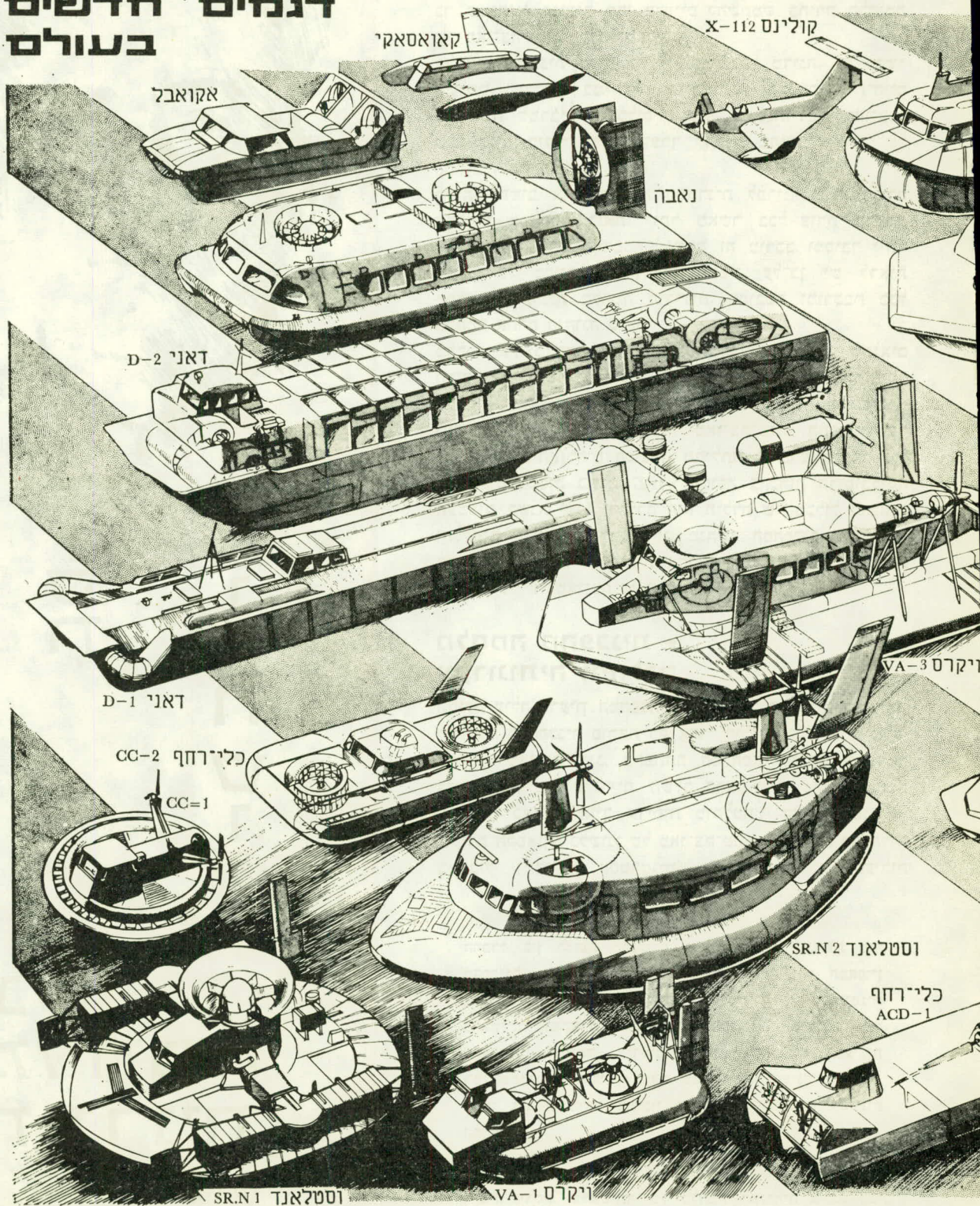
- אמצעים פיסולוגיים (תותחי מים, גז מדמיע), שיאפשרו להשפיע על האויב בלי להרוג.

כלי

דגמים חדשים בעולם

מבוא

לדיון במלחמה חתרנית נוסח מארצה-טונג חשיבות מרובה. בעולמנו קיימות כיום ארצות רבות עם רקע מתאים למלחמות מהפכניות — אשר מלחמה חתרנית היא שלבן הראשון — כך שמנהיגי תנועות מרי עשויים להשתמש בתורת הלחימה של מארצה-טונג הלכה למעשה.

מלחמה מהפכנית בכוח קיימת כיום בכל מדינה, בה נכשל השלטון בקביעות במילוי התחייבויותיו להבטחת רמת-חיים מינימלית למרבית האוכלוסיה. עיון במשנתו של מארצה-טונג נותן בידנו כלי רבי-ערך להבנת מהותה ויעודה של המלחמה החתרנית.

טעות לחשוב את המלחמה החתרנית לפרימיטיבית. הגורם המכריע במלחמה כזאת, יותר מאשר בכל צורת מלחמה אחרת, הוא גורם האדם — וגורם זה מורכב ומסובך יותר מאשר כל מכונה, שהיא יצירת-כפיו. עליכן יש לראות במלחמה חתרנית מלחמה מודרנית, מסובכת ומורכבת ככל מלחמה אחרת הנהוגה כיום.

מהלכה של מלחמה חתרנית מוכתב בעיקר על-ידי התנאים החיצוניים. כושר-המנהיגות של המפקד מתבטא בהתאמתם הבלתי פוסקת של עקרונות-המלחמה לתנאים המשתנים. תורת-המלחמה החתרנית נוסח מארצה-טונג התגבשה על רקע מלחמת-האזרחים הסינית; תחילתה בכיבוש שנחאי על-ידי הקומוניסטים בשנת 1927* וסופה בהכרזת הריפובליקה העממית בשנת 1949. התורה היא תולדה של מכלול התנאים והלקחים שנוצרו במלחמה זו. מנהיגי המהפכות בהודו-סין הצרפתית, בקובה ובמקומות אחרים נהגו בהתאם לעקרונות שהובעו על-ידי מארצה-טונג.

מלחמה מהפכנית - עקרונותיה ומהלכה

תחילה עולה „רעיון המהפכה“ ואחר נוצרים הכלים לביצועו: המלחמה המהפכנית פורצת רק אחרי היווצרם של שניים אלה. אליבא דמארצה-טונג, מתפתחת המלחמה המהפכנית עצמה בשלושה שלבים עיקריים. השלב הראשון — ניהול מלחמה חתרנית, כאשר לאויב עדיפות מוחלטת; השלב השני — „נקודת-הקפאון“, כלשונו של מארצה-טונג. בשלב זה מתנהלות במקביל (מבחינה אסטרטגית) מלחמת גרילה ופעילות

ההבדל בין תנועת התנגדות פטריוטית לבין תנועת מרי מהפכנית: הראשונה חסרה את הבסיס האידאולוגי, המאפיין את השניה; תנועת התנגדות פטריוטית היא ספונטנית בראשיתה ומתארגנת תוך-כדי מאבק — בתנועת מרי מהפכנית, לעומתה, קודמים תכנון והתארגנות לפעילות המלחמתית; הראשונה רואה כמטרה את שינוי הממשל, ואילו השניה רואה בשינוי זה אמצעי להגשמת רעיונות המהפכה.

* קיימת גירסה, שראשיתה של מלחמת האזרחים איננה בכיבוש שנחאי ב-1927, אלא בהתקוממות בנאנצ'ונג ב-1921 (שמארצה-טונג לא נטל בה חלק) — המערך

ה"ס"ן
מארצה-טונג
ג'"

על
מלחמה
חתרנית

סא"ל נ. מיכאל

חיילי "הצבא המהפכני"

מסקנות עיקריות

- הצגת התיקונים האגרסיביים והמהפכה החברתית כמטרה ראשית של המהפכה, כדי לקנות את תמיכתה ואהדתה של מרבית האוכלוסיה.
- רתימת האוכלוסיה האוהדת למאמץ המלחמתי.
- ניהול מלחמה פסיכולוגית נמרצת בכוחות הממשלה הלאומנית, אשר תתבסס על הניגודים הקיימים.
- העלאת איכות החיילים בצבא-המהפכני והטפה אידאולוגית.
- המקור היחיד לצידוד ולחימוש הצבא המהפכני יהיה שלל-המלחמה.
- הנתונים מחייבים מלחמה ממושכת, שתתנהל בשלושה שלבים עיקריים — כמפורט לעיל.

האסטרטגיה והטקטיקה של המלחמה החתרנית

תמיכה עממית רחבה היא תנאי חיוני לקיום מלחמה חתרנית מוצלחת. במאמץ להשגת תמיכה עממית רחבה אפשר לראות ביטוי מוצלח לאסטרטגיה של הגישה העקיפה. רובין-הוד חילק את שללו בין האיכרים, כדי להשיג את אהדתם ותמיכתם. מארצה-טונג הביא להזדהות האוכלוסיה עם מטרות המהפכה, תוך הדגשת התיקונים החברתיים והכלכליים, וכך קנה אף את תמיכת האוכלוסיה במלחמה המהפכנית. אוכלוסיה אוהדת משמשת עורף ליחידות גריליה, ובעזרתה נבנית מערכת מודיעין ענפה ויעילה. יעילותה של מערכת מודיעין מחתרנית גדלה ביחס הפוך ליעילותה של מערכת המודיעין של האויב, בעיקר כאשר משלבים בפעילות מודיעינית זו פעולות הסחה והטעיה. על כן אומר מארצה-טונג: "הסוה כוח בחולשה, והפגן עוצמה במקום שאיננה". שלושה אלה — תמיכת האוכלוסיה, מודיעין יעיל ופעולות הסחה — בונים את הנדבך הראשון ביצירת התנאים הנאותים לקרבות גריליה.

ביצוע הפתגם העתיק "קיים את עצמך והרוס את האויב" מחייב הכנות מדוקדקות לפני כל קרב. בשעת תכנון הקרב חייב כל מפקד להביא בחשבון את גבולות-היכולת של כוחותיו. סיכום המסקנות של מארצה-טונג עד כאן הוא:

מלחמתית של צבא סדיר מתארגן וגדל. זהו הזמן בו מגיעים הכוחות היריבים לאיזון.

בשלב השלישי מושג הנצחון. בשלב זה לוחמים בעיקר הכוחות הסדירים, ולא כוחות הגריליה. המלחמה המהפכנית מגיעה לשלב זה, כאשר זוכים הכוחות המהפכנים בעדיפות על אויביהם.

מלחמה מהפכנית — מעצם טבעה — נמשכת זמן רב. זמן רב דרוש לארגון הכלים, לרכישת אהדת האוכלוסיה, ולמלחמה עצמה, על כל שלביה. על-כן קורא מארצה-טונג למלחמה כזו "מלחמה ממושכת" (Protracted war).

"אין חדש תחת השמש"

גם בהיסטוריה של עם ישראל אפשר למצוא דוגמאות למלחמות מהפכניות נוסח מארצה-טונג. מרד בריכוכבא לא היה תנועת התנגדות לאומית בלבד, אלא גם מהפכה כוללת במשטר החברתי, הכלכלי והדתי. גם השלבים בהתפתחותו של המרד וגם שיטות ארגונו לא נבדלו בהרבה מאלה שהופיעו במלחמה המהפכנית הקומוניסטית בסין.

ראשיתו של המרד בארגון יחידות גריליה ובאימונו על-ידי בריכוכבא, כשבמקביל לפעולה זו עוסק התיאורטיקן של המרד — ר' עקיבא — בהטפה למרד ובגיוס אהדת העם. תלמידי בתי-המדרש שימשו כסגלים מהפכניים ופי-קודיים. לאחר ניהול מלחמת גריליה, לחם בריכוכבא עם כוח סדיר, שנעזר מבחינה אסטרטגית בכוח גריליה. בשלב השלישי ניהל בריכוכבא קרבות-הכרעה, שבהם גבר על כוחות רומא בארץ-ישראל והשתלט על ירושלים ועל חלקים נוספים של הארץ.

מענין במיוחד לסקור את הערכת המצב שנעשתה על-ידי מארצה-טונג בשנת 1936, זמן קצר לפני הפלישה היפנית. המסקנות העיקריות מהערכת מצב זו שימשו יסודות לפיתוח תורת הלחימה שלו.

עובדות עיקריות

- בסין קיים משטר פיאודלי, שכתוצאה ממנו חיים מיליוני איכרים ובעלי מלאכה זעירים ללא אפשרות קיום נאותה. המון זה חי בצדה של שכבה דקה, המורכבת משליטים פיאודליים, סוחרים עשירים ופרזיטים שונים.
- "הקומינטאנג" מזדהה עם המשטר הכלכלי-חברתי הקיים.
- בצבא "הקומינטאנג" משרתים חיילים רבים, שאינם מזדהים עם המשטר — אותו משרת הצבא.
- "הקומינטאנג" חולש על כל החיים הכלכליים ועל כל אמצעי התקשורת. כן נהנה "הקומינטאנג" מתמיכתן של מעצמות אדירות.
- הצבא המהפכני קטן ודל, ואינו נהנה מתמיכה מבחוץ. הוא נהנה מתמיכה מועטה בכפרים ובעיירות קטנות באזורים מצומצמים של סין. צבא הקומינטאנג לעומתו, גדול, מאורגן ומצויד היטב.

* המפלגה הלאומית-הרפובליקאית (הסינית), שנוסדה בשנת 1912 על-ידי ד"ר סוֹיֵיאֵטֶסֶן. לאחר מותו עמד בראש המפלגה צ'אנג-קאי-שק.

„דעו את האויב ואת עצמכם, ואז תוכלו לנהל מאה קרבות ללא כשלון“. מארצה־טונג קובע: „אנו לא נלחם, כל זמן שלא נהיה בטוחים בנצחון“. על־כן שואפות יחידות הצבא האדום הסיני להילחם בעדיפות של עשרה כנגד אחד בכל קרב, אף־על־פי שיחסי הכוחות הכלליים הם הפוכים. מלחמה ניחת — על מוצבים, שטח וכו' — מבטיחה מראש נצחון לצד שיש לו עדיפות מספרית בכוח־אדם ובציוד. במלחמה ניידת — לעומת זאת — באות לידי ביטוי, יותר מאשר בכל צורת־לחימה אחרת, איכותם ויכולתם של הלוחמים. ככל שירעו תנאי מזג־האוויר והשטח, יהיה משקל־יתר לגורם האדם ותקטן חשיבותם של אמצעי־התובלה מכל הסוגים. רשת־מודיעין יעילה ורמת־ניידות גבוהה מאפשרות ליחידות גריליה להפתיע את האויב במקום ובזמן. כך מצליחים כוחות הגריליה לשמור על חופש־הפעולה שלהם מחד־גיסא — ולרתק את כוחותיו של האויב מאידך־גיסא.

„עיקר המהפכה — נשמתה“. נשמתה של המהפכה הם לוחמיה — יחידות הגריליה. על־כן צריך „להילחם כשאנו יכולים לנצח, ולהשתמט מקרב כאשר הנתונים נגדנו“. מארצה־טונג אוהב לבטא את מסקנותיו במשפטים פרדוקסאליים כביכול. הוא מרחיב את הדיבור על „המתקפה שבבריחה ובהשתמטות מקרב“. לבריחה, ברמה הטקטית, יש משמעות התקפית — שמירת הכוח ברמה האסטרטגית. הדוגמה המרשימה ביותר ל„מתקפה של בריחה“ היא „החטע הארוך“ של שנת 1936. מסע זה, בן עשרת־אלפים קילומטרים, התחיל בדרום־מזרחה של סין והסתיים באיזור יאנאן בצפון־מרכזה של המדינה, איזור שעל גבול הרמה הטיבטית ובשוליו של מדבר גובי. במסע גבורה זה — שהיה למעשה נסיגה בתנאים בלתי־אנושיים, מלווה במהלומות בלתי פוסקות מצד חיילי „הקור מינטאנג“ — חילץ מארצה־טונג את חייליו מתחום הישג ידו של מבקש „נשמת־המהפכה“, גנרליסימו צ'אנג־קאי־שק.

אחת התופעות המיוחדות למהפכה הסינית, אשר גררה בעקבותיה חילוקי־דעות מרובים בין מארצה־טונג ובין קבוצות מנהיגים ומפקדים, היא שאלת „בסיס־הגריליה“.

ההבדלים שבין בסיס־גריליה ואזורי פעולות־גריליה:

בסיס הוא חבל־ארץ המוחזק והמנוהל מכל הבחינות על־ידי הכוחות המהפכניים, בהתאם לעקרונותיהם. איזור פעולת גריליה הוא איזור הנמצא בידי האויב, ואשר במרחבו פועלות יחידות הגריליה.

מתנגדיו של מארצה־טונג ראו בבסיסים תופעה שאינה מתיישבת עם מלחמת הגריליה, ואף גורם נוגד את עקרון הניידות. מארצה־טונג מייחס חשיבות רבה להחזקת „איים־אדומים“ בסין ה„קומינטאנגית“, ולאחר־מכן בשטחים שנכבשו על־ידי היפנים. הבסיסים הוקמו בידיעה מראש „שלא ילחמו עליהם עד האיש האחרון“, אלא ינטשום כאשר לא תהיה אפשרות סבירה להחזיק בהם. מארצה־טונג רואה בהחזקת הבסיסים הללו פעולה חיונית במלחמה המהפכנית, אשר תשרת שתי מטרות בעת ובעונה אחת: א. בסיסים

אלה הם „חלונות־ראווה“ של המהפכה — בהם נתבצעו תיקונים חברתיים וכלכליים וחונכה האוכלוסיה. ב. הם שימשו כבסיס לארגון יחידות־מהפכניות, לאימונן ולשילוחן. נימוק אחר להחזקת הבסיסים היה הלחימה נגד הלחץ והטרור, שהופעלו על־ידי „הקומינטאנג“ על האוכלוסיה — פעולות אשר הצליחו לפגוע במהפכה במישורין ובעקיפין; רבים החלו להטיל ספק בהצלחתה של המהפכה, ולכן לא חפצו לשרוף את כל הגשרים. מארצה־טונג סבר, שההשקעה בחינוך האוכלוסיה, בפרק הזמן שבו מוחזק הבסיס, יוצרת את החממה בה ינבט ויתפתח זרע המהפכה, גם אחרי שישתלטו עליו כוחות „הקומינטאנג“ שנית; וזאת בהכרה, שהחינוך האידאולוגי מחסן בפני לחץ וטרור.

במלחמה חתרנית קיימת שליטה מרכזית רק ברמה המערכתית. השליטה המרכזית על הרמות הטקטיות רופפת. כלל הפעולות של כל יחידות המחתרת חייב להיות מכוון ומשולב בצורה נאותה במערך הכוחות המהפכניים. מפקד איזורי חי ופועל בשטחו שלו, ועל־כן ייטיב לנצל את מכסימום הנתונים למלחמה בשלטון העיון.

החלטה זו, הקובעת את עקרונות־השליטה ברמות השונות, אינה תוצאה של שיקול רעיוני טהור דוקא, אלא תולדה של תנאים קיימים. בידי הצבא המהפכני לא היה ציוד־קשר מתאים, שיאפשר ליצור שיטה שונה של שליטה. פתרונו של מארצה־טונג הוא דוגמה של הסתגלות לתנאים, ושל יכולת „להוציא מתוך מעוז“. זאת ועוד — פתרון זה הפך גורם מחנך ממדרגה ראשונה על־ידי הסוואת המגבלות הטכניות בעקרונות ועל־ידי נתינת אמון במפקדים מקומיים.

ההצלחה במלחמה חתרנית מותנית בכושר הסתגלות מהיר של הכוחות הלוחמים לתנאים משתנים וביכולת להפיק מהם את המכסימום. גמישותו של מפקד, שאורח מחשבתו אינו משועבד לדוקטרינות קבועות, הוא המפתח לאימוץ שיטות מתאימות לכל מצב. מכאן, שתכונות אלה של המפקד הן המבטיחות את ההצלחה במלחמה. מארצה־טונג הוא מתנגד חריף למלחמה, המושתתת על דוקטרינות ונוסחאות קבועות מראש. על הכוח להחזיק מעמד, להכות באויב, ולהתעצם כשהוא במצב של נחיתות ביחס לאויב. כל זה מבוסס על הכושר למצות את עקרונות המלחמה ולהתאימם לכל מציאות.

כפריים באימונים

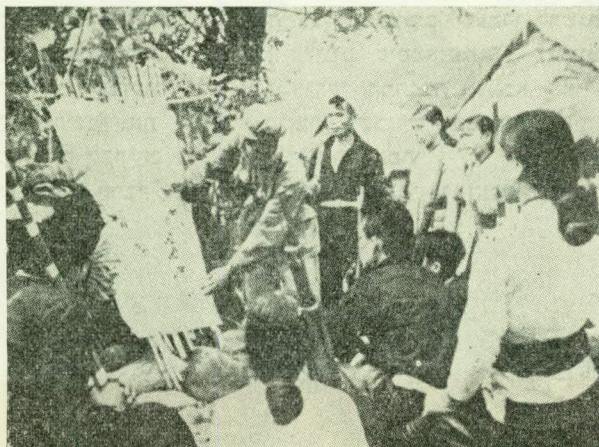
להיות יעילים יותר מאשר המטוסים והטנקים שבידי אס' (סלא). בטוח ארוך הופך החסרון ליתרון. חסרי-האמצעים מפתחים תושיה, שתוצאותיה ייראו כאשר יושגו האמצעים. התהליך בצבא האויב, לעומת זאת, יהיה הפוך, כלומר — התאבנות בשיטות הישנות.

חינוך ולוחמה פסיכולוגית

„פעולה צבאית היא שיטה להשגת מטרה מדינית“, ועל-כן אין להפריד את הפעילות הצבאית מן המטרה המדינית אותה היא משרתת. בפרט במלחמה חתרנית, יש חשיבות מיוחדת לכך, שהחיילים יודחו בשלמות עם מטרת המהפכה. על-כן יש צורך לתת להם חינוך פוליטי-רעיוני מתאים, אשר יקנה להם אמונה בעקרונות המהפכה ובמטרותיה. אמונה זו היא העומדת לחיילים בהיותם נתונים במצבים קשים, והיא המסייעת בידם לגבור על פיתויים שונים. ללא חינוך פוליטי וללא אמונה וחזון, יילחמו חיילי כוחות-הגרילה ללא החלטיות, וכל מלחמתם נדונה מראש לכשלון.

המשמעת בכוח מהפכני-לוחם מבוססת על מצפון, על שותפות במטרה ובמאמץ, על רצון-טוב ועל הבנה. משמעת יעילה כזו תיתכן רק על בסיס של חינוך פוליטי מקיף ויעיל. כדי להעמיק את אחות-הלוחמים והרגשת השותפות במטרה ובמאמץ, צריך להקטין ככל האפשר את ההבדלים בין בעלי התפקידים השונים. אין פירוש הדבר שטטוש מוחלט של ההבדלים והגבולות, אלא שימת דגש על הרגשת השותפות בקשיים ובסיכונים.

את הטיפול בחינוך ואת טיפוח המשמעת, כשהם כרוכים זה בזה, הפקיד מארצ-הטונג בידי קצינים פוליטיים. הוא

חינוך פוליטי בכפרים

מחשיב תפקיד זה עד-כדי-כך, שאמר: „כל פלוגה שהיה בה קצין פוליטי טוב, היתה פלוגה טובה“. לחינוך הפוליטי תפקיד נוסף — חיסון מפני „מהפכות-נגד“ בצבא עצמו ובשטחים הנתונים להשפעתו.

* בשנים 1933—1936 ניהל צ'אנג-קאי-שק חמישה מסעי-מלחמה נגד יחידות הצבא המהפכני, כדי להשמידן. במערכה החמישית נחלו הקומוניסטים מפלה קשה; נסיגתם במערכה זו היתה ראשיתו של „המסע הארוך“.

חיילי „הצבא המהפכני“ בעת ארוחה

במסע ההשמדה החמישי* היטיבו מצביאי הצבא הלאומני להסתגל לתנאים; לעומתם לחמו מפקדי הצבא המהפכני לפי שגרות, שהנחילו להם נצחונות גדולים בעבר. התוצאה היתה: כשלונם של הכוחות הקומוניסטיים. מכאן הסיק מארצ-הטונג, כי „ההבנה של המאפיין והמשתנה בתנאי מלחמה מהפכנית, היא הגורם לכשלון בניהול וניהוג כוחות המהפכה לנצחון“. על-כן „יש לנתח כל מצב לגופו“ ולא לחקות פתרונים. שכוחם היה יפה בעבר.

עקרון הגמישות בא לידי ביטוי גם במשמעויות שמיחס מאור צה-טונג לזמן ולמרחב. מחתרת זקוקה לזמן כדי להתעצם ולהתפשט. ההתעצמות וההתפשטות מניחות לה שהות להת-ארגן. השפעות גומלין אלה בין הזמן מזה, וההתעצמות וההתפשטות מזה, נמשכות עד לשלב הבא של המלחמה המהפכנית.

בחינה נוספת ביחסו של מארצ-הטונג לשאלת הזמן אפשר לראות גם בעובדה שאינו נחפו כלל. לעתים הוא אף מעדיף שההיה על קרבות-הכרעה, משום שהזמן פועל בדרך-כלל לטובתה של תנועה מהפכנית.

נחיתותו של הצבא-האדום בנשק ובכוח-אדם לא הרתיעה את מארצ-הטונג, וזאת אף-על-פי שלא היו בידו כל אפשרויות להסתייע במדינות אחרות. הוא ידע כי ציודו ונשקו של הצבא-האדום הסיני ואף אימונם של חייליו ייעשו על חשבון משלם-המסים האמריקאי.

מקום נכבד בשיטה זו ניתן לתכנון ציודם של כוחות-הגרילה בנשק ובציוד, שנלקחו כשלל מלחמה, וכן תכנון פשיטות מיוחדות על מצבורי אספקה, תחמושת ונשק. כוחות הגרילה נחותים תמיד באמצעי-לחימה, ועל כן „ציודם של כוחות גרילה אינו בנוי בהתאם לרצונם, ואף לא בהתאם לצרכיהם, אלא בהתאם למצוי בלבד“. אף למצב זה מוצא מארצ-הטונג „כיסוי רעיוני“, להפקת התועלת המכסימלית בתנאים קשים. כאשר חסר כוח-אדם המסוגל להפעיל נשק חדיש ביעילות, חשוב יותר „כיצד מפעילים“ מאשר „מה מפעילים“ (הרובים שבידי כוחות אל-בדר בתימן עשויים

בסופו של דבר, השיג מארצה־טונג את תמיכתה של מרבית האוכלוסייה, ומה שחשוב לא פחות — את תמיכתו של מרבית צבא „הקומינטאנג“. תמיכה זו התבטאה בכך, שיחידות שלמות מן הצבא הלאומני על נשקן וציודן ערקו ועברו לשרת בצבא המהפכני הסיני.

אחרית דבר

מלחמה חתרנית מקיפה את כל שטחיה־חיים: את המסגרות החברתיות, הפוליטיות, הכלכליות והצבאיות. הלקחים, אותם אפשר ללמוד ממשנתו של מארצה־טונג, אינם נעוצים בפתרונות למצבים, אלא בראש וראשונה בגישה לדברים. בעיקר יפה כוחם של רעיונות אלו לגבי עניינים החורגים מתחומיה של סין־העממית. עליכן אין לנסות לחקות את הפתרונות אלא ללמוד מתוכם.

מתוך עיון במשנתו של מארצה־טונג אפשר להסיק מסקנות אחדות:

● עקרונות המלחמה אינם משתנים — משתנה יישומם בהתאם לתנאים המשתנים.

● תמצית תורתו של מארצה־טונג היא ההבחנה בין העיקר והטפל ומתן משקל מתאים לכל אחד מהם. יש להבחין כשהטפל נעשה עיקר במועד המתאים ולהיפך, ולהעתיק את מרכזי הכובד בהתאם לכך בגבולות היכולת הצבאית והפוליטית, ולחזק ולהחליש את המאמצים השונים בניהול הקרבות.

● המטרה היא גורם ראשון במעלה. היא מקדשת את כל האמצעים ומשעבדת לתכליתה את כל הכלים. „מלחמה היא תוקפנית, אך יש בה עת להתגוננות ולנסיגה. צריך להתגונן לצורך התקפה, לסגת לצורך התקדמות, ללכוד עמדת־אגף כדי לכבוש עמדת־חזית ולהתקדם בזיגוג כדי להגיע במישרין אל המטרה“.

יותר מכל צורת לחימה אחרת, נשענת המלחמה החתרנית על האוכלוסייה האזרחית. זוהי קרקע גידולה של המהפכה בכלל ושל המלחמה המהפכנית בפרט. וכך אומר מארצה־טונג: „היחסים שבין הצבא לאוכלוסייה הם יחסים שבין הדגים לים — הצבא אינו יכול להתקיים ללא אוכלוסייה אזרחית“. משום כך הוא קובע, שתנאי הכרחי לקיומה של מלחמה חתרנית הוא אהדתה של האוכלוסייה. יחסים אלה נשענים על חינוך הצבא ועל חינוך האוכלוסייה בעזרת הצבא. משום אופיה המיוחד של לוחמת־גרילה נוסח מארצה־טונג, המניח חופש־פעולה רב בידי המפקדים המקומיים, מוטלת האחריות ליצירת הקשרים הנאותים עם האוכלוסייה על שכמם של מפקדים ברמות נמוכות. אלו חייבים לרסן את החיילים ולנהל פעולות־הסברה נרחבות בקרב האוכלוסייה האזרחית. אם יישמרו כללים אלה בקפדנות הראויה, מובטחת תמיכתה של האוכלוסייה בצבא המהפכני. מארצה־טונג מנסח כלל זה כך: „רק היחידות שאינן ממושמות עושות את העם לאויב, וכדג שאין לו קיום מחוץ לים, הן מאבדות את הבסיס לקיומן“.

ועוד אומר מארצה־טונג: „היעד העיקרי הוא מוחו של האויב“ — מכאן נראה עד כמה חשובה הלוחמה הפסיכולוגית במלחמה המהפכנית כולה, ובעיקר בשלביה הראשונים. כללים אלה כוחם יפה פיי־כמה בתנאים המיוחדים של המלחמה המהפכנית הסינית. חיילי־צבא „הקומינטאנג“ המצוידים ומאומנים היטב היו חסרי אונים מול מלחמה פוליטית־רעיונית. זאת ועוד, צבאם שירת את האינטרסים של שלטון, אשר נכשל במילוי התחייבויותיו המינימליות.

לוחמה פסיכולוגית זו נוהלה בכל האמצעים, שעמדו לרשותו של צבא המהפכה: על־ידי עלונים, סיסמאות, מגע יום־יומי והפרחת שמועות והחדרת „חידקי המהפכה“ לצבא האויב. יש להוסיף את הטיפול הנאות בשבויים ובפצועים, אותם מחזירים לבתיהם כדי „שיספרו את האמת“. יעילותה הרבה של לוחמה פסיכולוגית זו הוכחה כאשר,

מחקרים שנערכו לאחרונה מוכיחים, כי ארה"ב נוקטת שליש גישות בשיפור טיליה הנור כחיים, אשר נופלים ישר על המטרה וניתנים ליירוט על-ידי טיל נגד-טילים.

● האחת היא ראש-נפץ בר-תמרון, בעל התקן המסוגל לשנות את מעופו בחלק האחרון של מסלול תעופתו ולחדור בתנועה מתברגת דרך האטמוספירה. תנועת הפיתול, הנמשכת 20–30 שניות, נועדת להתחמקות מטילי הגנה הנורים ישר כלפי מעלה.

● ראש-נפץ אחר פועל על עקרון הדאון. בהגיעו לאטמוספירה במרחק של עד 80 ק"מ מן היעד, הוא עובר את חלקו האחרון של המסלול בדאיה בזוית נמיכה, במטרה להפיץ תיע את המגינים (מתכונתם של ראש-נפץ תמיד להאיט בפגעם באטמוספירה, ומהירותם יורדת ממהירות שיא של 27,000 קמ"ש לפחות מ-1,600 קמ"ש).

● ראש-נפץ שלישי נושא בחלקו האחורי מנוע רקטי, שאפשר להציתו כדי להניע את הטיל אל המטרה במהירות של למעלה מ-8,000 קמ"ש. עובדה זו מפחיתה הרבה מה זמן, שבו אפשר להכניס טיל נגד-טילים לפעולה.

מבין השלושה מועדף האחרון, כיון שהינו המדויק ביותר. על-כף-פנים, טוענים מדענים, כי אפשר להכניס מחשבים לסוגים האחרים, שכושר תמרינתם יותר גדול, ולהביא לכך, שגם הם יתבייתו על המטרה.

כן בונה ארה"ב מערכת מוטסת לבקרת היגור, בעזרתה אפשר יהיה לשגר טילי "מיניטמן" בין-יבשתיים על-ידי שליטה מרחוק ממטוס מדגם KC-135. הדבר נועד להבטיח מפני התקפת-פתע שתחסל את מרכזי הבקרה הקרקעיים.

כן מתכננים מערכת, שבאמצעותה אפשר יהיה להעביר פקודות לראש-נפץ תוך כדי מעופם בחלל, ולכוונם למטרות אחרות לאחר שכבר ניתקו מן הטילים הנושאים אותם. מתכננים הדואגים לשרידותם של טילי ארה"ב חולמים על תכנית פריסתם בצוללות בלתי-מאוישות וכן על הסעתם בתמידות על פני הארץ. הם מסתמכים על טכנולוגיה חדשה, המביאה עמה שיפורים מתמידים בציווד אלקטרוני ובציווד ההנע.

אין לשער, מתי יאה סיום התפתחויות אלה. הטיל הבין-יבשתי עשוי להיות כלי-הנשק המוחלט, אומר אחד המדענים, "אולם אין עוד דבר כמו טיל בין-יבשתי מושלם וסופי".

מירון החימוש מוליד מפלצות טילים

כבד ועצום יותר), שעל פיתוחם שוקדת עתה ארה"ב. מצפים כי ה"פוסידון", שישוגר מ צוללות, יוכנס לשירות בערך ב-1970. המתכננים מעיינים עתה בתכנית ל"טיל בעל יכולת ביצוע משופרת", שכפי שנמסר, "עשוי להתגלות כמפלצת במימדיו וביכולת ההרס שלו". המניע לכל מאמציה של ארה"ב בשטח זה הוא החשש, שברה"מ התקדמה התקדמות ניכרת בפיתוח טילים נגד-טילים. ארה"ב מתרכזת בפיתוח טילים חדשים ור משוכללים יותר.

מירון החימוש הולך ומוליד בהדרגה משפחה חדשה של טילים גדולים יותר והרסניים יותר מאלה הקיימים. חיל-האוויר של ארה"ב עומד לצייד תוך כמה חודשים את טילי ה"מיניטמן" הבין-יבשתיים שלו בסוג חדש של ראש-נפץ "משופר" ביותר. כן מפיתחים טילים בעלי מספר ראש-נפץ, המסוגלים לחמוק מפני טילים נגד-טילים. את ראש-הנפץ ישאו טילים מדגם "מיניטמן 3" (טיל כבד יותר, בן הדור השלישי של הטילים) ו"פוסידון" (שהוא טיל "פולאריס"

הפניקה הפניקה פיקו סוריה

סא"ל מרום

הופעלו גם תותחי הטנקים, הצליחו אנשי הקומנדו להתגבר על ההתנגדות ולעצור את גנרל חאפז ואת שריהגנה, גנרל מוחמד עומראן. ראש-הממשלה צלאח-אל-ביטאר ומזכיר מפלגת הבעת' מישל עפלק הצליחו להימלט ולהסתתר (אל-ביטאר ועוד אחדים מחברי הממשלה נתפסו כעבור חודש וחצי).

בשעה 0600 החל רדיו דמשק משדר „הודעה מס' 1" של אנשי ההפיקה, בה הכריזו על תפיסת השלטון. שודרו גם מברקי-תמיכה שבאו כביכול מיחידות הצבא. אך על אף המברקים, לא הסתיים הפעם המאבק ברחובות דמשק. רדיו חלב, המשמש כרגיל רק כתחנת-מסר מקומית, שמעבירה את שידורי דמשק לצפון-סוריה, החל לשדר קריאות להתנגדות ולהתקוממות נגד מבצעי ההפיקה, ודרש את החזרת „השלטון החוקי". עד-מהרה הוברר, שמלבד בחלב קיימת גם באיזורים אחרים (חמת שבמרכז סוריה ודיר-אז-זור שלגדות הפרת) התנגדות להפיקה. מלבד זאת, משך יום ה-23 בפברואר, נראה היה שהכוחות בחזית הישראלית התייצבו בגלוי נגד המשטר החדש. נוכח התנגדות זו, ונוכח העובדה שאף לא חטיבה אחת בקרבת דמשק היתה נאמנה-ללא-ספק, נאלץ שריהגנה החדש, הקולונל חאפז אל-אסד (ששמר גם על תפקידו הקודם — מפקד חיל-האוויר) לצוות על הפעלת כוחות אוויר ושריון נגד נאמני השלטון הישן. רק לאחר קרב שריון קצר במבואות העיר חמת, ולאחר הפצצות על יחידות מתנגדות אחדות במשך היום, דוכאה ההתנגדות באופן סופי והובטחה שליטתם של מבצעי ההפיקה.

שתי שדרות צבא התקרבו לדמשק בשעות הלילה שבין ה-22 ל-23 בפברואר. בשדרת המשאיות שבאה מכיוון מחנה חרסתא נראו בגדיהם המנומרים של אנשי-הקומנדו. השדרה האחרת נעה על זחלי-טנקים, שבאו מבית-ספר לשריון במחנה קאבון.

הכוח אמנם היה קטן יחסית (שתי פלוגות טנקים וגדוד קומנדו), אך דיזו לשים קץ לשלטונו של גנרל חאפז, „האיש החזק" של סוריה מזה שנתיים וחצי. עד אותו לילה השכיל לחסל או לנטרל, תוך מאבק בלתי-פוסק, את יריביו והצליח לשמור על כסאו ומעמדו בראש מערכת השלטון הממלכתי והמפלגתי בסוריה.

תנועת הגייסות היתה מהירה. ברורים היו היעדים שיש לתפוס: תחנת השידור, בנין המטכ"ל, מר-כזית-הקשר, שניים-שלושה בניי-מוסדות — והשליטה בדמשק מובטחת (לפי הנסיון שהצטבר מההפיכות הקודמות, השולט בדמשק — מובטחת לו, לרוב, גם השליטה בסוריה כולה).

אולם, בניגוד למקרים קודמים בהם נתפס השלטון בדמשק ללא שפיכת דמים, לא יכלו הפעם מבצעי ההפיקה להשיג מטרתם ללא קרב עם כוחות המשמר. בשני מקומות בדמשק: ליד ביתו של חאפז וליד ארמון האירוח (שבו היו אותה שעה חלק מחברי הממשלה וממנהיגי מפלגת הבעת', בעלי בריתו של גנרל חאפז) נתקלו אנשי הקומנדו בהתנגדות נמרצת של כוחות משמר. רק לאחר קרב ממושך, שבסופו

רקע ההפיכה

הפיכת ה-23 בפברואר 1966 מסיימת תקופה: תקופת יציבות יחסית, שתחילתה בעליית הבעת' לשלטון במרס 1963. אמנם, לא חסרו בתקופה זו מאבקים, אך אלה היו בתוך המפלגה והתנהלו על פי הכללים „המקובלים” של מינויים, הדחות ו„משחקי-מרכבה”, תוך שמירה על מראה חיצון של לגיטימיות ממלכתית ומפלגתית. יחסי הכוחות הצבאיים הממשיים בין הכוחות היריבים אמנם הובאו בחשבון, אך לא הופעלו. אולם ב-23 בפברואר 1966 חל שינוי מהותי. התחרות והמאבק בתוך המפלגה עברו לפסי האלימות, והשאלות שבמחלוקת הוכרעו על-ידי מטוסי הקרב ועל-ידי תותחי הטנקים.

כקודמותיה, מעוררת הפיכה אחרונה זו בדמשק שאלות מספר. האם חוסר יציבות השלטון הוא כורח המציאות הסורית — ושורשיו בניגודים חברתיים עמוקים שאין לגשר עליהם? או שאין בהפיכות אלא תחרות פראית של קולונלים לתפיסת „כיסאות-הקטיפה”? האם מלבד שאלת השלטון קיימים בין הנאבקים גם חילוקי דעות על הקו המדיני שאותו על סוריה לנקוט במדיניות-החוץ ובמדיניות-הפנים? כדי להשיב תשובה מבוססת על אלה, מן הראוי לתאר את קורותיה של סוריה, במיוחד את מהלך העניינים בעשרים השנים האחרונות. במסגרת סקירה זו נצטמצם בתיאור השתלשלות שלטון הבעת' משך שלוש השנים האחרונות, השתלשלות שיש בה סיבה ותוצאה לגבי התהליכים שקבעו את הנעשה בסוריה של היום. שלוש זוויות-ראיה לתיאור זה: כל אחת מאלה בנפרד כוללת רק חלק מן „האמת הסורית”; אך שלושתן יחד עשויות לשפוך אור על כל צדדיה של הבעיה הסורית — או, לפחות, על רובן. ואלה השלוש: המאבק האישי; חילוקי-הדעות המדיניים; המאבק כמבטאם של גורמים ושל תהליכים חברתיים.

המאבק האישי

לא מעטים הם אותם „משקיפים” — מערביים בעיקר — הטוענים, שאין כל הגיון מדיני מאחרי ההתרחשויות בסוריה. אלה פותרים סוגיה זו בקביעה, שכל המאורעות הם מעגלי-קסמים, שבו נמשך שלטונה של קבוצה צבאית אחת, עד לאותה נקודת-הזמן, בה מצליחה קבוצה יריבה לאסוף כוח המספיק כדי להדיח את הראשונה. על רקע זה ניתן להבין את „הניידות” המדינית של חלק גדול מהקצונה הסורית; היום — תמיכה בקבוצה מדינית זו, מחר — באחרת, המנוגדת בדעותיה לקודמתה.

נסקור עתה את הדמויות שפעלו בהתמודדות זאת, ואת היחסים ביניהן.

● אמין אל-חאפז, שנשא בתקופת האיחוד דרגת קולונל. בגלל היותו חבר מפלגת הבעת' סולק מסוריה בתקופת השלטון „הבדלני” (כינויו של המשטר, שקם לאחר פירוק האיחוד עם מצרים) ומונה נספח צבאי בארגנטינה. במרס 1963, כשתפסה המפלגה את השלטון, חזר לסוריה ומונה שר-הפנים. בהוכיחו כשרון מדיני-טכסיסי, הצליח, בפרק זמן קצר ביותר, לסלק את מנהיגי ההפיכה; מיולי 1963 עמד בראש השלטון בתארים שונים כראש-מועצת-ההפיכה או כראש מועצת-הנשיאות. זמן-מה, ב-1965, גם מילא תפקיד ראש-ממשלה.

חאפז הוא בן למשפחה סונית. עובדה זו היתה לגביו יתרון, כי יריביו העיקריים היו בני-מיעוטים, עלאויים או דרוזים (בסוריה נהוג, כי בראש השלטון חייב לעמוד סוני, כנציגו של רוב אוכלוסית סוריה). נראה שעיקר כוחו של חאפז היה ביכולתו המדינית-הטכסיסית ובכשרונו לשחק בגורמי-הכוח במפלגה ובצבא; חולשתו (שאיפשרה כנראה את הפלתו) היתה בעובדה, שלא היתה לו בצבא קבוצה של קצינים נאמנים ללא סייג.

● גנרל מוחמד עומר, קצין-שריון עלאוי, בוגר מחזור 1950 של בית-הספר לקצינים. קשר קשרים הדוקים-למדי עם המצרים ב„תקופת-האיחוד”, על אף היותו איש מפלגת הבעת'. עם פירוק האיחוד שוחרר מהצבא בדרגת עקיד (קולונל). ב-1962 השתתף בהתקוממות הפרו-מצרית בחלב. במרס 1963 הוחזר לצבא ומונה מפקד חטיבה 70 המשוריינת, בקרבת דמשק (השליטה בחטיבה זו מקנה בדרך-כלל יכולת-הכרעה במאבק בין הקבוצות הצבאיות היריבות, בשל היותה הכוח המשוריין העיקרי בסביבת הכירה שביכולתו לשבור — לפחות תיאורטית — את התנגדותם של הכוחות האחרים שבאותו אזור). עומר, הצליח לטהר את החטיבה מקציניה הותיקים ואסף סגל מפקדים, רובם עלאויים, שהיו נאמנים לו אישית. מלבד חטיבה זו היה ביכולתו להישען גם על תמיכתם של רוב הקצינים העלאויים ששרתו ביחידות אחרות. האופייני לעומר, היה זיקתו למצרים ולעבד-אנ-נאצר. בעקביות בלתי רגילה (כמובן, בשביל התנאים הסוריים) פעל להשגת הסדר והתפשרות בין סוריה הבעתית לבין מצרים של עבד-אנ-נאצר. רבים מחבריו הקצינים ראו בו סוכן מצרי — חשד

גנרל אמין אל-חאפז

תפקיד סגן ראש הממשלה. נראה שעומראן היה אופטימיסט, או אולי בטח יתר על המידה בכשרונו להימנע מגורלם הידוע של מפקדים בכירים סוריים שהתפתו לותר על עמדות כוח בצבא תמורת תפקיד בממשלה — תפקיד, שהובילם תוך זמן קצר למעצר (או, במקרה הטוב, הוליקם לתפקיד שגריר או נספח „לגולה“). אולם הוברר, כי גם עומראן לא היה יוצא דופן. בדצמבר 1964 הודח ונשלח לספרד כשגריר של סוריה. הדחתו של עומראן התאפשרה בעקבות קנוניה בין חאפז וג'דיד, כשהאחרון קיבל את תפקיד הרמטכ"ל כתמורה לתמיכתו בחאפז כנגד עומראן. ג'דיד קיווה, שעם סילוק עומראן יהיה הוא מנהיגם ה„טבעי“ של הקצינים העלאוים — אך תקווה זו לא התגשמה במלואה.

שנת 1965 היתה שנת המאבק בין חאפז לבין ג'דיד. חאפז, מצדו, רצה לפעול על-פי הטקטיקה שהוכיחה את עצמה לגבי עומראן; כלומר, סילוק היריב מעמדת כוח בצבא, כהכנה לקראת הדחתו הסופית. אולם הפעם היתה הצלחתו של חאפז חלקית בלבד. אמנם, בקיץ 1965 עלה בידו לסלק את ג'דיד מתפקידו כרמטכ"ל, אך זאת תמורת ויתורו שלו על סמכויות המפקד העליון, שהועברו עתה לידי שר-ההגנה. הוקמה ממשלה חדשה, בה קיבל את תפקיד שר-ההגנה קצין דרוזי, הגנרל חמד עובייד, שנחשב נאמן לחאפז. ג'דיד שמר בידו את תפקיד סגן המזכיר הכללי של „ההנהגה הארצית“ של הבעת' (למפלגה שני מוסדות עליונים: „ההנהגה הלאומית“, המורכבת מנציגי הבעת' מכל הארצות בהן פועלת המפלגה, ו„ההנהגה הארצית“, שבה מנהיגי מפלגת הבעת' בסוריה). בהיותו סגן מזכ"ל של „ההנהגה הארצית“ — נשארה למעשה בידי ג'דיד השליטה בפועל על מוסדות המפלגה בסוריה. „הנהגה ארצית“ זו היא שקבעה את הרכבה של הממשלה החדשה בראשותו של ד"ר זוועיי, אשר הוקמה בקיץ 1965 מתוך כוונה ברורה לצמצם את כוחו והשפעתו של חאפז. החמור ביותר, מבחינתו של חאפז, היה השינוי בעמדתו של שר-ההגנה החדש, גנרל עובייד. גנרל זה סירב לתת ידו לסילוקו של ג'דיד ויתר הקצינים העלאוים, מאחר ש„הבאים בתור“ לטיהור אחרי העלאוים יהיו הקצינים הדרוזים. כך נוצרה חזית אנטי-חאפזית, בה השתתפו הקצונה העלאוית והדרוזית והפלג השמאלי של המפלגה, בו היו גם קצינים וגם אזרחים.

בסתיו 1965 נראה היה, שקואליציה זו הצליחה לצמצם באופן ניכר את שליטתו הממשית של חאפז, שנתמך על ידי חלק מהקצונה הסוניית ועל-ידי „ההנהגה הלאומית“ של הבעת'. אך לקראת סוף 1965 שוב עברה היוזמה לידי חאפז. כדי לפצל את מחנה מתנגדיו ולשלוט את תמיכתם של הקצינים העלאוים מג'דיד, החזיר חאפז את עומראן ממדריד לסוריה, ניצל את סמכויותיה העליונות של „ההנהגה הלאומית“ של הבעת' לפיזור „ההנהגה הארצית“ ופיטר גם את הממשלה. אולם חיסולו של ג'דיד יכול היה להסתיים רק עם הוצאתם מהצבא של הקצינים התומכים בו; ויש לזכור, שכל עוד נשארו קצינים אלה בעמדות כוח בתוך הצבא, היה ביכולתו של ג'דיד לקוות לסיבוב נוסף, בלי להפעיל כוח. אך הוצאת תומכיו מהצבא פירושה ביטול סיכוי אחרון זה של ג'דיד וקבוצתו. ואמנם, משך חודשים נאבקו ג'דיד ותומכיו ב„הנהגה הלאומית“ ובממשלת ביטאר החדשה „באמצעים כש-

גנרל מוחמד עומראן

שתרם לא מעט להדחתו הראשונה, בסוף 1964, ולהדחתו השנייה ולמעצרו בפברואר 1966.

● גנרל צלאח ג'דיד, קצין בעת"י, עלאוי, בוגר בית-הספר לקצינים, מחזור 1951. בעקבות פירוק האיחוד, שוחרר מהצבא וחזר אל משפחתו בהר העלאוים. במרס 1963, כשעלה הבעת' לשלטון, הצטרף שוב לצבא ומונה ראש ה„אגף הראשון“ (כוח-אדם) במטה-הכללי הסורי. בתוקף תפקידו היה אחראי על מינוים ועל הדחתם של קצינים מכל יחידות הצבא. ג'דיד תואר תמיד כשאפתן, היודע בבירור את מטרותיו ועם זאת סולד מפומביות ומכון את מהלך הדברים מאחורי הקלעים. שני אחיו של ג'דיד היו קשורים עם המפלגה הלאומית הסורית — מפלגה ימנית קיצונית. יש סבורים, שעל אף היותו חבר מפלגת הבעת' ונתמך על-ידי הפלג השמאלי בה, נוטה אף הוא, כאחיו, לימין וללאומנות הסורית.

ההיאבקות בין השלושה החלה ב-1963, מיד לאחר שהצליח חאפז לרכז בידיו את סמכויות השלטון העיקריות בסוריה. בשלב הראשון נוצרה „חזית עלאוית“ נגד חאפז, חזית בה שיתפו פעולה עומראן וג'דיד — כשהראשון נשען על החטיבה המשוריינת שבפיקודו ועל קצינים עלאוים אחרים ביחידות שונות (מספרם של הקצינים בני העדות העלאויות והדרוזיות בצבא היה גדול יחסית — תוצאה של מאבקים קודמים, בהם לחמו ביניהן קבוצות סוניות שונות, בעוד שאנשי המיעוטים כמעט לא השתתפו — וממילא, גם לא נפגעו). בהתמודדות זו עם עומראן גייס חאפז, בחלקה לפחות, את הקצונה הדרוזית ואת הקצונה הסוניית. במקביל „למחנות“ אלה התחלקו גם חברי המפלגה האזרחיים בחזיתות של תומכי חאפז ומתנגדיו.

פתרון שיוליך לחיסול משבר-קבע זה נמצא בהרכבת ממשלה חדשה, בראשותו של חאפז. בממשלה זו קיבל עומראן את

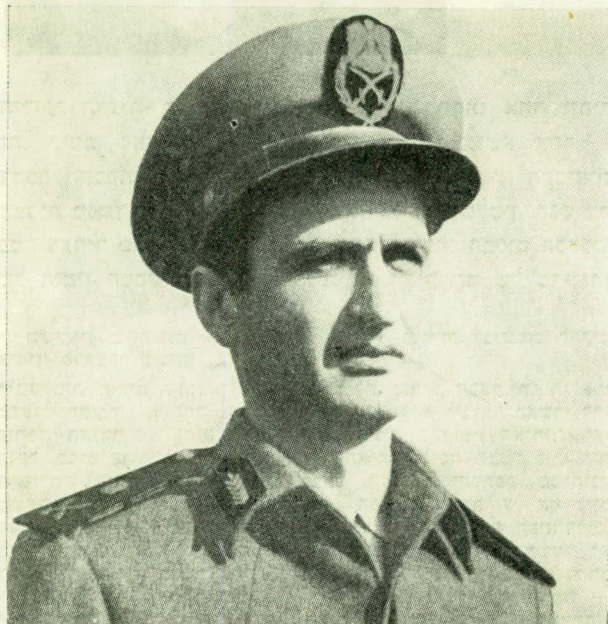
מצרים; אך הוא חלש יחסית, ורוב מנהיגיו מחוץ לגבולות סוריה — רובם-ככולם גולים במצרים. על אף העובדה, שבמריבות הקיימות פירושו של האיחוד עם מצרים על פי תנאי עבד-אנ-נאצר הוא חיסול המפלגה וחסול שלטונה בסוריה — אין הבעת יכולה להתכחש בגלוי לרעיון האיחוד הערבי, שהוא מעקרונות-היסוד של המפלגה. בשנה האחרונה התגבשו ביחס לקו שעל הבעת' לנקוט בו כלפי מצרים שתי דיעות:

● טענתם של חאפז, ביטאר ואנשי „ההגנה הלאומית” היתה, כי מצבו של עבד-אנ-נאצר בעולם הערבי, וכן במצרים עצמה, מעורער למדי — ועל-כן קיים הסיכוי הסביר, ששליט מצרים יהיה עתה נכון (תמורת תמיכה בזירה הבין-ערבית) לחדול מן המלחמה בבעת' ולהכיר בה כתנועה מהפכנית „כשרה”, הראויה לברית עם מצרים. הביטוי לקו זה ניתן בקריאה ל„מפגש מהפיכות”, שהושמעה כה רבות לפני ה-23 בפברואר.

● לעומת זאת טענו אנשי ה„הנהגה הארצית” ובראשם צלאח ג'דיד, כי מוטל על הבעת' לנצל את חולשתו הנוכחית של עבד-אנ-נאצר ולהוכיח את צדקת דרכה של המפלגה בעיני העולם הערבי, ולשם כך על סוריה לנסות להרחיב את השפעתה באותן ארצות, בהן מעטות היו הצלחותיה עד כה.

מן הראוי להצביע כאן על הקשר שבין היריבות עם מצרים לבין עמדתה של סוריה כלפי ישראל. רצונם של הסורים להוכיח, שהם יותר „מהפכניים” ואף יותר תכליתיים מעבד-אנ-נאצר — הוא שהכתיב להם עמדה קיצונית בכל הקשור עם „בעית פלשתינ” הסורים טוענים, ש„מדיניות-הפסגה” של מצרים מטשטשת את הבעיה ואינה מוליכה לפתרון כלשהו. הדרך היחידה, לדעתם, הוא „מאבק מזוין ומידי” של העם הפלשתינאי נגד „הציונים”; וכדי להוכיח את צדקתם, מסייעת סוריה לארגון ה„פתח” בפעולותיו.

גנרל צלאח ג'דיד

רים, אולם לבסוף עמדו לפני הברירה: להסכים ללא התנגדות לסילוק סופי או לבצע הפיכה צבאית נגד חאפז. בצדק תישאל כאן השאלה: כיצד לא ראה מדינאי מנוסה בתנאים הסוריים כחאפז את האפשרות, כי מתנגדיו ישתמשו בכוח למניעת הדחתם? נראה, שהאמין כי יחסי-הכוחות בצבא יהיו לטובתו. אולם ראש-ממשלת סוריה, צלאח אל-ביטאר, שגה שגיאה חמורה בתקופת כהונתו הקצרה. מתוך רצון להגשים את מדיניותו ולשים קץ למאבק הבלתי-פוסק על השלטון, מאבק שמנע למעשה כל פעילות מדינית תקינה, הכריז אל-ביטאר על שאיפת ממשלתו להחזיר את הצבא למחנותיו ולבטל את השפעת הקצינים על עניני השלטון בסוריה או לפחות להפחיתה. די היה בדרישה זו לקומם את רוב הקצונה הסורית נגד ממשלת ביטאר וגם נגד חאפז. נראה, שבגלל דרישה זו פנה עורף לחאפז גם הקול' חאפז אל-אסד. השינוי הבלתי צפוי בעמדתו של מי ששימש כמפקד חיל-האוויר הוא שהכריע את מאזן הכוחות בצבא נגד חאפז ואיפשר את הפלתו. התקוממות זו של הצבא נגד הנסיון לבטל את השפעתו על השלטון, וכן המהלכים בהיאבקות האישית ב-1963—1966 — היאבקות שהוכרעה תמיד עליידי גיבוש תמיכה צבאית העדיפה על זו של הקבוצה היריבה — מוכיחים, כי על אף השלט המפלגתי התלוי מעל המשטר הנוכחי בסוריה, עדיין נתונה השליטה הממשית בידי הצבא. אמת היא שהקצינים — חברי המפלגה — הם שכבשו ב-1963 את השלטון למען הבעת' והם שהגנו עליו מול ההתקוממויות של הימין ושל הפרו-מצריים; אך גם לאחר שנוצחו המתנגדים הוסיף הצבא להחזיק ברסן השלטון וסירב להעבירו לידי מנהיגיה האזרחיים של המפלגה (העובדה, שחלק מחברי הממשלה וההנהגות המפלגתיות היו אזרחים — אין בה כדי לשנות תמונה זו). למעשה, תחת להעביר את השלטון — החליטו הקצינים להביא את המפלגה לצבא. כך החלו להקים את מה שקרוי „הצבא האידאולוגי” של סוריה, אשר פירושו טיהור הצבא מכל גורם שאינו מזדהה עם המפלגה וביצוע אינדוקטרינציה בקרב החיילים על בסיס האידאולוגיה של הבעת'. לאחר נסיונם של ביטאר וחאפז להפחית מכוחם של קצינים (נסיון, שכפי שנוכחנו רק הביא למיגור הממשלה בכוח הזרוע) הטעים בצדק אחד מעתוני לבנון: „מי שזורע אידאולוגיה בצבא — אינו יכול לקצור דמוקרטיה בשלטון”.

מה המריץ את חאפז ואת ביטאר להסתכן בהתמודדות עם הצבא? האם היה זה רק הרצון להפטר מיריבים מסוכנים, ולהבטיח את שלטונם, או שהסיבה לכך היתה התנגדות הצבא לקו המדיני עליו החליטו הנשיא וראש-ממשלתו?

הויכוח המדיני

הבעיה המדינית העיקרית סביבה מתנהלים בסוריה מאז 1961 הויכוח — והמאבק — היא שאלת היחסים עם מצרים. בעלותה לשלטון עצרה הבעת' ושפטת את הקצינים ואת המדינאים הסוריים שהביאו לפירוק האיחוד עם מצרים. אך היום אין בעולם הערבי משטר הרחוק יותר מרעיון האיחוד עם מצרים מאשר הבעת'. עד כמה שניתן לשפוט, אין עתה תומכים רבים באיחוד, גם בקרב אלה בסוריה שאינם שייכים לבעת'. קיים אמנם ארגון מדיני (במחתרת), שמטרתו החזרת האיחוד עם

סוציאליסטית זו היו אנשי התעשיה, המסחר הסיטונאי והבני-קים — וכן הפאודלים הגדולים (אף כי הרפורמה האגררית עדיין לא הושלמה). החשש מהמשך הסוציאליזציה קומם את אנשי המסחר הזעיר ובעלי המלאכה, שפתחו בשביתה כללית נגד המשטר עוד ב-1964. שביתה זו נשברה בכוח הזרוע (החיילים פרצו את החנויות הסגורות והחלו למכור את הסחורה), אך אי-האמון של המעמד הזעיר-בורגני כלפי המשטר שריר עד היום. בין הצעדים הראשונים של ממשלת אל-ביטאר בלטה נסיעתו של ראש הממשלה לחלב, שם נפגש עם אנשי עסקים שהציגו בפניו את דרישותיהם להטבת מצבם ואת הצעותיהם לשיפור הכלכלה הסורית. בפירסום הרב שניתן לנסיעה זו היה משום רמז לכך, שממשלת אל-ביטאר אמנם מתכוננת לנקוט קו כלכלי מתון יחסית, תוך התפשרות עם גורמי הבורגנות הזעירה, בערים.

קו כלכלי (ומדיני) כזה לא יכול היה להתקבל על דעתם של אנשי „ההנהגה הארצית“. ושוב לא. היתה זו שאלה של אידאולוגיה בלבד — מה עוד, שלדעת רבים, הסוציאליזם של הבעת' אינו אלא סיסמאות, אשר מתחתן מסתתרים ופור עלים גורמים, ששורשיהם בבעיותיה המיוחדות של החברה הסורית.

ההפיכה - ביטוי למאבק חברתי

משך השנים האחרונות עברה סוריה תהליך מהיר-יחסית (בהשוואה ליתר מדינות ערב) של שידוד-מערכות חברתיות. עיון בשמותיהם של אלה ששימשו בתפקידי שררה והשפעה מדינית וצבאית במדינה בשנות החמישים הראשונות, כשרים, צירים בפרלמנט, מנהיגי המפלגות, הקצונה הבכירה — מוכיח, כי השלטון או לפחות ההשפעה העיקרית בסוריה היו נתונים בתקופה זו בידי משפחות ותיקות מהשכבה העליונה של הבורגנות העירונית והכפרית. אולם כבר אז, בתחילת העשור הקודם, החלה עליתו של המעמד הבינוני, שהיה עירוני בעיקרו. שכבה זו החלה חודרת לתוך מערכת השלטון באמצעות השכלתה הגבוהה-יותר, ובעיקר דרך השתלבותה בצבא.

ב„תקופת האיחוד“ הגיעו אנשים אלה לתפיסת חלק לא מבוטל מעמדות-השלטון בסוריה, והם אשר מילאו את התפקידים המרכזיים במערכת השלוחה הסורית של השלטון הקע"מי. התנועות המדיניות השמאלניות — הן שהיו בסוריה נושאי דגל התמורה החברתית. תחילה התארגנו בהן אנשי המעמד הבינוני (היום אלה הם ותיקי המפלגות), ויותר מאוחר — הבורגנות הזעירה, ואף פועלים ופלאחים. חברים „חדשים“ אלה לחצו למען צעדי-המשך להגשמת האידאולוגיה הסוציאליסטית, במובנו המיוחד של מושג זה שרנח בסוריה: בעיקר, שיתוף המעמדות הנמוכים-יותר במערכת השלטון, ההשפעה וההנהאות.

אולם מלבד החתך המעמדי קיים בחברה הסורית „חתך“ חיוני נוסף — החתך העדתי.

אוכלוסיתה של סוריה מורכבת מרוב סוני (כ-60%) וממיעוט טים לאומיים ועדתיים שונים (כ-40%). בתקופת המנדט הצרפתי ניתן להרכיב זה ביטוי שלטוני על-ידי אוטונומיה שהוענקה להרדרוונים (בדרום-מזרח) ולאיוור העלאוים (בצפון-מערב). עם קבלת העצמאות ניצל הרוב הסוני את

ברם, ענין היחסים עם מצרים לא היה שאלה של טקטיקה מפלגתית בלבד. רבים מאנשי „ההנהגה הארצית“ שהתנגדו לכל פשרה עם מצרים היו בני המיעוט העלאוי והדרוזי. בכל מדינות ערב שוללים בדרך-כלל המיעוטים את רעיון האיחוד בכלל — והאיחוד עם מצרים בפרט. משמעות האיחוד לגביהם היא הגברת הרוב הסוני — ושלילת סיכויי המיעוט להשתתפות בשלטון. מלבד זאת, חלק גדול מהקצינים העלאוים והדרוזים נשתכנעו, כי הם שיהיו קורבנה הראשון של ההתפיסות עם מצרים. היטב זכרו את דרישתו של עבד-א-נאצר לעת השיחות על „האיחוד המשולש“ * ב-1963. אז תבע את החזרת הקצינים הפרונאצריים שסולקו מהצבא — דבר שפירושו סילוקם הם מעמדות המפתח ומהצבא בכלל. בפברואר 1966 פשטו שמועות בדמשק, כי בקרוב יצליח אל-ביטאר להגיע להסכם עם עבד-א-נאצר; ובעתונות הלבנונית כבר דו-בר על נסיעתו הקרובה לקהיר של שר-ההגנה הסורי מוחמד עומראן, שהיה ידוע בעמדתו הפרו-מצרית. כך נוצר לכאורה קשר בין הרחקת הצבא מהשלטון, כפי שדרש אל-ביטאר, לבין ההסדר המקווה עם מצרים, שהיה פסול בעיני רוב הקצינים הסוריים ובמיוחד בעיני קבוצתו של ג'דיד.

ד"ר יוסף זו'עירי

חילוקי הדעות המדיניים לא הצטמצמו בתחום אחד ויחיד זה, תחום שאלת היחסים עם מצרים. גם בנושא אחר — דרכה החברתית-הכלכלית של סוריה — היו לשתי הקבוצות עמדות מנוגדות לחלוטין. הבעת', מאז עלייתה לשלטון, הגשימה כמה צעדים סוציאליסטיים**, שהביאו לערעור הבסיס הכלכלי של הימין המסורתי בסוריה. הנפגעים העיקריים של מדיניות

* השיחות שהתנהלו בין מצרים, עיראק וסוריה, במגמה להקים איחוד פדראלי ביניהן.

**בעקבות הצוים שהוצאו על-ידי ממשלת סוריה הבעת'ית, הולאמו מפעלי תעשיה, המסחר הסיטונאי וחברות יצוא ויבוא. באשר לרפורמה האגררית: החוק הראשון הוצא עוד בתקופת האיחוד, ואז הוחל במימושו. המשטר שקם אחרי האיחוד ניסה לבטל את חוק הרפורמה האגררית, אך נסוג בלחץ השמאל והסתפק במיתונו. משטר הבעת' שוב תיקן את החוק — הפעם לחומרה. על אף קיום החוק מזה 7 שנים, עדיין לא הושלם ביצועו. אחדים מן הפיאודלים, בעלי אחוזות גדולות שידעו להשפיע על המשטר (או שהמשטר לא רצה „להסתכן“ עמם בגלל היותם גורם-כוח באזוריהם או בקרב המיעוטים, עליהם הם משתייכים), הצליחו להתחמק מהרפורמה — ומחזיקים עד היום במלוא רכושם הקרקעי „מלפני פגע הרפורמה“.

הקומנדו את בעיתה של קבוצת קצינים ועסקנים-מדיניים, שמלבד שאיפותיהם האישיות ייצגו, על פי דרכם ובחסותם, גם אינטרסים של שכבה רחבה יותר בקרב אזרחי סוריה. אך לא תהיה זו העזה מיוחדת לנבא כבר היום, כי הפיכת-פברואר ודאי לא היתה ההפיכה האחרונה בסוריה.

הסיבה העיקרית להשערה זו היא, שאף לא אחת מבעיות-היסוד של מדינה זו נפתרה בעקבות הפיכה זו. לא נמצא הסדר ליחסים שבין הרוב הסוני לבין המיעוטים; לא נקבעה מדיניות חברתית מקובלת על רוב האוכלוסיה, שביכולתה להציע את סוריה בדרך של התקדמות מבוססת וממשית; גם לא נפתרה בעית בידודה של סוריה בעולם הערבי.

אדישות (לאחר הפיכות ובנות-הפיכה כה רבות), איבה פנימית והרגשת הבדידות במסגרת הכלל-ערבית (לאחר ההפיכה הנגד-הבעת'ית בעיראק) תרמו לא מעט להחלטת המשטר, שקם אחרי ההפיכה האחרונה, לשתף את המפלגה הקומוניסטית הסורית בשלטון ולהתקרב עד כמה שניתן לברה"מ.

האמנם היתה הפיכת פברואר 1966 שונה מקודמותיה, מלבד שפיכות-הדמים שנתלחה לה? לעת-עתה דומה, כי לא שינתה דבר במעגלי-הקסמים של חוסר-היציבות הנצחי הסורי. בעיות היסוד בעינן נשארו: שלטון הצבא — והמשך המאבק האישי בתוך הקבוצה השליטת. ה"סיכוב" הבא כנראה אינו אלא שאלה של זמן בלבד.

קולונל חאפז אל-אסד

הרעיונות של אחדות לאומית ושל לאומנות ערבית לנסיון של גיבוש "אומה" סורית מונוליתית. אולם נסיון זה לא הצליח לטשטש את קיומן הנפרד של העדות; מה עוד, שהחלוקה העדתית חפפה במידת מה את החלוקה החברתית-מעמדית. הרוב הסוני התרכז בעיקרו בערים, בעוד שהמיעוטים נשארו ברובם הגדול אנשי כפר מדולדלים, שלהם רגשות קיפוח כלפי העירונים. מכאן ההסבר לכך, שהאידאולוגיה הסוציאליסטית של הבעת' משכה לשורות המפלגה כה רבים מבני המיעוטים, שקיוו לשפר בעזרתה את מצב עדותיהם. הוסיפה לכך העובדה, שהמפלגות המסורתיות שפעלו בסוריה היו ביסודן ארגונים מדיניים של הרוב הסוני. הסוציאליזם של הבעת' התפרש בעיני המיעוטים כאפשרות להשתלב במערכת השלטון ולשפר תנאי חייהם של התושבים הכפריים, קרוביהם של הקצינים שיצליחו להשתלב בה. חברות במפלגה הוליכה במקרים רבים לאקדמיה הצבאית (בית-הספר לקצינים), לשירות בצבא ולהשפעה על השלטון — כך שהקצינים בני המיעוטים נעשו המייצגים היותר יעילים של האינטרסים של עדותיהם — אם כי עשו את הכל כדי להסתיר זאת, בטענה שפועלים הם לטובת כלל-סוריה.

שאיפות אלה הוגשמו חלקית. בשנתיים האחרונות אופיינים לתקופת שלטונו של הבעת' לא רק חדירתם של בני המיעוטים לעמדות-מפתח בצבא, אלא גם שיתופם של אנשי מעמדות נמוכים יותר במערכת השלטון. עשרות פעילי המפלגה שהיו קודם מורים, פקידים נמוכים, ובמקרים ידועים אף פועלים, קיבלו תפקידים מכובדים במנהל הממשלתי, במפעלים מולא-מים ובמוסדות המפלגה.

אולם, אף כי שותפו בעליה מהירה זו של המעמדות הנמוכים גם סונים בני מעמדות אלה, בלט "קידום" של בני המיעוטים — תופעה, שהרוב הסוני לא היה רגיל בה. כך הוסיף הניגוד העדתי לליבו המתח החברתי, שנוצר בעקבות לחצם ועליתם של המעמדות הנמוכים.

ממשלתו של אל-ביטאר התכונה להביא להרפיית המתח על-ידי ויתורים למעמד הבינוני הסורי. אך בנסיבות המדיניות שנוצרו בסוריה בסוף שנת 1965 הבינו אנשי ה"הנהגה הארצית" (ג'דיד ותומכיו), כי הסטיה מהקו הקודם — כפי שהציע אל-ביטאר — סופה לא רק לשלול ולבטל את מעמדם האישי הם, אלא היא גם תחילת הקץ לכל ההישגים בהם זכו המיעוטים בתקופת משטר הבעת'. ושוב, כפי שנצטיירו בודאי הדברים בראיתם — לא היתה ברירה אלא לפעול.

בליל שבין ה-22 ל-23 בפברואר פתרו פלוגות הטנקים וגדוד

לפנים עיר גדולה וחשובה. התהליך, בו מחלקות מהפכיות חלוקה חדשה את הכוח והשגשוג הקיימים, איננו תמיד תהליך מכוון. ברור היה שקהיר, מושב הממשלה ומרכז מדיניותו הערבית של עבד-אנאצר, תפוח ותעסה הדר, אזורי תעשייה נרחבים חובקים את העיר.

אסואן

נהנות נוספות מן המהפכה, שכל אחת מהן בקצהו האחר של עמק הנילוס, הן אלכסנדריה ואסואן. אלכסנדריה — שבשעתה היתה „מכה של היוזמה הפרטית“, מרכז סחר הכות"נה ומגרש המשחקים של המעמד הבינוני הלבנטיני והאירופאי — שינתה כליל את אופיה. היא מוצרה ותועשה. פעם היתה אסואן תחנת גבול רדומה, אליה באו לעתים מיליוני נרים אנגליים שרצו לרפא את השגרון שלהם ולקיים שיג ושיח עם האלים העתיקים. היום יכולים פרברי מגוריהם החדשים של הפועלים וכן גם חנויות הממשלה שבאסואן, המלי אות כל טוב, לשמש דוגמה למה שעבד-אנאצר רוצה היה לראות על פני מצרים כולה. אסואן חדשה צצה לצדה של אסואן הישנה, עם שאיפות וערכים חדשים, שאף הזינו את האלים המצריים העתיקים (שהיעתקו ממקומם) ... המפעל העצום של סכר אסואן, עם כל ספיחיו: העבודות לתפקת כוח, להקמת מסילות-ברזל, מזחים וכיו"ב — היו לבית-האולפנה הטכנולוגי של מצרים החדשה. מאות מהנדסים מצריים עובדים לצדם של המומחים הסובייטיים. כוח עבודה תעשייתי, בן 30,000 איש, מתמחה בעבודות חדשות וברמות חדשות של תחזוקה ושל דיוק. זה אולי המקום היחיד במצרים, שמופעלות בו מכונות באופן אינטנסיבי כמו בחברה תעשייתית מפותחת. במקומות בניה אחרים במצרים נשארו הידיים החשופות והסלים אמצעי העבודה העיקריים.

אסיוט

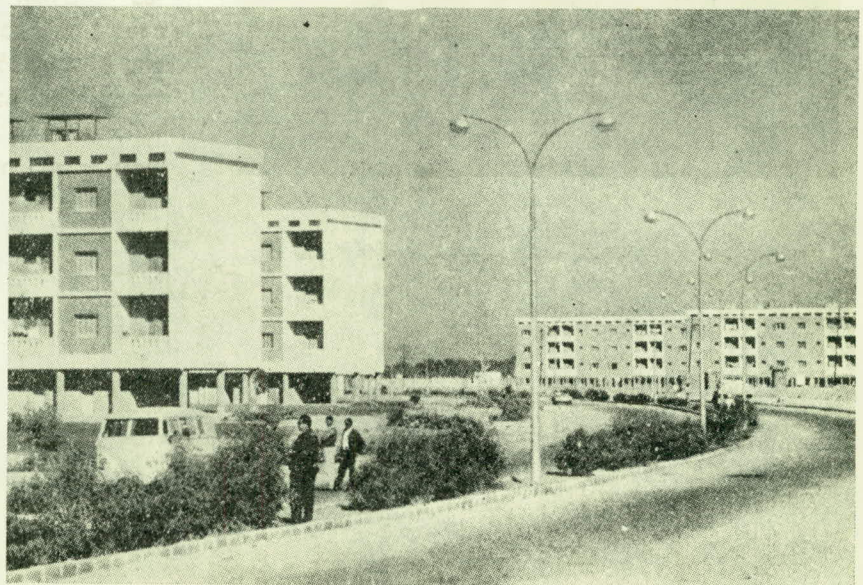
התנועה היחידה שאפשר לראות באסיוט היא של צי מוניות עתיקות מדגם „פורד“, שכי אילו הגיעו זה עתה ממפגן של כלירכב עתיקים. הרחובות מאוכלסים בעיקר גמלים, תאויימים וחמורים גרומיים-עצם ורבי-סבל. באסיאן נישאים בתימלון חדשים מעל לקר האופק הגלי של איי הנילוס. באסיוט, שהינה מקום חניה טבעי לנוסע דרומה, לא מצוי

הערים והסכר (קטעי כתבה)

שנים שעברו מאז המהפכה. המהפכה הביאה שינוי קיצוני באזורים אחרים, ואילו אחרים המשיכו לקפוא על שמריהם. אל אסואן, עיר הגבול המצרית החדשה, הגיעה המהפכה במלוא משמעותה; אולם נראה, כי דילגה על החלק הצפוני יותר של מצרים העילית ועל בירתה אסיוט —

מהפכיות, שלא כפעולותיו של הטבע, בוררת להן את הנהגים ואת הקרבנות. הנילוס למשל, לפני שהוקם על גדותיו סכר אסואן, נדיב היה ופזר סחפו על פני כל העמק העצום שלו. מהפכתו של עבד-אנאצר לעימתו היתה יותר בררנית בכררה לה את אזורי הפיתוח במצרים העילית, במשך 14

שכונה חדישה באסואן

פקולטה להנדסה של אסיוט, היה מצבם משי-
תפר. מצרים זקוקה לפועלים מומחים ול-
טכנאים יותר מאשר לאקדמאים. למעשה,
תלוי ועומד מעל האוניברסיטה כולה צלה
של אבטלת אקדמאים, או גרוע מזה —
אבטלה סמויה בשורות התפוחות מדי של
השירות הציבורי (על-פירוב יושבים של-
שה סביב שולחן-עבודה אחד, גומעים קפה
וטורפים בניירותיהם באפס תכלית). בשנה
שעברה הופנו 27,000 בוגרי האוניברסיטה
לתוך הביורוקרטיה של הממשלה המצרית;
זהו אחד המכשולים החמורים בדרך ליעילות.
בפקולטות רבות מיושנות שיטות ההוראה;
מרצים שמשכורתם נמוכה מוכרים תקצירי
הרצאות משוכפלים לתלמידיהם במקום ספ-
רים, שחסרים באופן מתמיד. כיון שרוב
הסטודנטים אינם זוכים למגורים שבקריית
האוניברסיטה, הם נאלצים לשכור חדרים
מזוהמים, שלימוד בתוכם כמעט איננו אפ-
שירי. מבט יותר קרוב באוניברסיטה מגלה
היעדר מצער של תחזוקה אלמנטרית: שמי-
שות שבורות אינן מוחלפות, מצב השירות-
תים גרוע מכפי שאפשר לתאר במלם, ומסי-
פר מתקנים חיוניים, כמו סידורי שתיה, כלל
אינם בנמצא.

הסכר הגבוה בבנייתו

פירות המהפיכה, שכה עלו יפה באסואן,
עדיין לא הגיעו לערים היותר צפוניות של
מצרים העילית — כמו מיניה ואסיוט. גם
הפלאה, בבקתת החימר שלו, מצפה לחלקו
בעיגה.

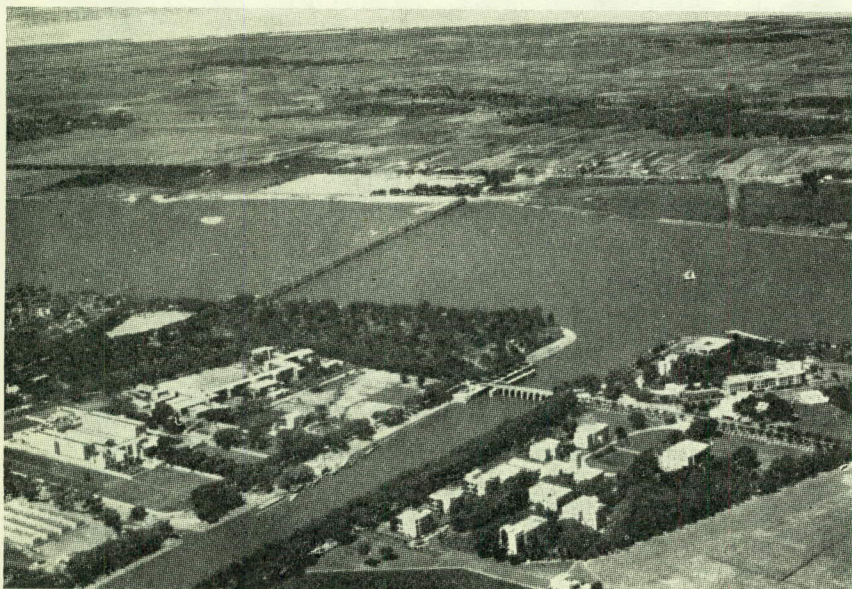
חמש שנים ולומדים בה כ-12,000 סטודנטים.
יודעי דבר טוענים, כי לו פנו לבתי-ספר
מקצועיים מחצית מ-4,000 הסטודנטים שבי-

אף מלון אחד הראוי לשמו. המסעדה היחידה
המתקבלת על הדעת (שהחזקה על-ידי יוני),
נמצאה סגורה, ורק חנות מכולת יחידה (שגם
בה החזיקו יונים) נראתה מצוידת באורח סביר
לגבי עיר שבה יותר מ-250,000 תושבים.
מלצרי המלונות באסואן, נהגי המוניות, שיי-
טי הנהר, מוכרי המזכרות — כולם לכודים
בכבליה המענגים של בהלת-הזהב. יש כסף
במקום, והכל מתאמצים להשיגו מהר ככל
האפשר. אולם באסיוט הגיעו הדברים למצב
של כניעה-שביאוש. האימוניות העתיקות, כמו
גילוף בהבנה ובשנהב, נעלמו כמעט כליל.
המעמד הבינוני הקיפטי, שלו זכות רבה
בבניית העיר ובקיום חייה הכלכליים, עזב
או, שמעמדו הידרדר. דומה, שכחצי ממספר
הגברים תושבי המקום רובצים באפס מעשה
בבתי-קפה מזוהמים ועלובים.

אוניברסיטה חדשה

הסימן העיקרי לתחיה באסיוט הוא קריית
אוניברסיטה חדשה ומפוארת, שהיקמה לפני

אסיוט — מראה כללי

מה חוש בספרי "מערכות"

"אדום על חאקי", המופיע בימים אלה — כשמו כן הוא: ספר הכתוב בדם, על פני הרקע של מציאות צבאית והגנתית, "יום-יומית". כזה הוא קובץ סיפורי-זכרונותיו של ד"ר ישראל מהרי"ק, זכרונות לברכה — סגן-אלוף שתתם תרומתו בחיל-הרפואה של צבא-הגנה-לישראל; וקודם-לכן קצין-רפואה בצבא הבריטי בשנות מלחמת-העולם, מחרף נפשו בשליחות-עזרה אל מחנות הפרטיזנים ביוגוסלביה; ועוד לפני זה נאמן ה"הגנה" העברית — ו"מתנדב נצחי".

כותב עליו אל"מ ד"ר א. גילון, קצין-רפואה-ראשי לצה"ל, בדברי הקדמתו: "על הקורא לזכור: לא בספר תולדותיו של "השירות הרפואי" של כוחות ה"הגנה" ושל הצבא המתהווה — שהפך לחיל-הרפואה של צה"ל — מדובר כאן, אלא בדפים מיומנו של רופא בעל-לב, אשר ריחף בקלות באויר הכבד של שתי מלחמות אכזריות ויכול להן.

חן-המספרים מנעים את הקריאה בספר; לבו הער ועינו החדה של המתבונן מעלים, מיריעת-המאורעות הכבירה של השנים ההן — שנות מלחמת-העולם ושנות מלחמת-הקוממיות שלנו — מצבים ודמויות אשר יש בהם מן הענין, החוויה והלקח גסי-חד. רשימות צנועות אלו הן תרומה להמחשת השנים הטרגיות והגדולות ההן, תרומה עדינת-ביטוי, ורוויה בתחושתה של התקופה, ולא-מעט מערכן של רשימות אלו טמון בכך, שלרוב מספר ישראל מהרי"ק דוקא על ה"דברים הקטנים", כביכול, אשר ליוו — ותכופות ביטאו — את המעשים הגדולים של דורו; מעשים, אשר היה למספר עצמו חלק בהם".

זכות אופיו זה של הספר — כה קולע הציון בסוף דברי ההקדמה: "ספר — שיהיה בו כדי לתרום לרום-רוחו, לחוסנו ולכושר-הנפשי של כל חייל וקצין בצה"ל".

"מערכות", בית-ההוצאה של צבא-הגנה-לישראל, רואה זכות לעצמו לשמש כלי להוצאת עובדו הספרותי של איש-צבא, איש-רפואה ואיש-התנדבות יקר זה. לרבים נועד ספרו זה: לאנשי-צה"ל ולאנשי-רפואה, לצעירים ולא להא, אשר היו פעם "צעירים", הרוצים להעביר שוב לנגד עיניהם את מעשי דורם ולחוש את אירתו — ולא להא, אשר את לקחיו, מניעיו וציוויו יוכלו להכיר רק בדרך זו, מסיפורו של עושה ומספר נאמן.

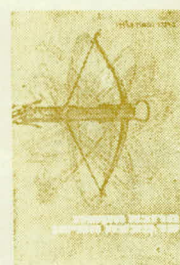
אדום
על חאקי

אדום
על חאקי
לד"ר א. גילון
לד"ר א. גילון

עולמנו הנוכחי — אין להבינו בלי לעמוד על טיבו ומובנו של חזיון-המלחמה. אך את המלחמה אין להבין בלי להכיר את תולדותיה; ואין לך תולדות-מלחמה בלי תולדות כל-מלחמה.

"מרוכה-הקשת ועד פצצת-המימן", מאת פרופ' ברנרד ברודי ושנתפתו, פאון ברודי, המופיע עתה בעברית בהוצאת "מערכות" — הוא ספר תולדות-החימוש. שני זרמים מקבילים בספר זה. בצד תיאורי כלי-נשק, ספינות, התקנים ותחבולות מחוכמים — באות סקירות קצרות ותמציתיות, הקושרות את מעמדה של ההתפתחות המדעית בכל תקופה אל המתרחש בתחום חימוש הכוחות-הלוחמים ואורח-הפעלם. הקורא, הרואה תמונות של קשתות וחיצים וקורא הסברים על מבנהו של "רובה-הקשת" — אולי יהרהר: "משחקי ילדים...". אך על רקע טכני ומבצעי של תקופה הרחוקה מאתנו יכלה להיות אף להמצאה "ילדותית" — לכאורה משמעות כבירה: פסיכולוגיה (מהפכה במושגים) או אף היסטורית (הכרעה במלחמות).

ב. ברודי פירסם בשנות מלחמת-העולם השניה שני ספרים חשובים על התמורות והמגמות החדשות שבלוחמה ימית. ספרו "האסטרטגיה של עידן-הטיילים" נחשב לספר-יסוד בתחום-ההגות זה. אפשר שבסקירה זו על תולדות-החימוש, הפותחת בכלי-מלחמתם הראשוניים של דורות קדומים, ראה פרופ' ברודי רק מעין "תחביב"; אך התוצאה היא ספר, אשר ראשיתו מאפשרת כניסה קלה ורב-תענין לעולם מושגי הטכניקה-הצבאית — ואילו סיומו מעלה מחשבות רבות-משמעות על אפשרויותיו של הנשק המשתכלל עד-אין-קץ, שצמח ובשל בתקופתנו, ועל מקומו בחיי-האנושות.

פגעיו ולקחיו של מפקד בריגדה

האימון והשתקפותו בשדה הקרב

גנ"לויט' ב. ולאדימירוב

„הנוהג של הקלות, ותרנות ופישוט בהכשרה-לקרב — נזקו רב ועצום. שומה על המפקדים והמטות שבכל הדרגים ללחוס בתוקף נגד נטיות כאלה” — גנ' ב. ולאדימירוב.

החיילים, מיוגעים ומחוממים מהמסע, לא הרגישו תחילה בקור — שהגיע ל-20 מעלות מתחת לאפס ואף יותר מזה. הם התכרבלו על השלג, זה לצד זה, ונרדמו. אך הקור עשה את שלו. הוא עורר את החיילים, שמיד החלו תרים אחר אמצעי חימום. במזג-אוויר סגרירי נהגו להבעיר מדורות, אך אלה לא הביאו את המקווה. החיילים, שנאלצו מדי כמה דקות להתהפך כדי להפנות אל עבר האש את הצד האחר של גופם, לא יכלו ליהנות משינה אלא לסירוגין. הלוחמים לא ידעו להקים „אוהלים” מאולתרים ממוטות ומענפים של עצי-מחט, ואלה שהוקמו בכל זאת נשארו פרוצים לרוח ולא שמרו על חום המדורות. כך הפכה מנוחת-היום לעינוי מכלה-כוחות. בגלל הקור וחוסר השינה המתמידים, קרבו החיילים לאפיסת כוחות. כבר ביום החמישי למסע, כאשר עברה הבריגדה שליש מן הדרך, נאלץ מפקד הקורפוס לדווח למפקדת הארמיה: „הדרך קשה. החיילים וגם הסוסים של הבריגדות ה-140 וה-137 מיוגעים יתר-על-המידה”.

אולי יותר נכון לומר, כי העייפות נגרמה לא כל-כך בשל קשיי הדרך כמו על-ידי היעדר תנאים מתאימים למנוחה ולשינה.

סגל הפיקוד, שהיה חסר-נסיון ביצירת תנאים כאלה, וגם — כאמור — לא היו בידו אמצעים כלשהם לחימום החיילים, הרגיש עצמו חסר-אונים. עיקר שימת הלב היתה שלא לזנוח את אלה המפגרים במסע, לבל יאבדו ולבל יקפיאם הקור. בכל אלה הורגשו עד מהרה תוצאותיהם של „נבית כי עשינו זאת”, של ההקלות וה„פישוט”, שנהגו בהם קודם, בעת

בשנים שלפני פרוץ מלחמת ברה״מ-גרמניה ב־1941 רחחו צורות שונות של „הקלות” ושל ויתורים על תנאים מציאותיים בהכשרת הגייסות בצבא הסובייטי. היו מפקדים שאף התירו תופעות אלו ביודעין, משום שחששו מכל אירוע יוצא-דופן; אחרים נהגו כך בשל שמרנותם וקנאותם ל„מסורת שנשתר-שה”; והיו אף כאלה, שפשוט לא הכירו דים את אופיה הצפוי של המלחמה העתידה. מה היו התוצאות? אעמוד עליהן להלן על-פי דוגמאות מספר מקרבותיה הראשונים של בריגדת-ה־ח״ר העצמאית ה-140, שהייתי אז מפקדה.

הבריגדה אורגנה בסוף 1941, מתוך הסגל הסדיר של עוצבות אחרות, והיא חומשה וצוידה בכל הדרוש לה. בטחנה בהצלחותינו בקרב, וציפינו בקוצר-רוח לשעה, בה נישלח לחזית. בפברואר 1942 הגיעה הבריגדה לחזית לנינגרד. היא הועדה להשתתף, במסגרת קורפוס-ה־ח״ר ה-4 של הארמיה ה-54, במבצע לזיבן (תחנה חשובה במסילת-הברזל אל מוסקבה, כ־45–40 ק״מ דרומית-מזרחית ללנינגרד).

הוצאות הפינוק

כדי לבוא במגע עם האויב, היה עלינו לבצע מסע-התקרבות ברגל, מהנהר הגדול וולכוב עד קריהחזית. נתיב זה עבר אז לאורך מסילת-הברזל פוגוסטיא — קירישי. חמישה-עשר לילות נעו היחידות בשטח מיוער-ביצתי, הרחק מכל מקום-ישוב. שלג עמוק התיש את כוחות החיילים. לאחר כל מסע-לילה הסתתרו היחידות למשך היום ביערות.

מתן אש - מתי ולאן

...לפנות ערב ירדה הטמפרטורה ירידה תלולה. בלילה נערכו הגדודים בשטח ההיערכות להתקפה. כ־150 מטר מקו המוצבים הקדמיים של האויב, והחיילים התחפרו בשלג. רבים — מיועגים וסחוטים ממסע ההתקרבות הממושך והמפרך — נרדמו ב־במקום בעמדותיהם וישנו „כהרוגים“.

האויב, בצפתו להתקפת־לילה, היה בכוננות מלאה. בהיותו חלש יותר מבחינה מספרית (לפני קו־החזית של הבריגדה נמצאו לא יותר משלוש פלוגות רובאים גרמניות), לא העז לפעול חוקפנית. זה הציל אותנו מתבוסה. אכן, קציני המפקדות של הבריגדה ושל הגדודים עשו להם ליל־שימורים „תורנים“ בתוך מוצבי פלוגות הרובאים, כדי לגלות בעוד מועד גיחת־פתע אפשרית של האויב.

עם שחר פתחו הגרמנים באש מקלעים ותת־מקלעים. שני הצדדים, שהפרידה ביניהם רצועה של יער נמוך ושיחים צפופים, לא ראו זה את זה. על אף זאת ירו הגרמנים אש שוטפת לאורך כל הגזרה, מבלי לחסוך בתחמושת.

פלוגות־הרובאים הסובייטיות, שלא הגיבו לירי היריב, רבצו תחתן. שתקה גם הארטילריה שלנו. האויב ניצל את אי־התגובה הזאת — והגביר בהדרגה את אש. האבידות ביחידות הסובייטיות רבו והלכו.

לא אחת נמסרו לגדודים הוראות מפקדת הבריגדה, לפתוח מיד באש־נגד. אך דבר לא יכול היה להוציא את האנשים ממצב של תדהמה לא מובנת בו היו שרויים. שוב נאלץ הפיקוד של הבריגדה לצאת אל הקו הקדמי, כדי לנקוט במקום את האמצעים הדרושים.

על השאלה: „מדוע אינכם יורים?“ — השיבו חיילי אחת הפלוגות: „איננו רואים את המטרות“. „אך הרי גם האויב אינו רואה אתכם — ולמרות זאת יורה הוא. וגורם אבידות“ — היה המענה שלנו לחיילים.

על אש־מטחים כלשהי — שנדרשה במפגיע בהוראות שהיו

הכשרת הגייסות ללחימה (שגיאות אלה בהדרכה נעשו גם לפני פרוץ המלחמה).

ערכנו בחורף תרגילים עם גייסות, קיימנו מסעות, יצאנו למחנות־חורף — אך כל אלה נעשו תוך סידורי זהירות והגבלות מיותרים. לשעות לילה הופסקו, בדרך כלל, התרגילים. היחידות הוכנסו אז לנקודות־ישוב; החיילים נערכו בבתי־מגורים, וניתנה להם אפשרות לישון בשלוח בחדרים מחוממים. גם המזון היה סדיר, והחיילים קיבלו אוכל חם שהובא אל מגוריהם בעוד־מועד. באישורן של מנהלות התרגילים, רק המטות הם ש„לחמו“ בלילות (שכן יחידות התחזוקה לא פעלו לפי המצב הטקטי של התרגיל, אלא נחשבו „גייסות־ליות“). כאשר התעצם הקור, לא־פעם הופסקו התרגילים.

עם צאתן למחנות־חורף, סופקו ליחידות המתאמנות אוהלים, שבהם תנורי־שדה מתפרקים. הן לא תורגלו בהקמת „אוהלים“ מאולתרים של מקלעת ענפי־אשוח הנשענת על מבנה של מוטות (זאת הסיבה, שיחידות הבריגדה ה־140 — וכמותן גם יחידות אחרות, נמצאו עתה בלתי־כשורות לערוך מסעות ארוכי־טווח בחורף). לוא היו בקיאות מקודם בהקמת אוהלי־ענפים מאולתרים בתנאי־חורף קשים, היתה מובטחת להן מנוחה בעת חניות־היום.

מאוחר יותר, כשכבר באו על החיילים צרות ותלאות בשפע, לימדם ההכרח להסתגל לכל המסיבות ולכל המצבים. אך לקח זה — לא־בוזל נלמד.

כיצד גילה האויב את היערכותנו

לאחר 19 יממות־מסע התרכזו יחידות הבריגדה ביער המרוחק חמישה קילומטרים ממערב האויב.

שטח מישורי, יער צפוף וקשה־מעבר ומזג־אוויר סגרירי איפשרו ליחידות היערכות מוסתרת באופן מושלם. ובכל זאת, משתפסה יחידה זו או אחרת את הקטע שהועד לה, על אף שמירה קפדנית על כללי ההסוואה ועל אף הצבת האבטחה־הצמודה — מיד היה האויב מנחית עליה אש ארטילרית

מדויקת. כדי למנוע אבידות, נאלצו היחידות במצבים כאלה לעבור למקומות אחרים. אך גם שם החלו לאחר זמן־מה להתפוצץ פגזי האויב. אותו הדבר עצמו מתרחש היה גם בשעת התקדמות לקראת מגע עם האויב. מוצב הפיקוד של הבריגדה ספג כרגיל את המנה היותר „הגונה“.

תחילה לא הבין איש מאתנו את המתרחש כאן. כיצד מצליח האויב לגלות את היערכות כוחותינו? אך למעשה היה הדבר פשוט; הסיירים הגרמניים הסתננו לעומק המערך הסובייטי, במסוה של קשרים סובייטים — והם אשר דיווחו, ברדיו או בזיקוקים, על מיקומן המדויק של יחידות וכו'.

על אורחות־פעולה מעין־אלה של האויב היה ידוע עוד לפני התקפת הגרמנים על ברית־המועצות. לדעת — ידעו; למרות זאת, לא נעשה דבר כדי להילחם בסיירי האויב. שאננות זו הביאה בשנת המלחמה־הראשונה נזק לא־מועט.

בהתקפה

מגיעות אלינו מלמעלה — אי־אפשר היה לדבר. טרטרם הבלתי פוסק של צורות אש האויב החריש והשתיק את כל הפקודות. ברעש זה, שלא השתק אף לרגע, היה הכרח לזחול כמעט אל כל חייל בודד כדי להראות לו לאן לירות ולפקוד עליו לפתוח באש. הוחלט על־כן לתדרך תחילה את קציני מפקדות הבריגדה והגדודים — ולשלחם אל כל פלוגה ופלוגה, כדי שיארגנו במקום את ניהול האש.

היות שמלאכה זו נעשתה תחת אש האויב, נדרשו לא פחות מ־4–5 שעות, כדי למסור לכל חייל וחייל את משימתו. לא היה זה קל להדריך תחת אש־אויב ושריקת הכדורים את החיילים בנוהג־קרב אלמנטריים. רבים הם קציני הבריגדה ה־140 שלא חזרו ממלאכתם זו.

במהציתו השניה של היום החלו פועלים אי־פה אי־שם מק־לעים בינוניים ומקלעים־קלים. אך, ככל שהתאמצו המפקדים, לא הגיעה אש־רגלים זו אל מידת העוצמה הדרושה. בכל־זאת, משהחלו מטרטרים גם המקלעים הסובייטיים, הורגשה ירידת־מה בתוקפנות הגרמנים.

אימון בלתי־מציאותי בקליעה

באימונינו שלפני המלחמה נערכו בדרך־כלל כל תרגולי הירי במטוחי־קבע המותקנים של הריגמנטים. מטרות־דמות, שבלטו בבירור על פני הרקע בשטח פתוח, היו מוצבות באותם מקומות עצמם. הן היו קשורות במערכת שלמה של מקלטים וחפירות־חריץ בהם הוסתרו מפעילי המטרות (שעליהם היה להעלותן ולגלותן ברגע הדרוש או להעלימן) והטלפוניסטים.

בהימצאם כל היום במטוח, הכירו החיילים היטב את כל מתקניה, וכמובן שאף לא אחד מצירופי המטרות והפעולות שנקבעו בתכניות האימונים היה יכול להיות בלתי־צפוי למתאמנים. כדי למצוא ולגלות מטרה — לא נדרשה להם יכולת מיוחדת.

אמנם נכון, כי בתרגולות מסוימות למקלעים לקחו בחשבון ירי אל מטרה המוסתרת מאחורי מסתור רחב, אך לתרגולת זו היתה משימה אחת, טכנית בעיקרה: לאמן את המקלענים לירות אש למטרת־רוחב, תוך כדי פזזור לכל קטע וקטע. זאת ועוד: את ההערכות להישגי אימוני־הירי נהגו לקבוע על פי הפגיעות במטרות־דמות לעומת כמות התחמושת שנורתה. ככל שנפגעו מטרות רבות יותר ונורתה פחות תחמושת, כך גבהה הערכת הירי.

בסיכומי־של־דבר: אימנו קלעים שיהיו מסוגלים לקלוע במדויק אל מטרות הנראות היטב — אך לא הורגלו לצפות אחר שדה הקרב והמתרחש בו, ולכן לא היו מסוגלים לנהל אש כלפי אויב מוסתר. זו היתה הסיבה לכך, שבשעת קרב לא ירו כל עוד לא ראו מטרה, על אף שהאויב שמאחורי מסתור־היער הצליף בהם באש ככל־יכולתו.

הוברר עוד כי התמונה של קרב פנים־אל־פנים עם האויב, כפי שנהגו קודם־לכן לתארה, לא תאמה בדברים רבים את מציאותו של שדה־הקרב. מקו ההתחלה־להתקפה שלנו נראה האויב אך לעתים רחוקות, אפילו כשהוא נמצא בשטח פתוח. בהיסתרו בחפירות, השתמש הוא היטב בהסוואה שלו, ירה מאחורי מחסות ומסתורים מלאכותיים או טבעיים והש־כיל לנצל עמדות־בריה.

רבים מאתנו עדיין לא הבינו אז, כי בתנאים הנוכחיים, במצב רויה של נשק אוטומטי בגייסות, טמון עיקר עוצמתה של האש־הרגלית בריכוזה הכמותי ובצפיפותה הגדולה; ועוד לא הבינו, כי המשימה העיקרית של התוקף היא שלא לתת למגן „להרים את הראש” — ולהחזיקו במצב זה עד לרגע בו יגיעו המסתערים ממש עד לחפירות עצמן (הרי משום כך, המעשה הנכון היה לקיים אש מתוך תנועה ממק־לעים קלים ותת־מקלעים — גם בשעת ההסתערות על הקו הקדמי וגם בשעת הקרב בעומק מערך־ההגנה).

גם בתחום הכשרתה של הארטילריה לתפקידה בקרב לקינו לא־מעט בשל פישוטים, שבגללם לא התקרבה דיה אל מצי־אות־הלחימה הצפויה. הליקוי העיקרי התבטא בבחירה בלתי־נכונה של שטחי־האימונים. לפי הנטיה המקובלת — כאשר הוטל על התותחנים לתרגל נושאים בתחום קרב־ההתקפה, נהגו לערוך את הפעולות בשטח שהיה נוח לתוקפים. לעומת זאת, כאשר עברו לעסוק בהגנה — ניתן לצד המגן שטח, שיהיה נוח בשבילו מבחינה טופוגרפית.

במצבים כאלה, תמיד היו למפקדי יחידות הארטילריה תנאים נוחים להקמת עמדות תצפית יעילות, שמהן ניתן היה לצפות היטב על האויב לעומק רב. איכון המטרות, הסיווח והאש־לתכלית — כולם התנהלו בתנאים כאלה ללא קשיים כלשהם. משום כך לא רכש סגל הפיקוד את ההרגלים והיכולת הדרושים לפעולה בתנאים מסובכים וקשים.

סיווח הארטילריה לפי שמיעה

עכשיו היתה העת להפעיל את הארטילריה והמרגמות. שעת ה־„ש” לפתיחת האש קרבה ובאה — והתותחנים עדיין לא בחרו לעצמם עמדות תצפית, ועדיין לא הוכן דבר לקראת הירי; הם נמצאו במצב של מין אובדן־עשתונות. עמדה לפנינו השאלה, כיצד — בתוך סבך־צמחיה רצוף, וכשאין רואים כלל לא את האויב ולא את התפוצצויות הפגזים, לארגן בכל זאת את שיתוק מערך־ההגנה. בשנים שקדמו למלחמה לא נודמן לנו לבצע אימוני־ירי במסיבות מעין־אלה. טרם ניתנו הוראות, חובה היתה עלינו־עצמנו לפתור בעיה זו. הזמן לא המתין לנו; ולכן, לאחר עיון קצר, הגענו אל הפתרון הבא: על מפקדי סוללות־התותחים ועל מפקדי פלוגות־המרגמות להצטרף אל מפקדי היחידות המסתערות־המסתייעות בקויה־התחלה שלהם — ומשם לערוך סיווח־לפי־שמיעה. כדי שלא לפגוע בחי״ר שלנו, הומלץ לטוח את כלי־הנשק בהגבהה גדולה יותר — באופן שהפגזים יתפוצצו מאחורי קו־המוצ־ביס־הקדמי של האויב. אחרי כן, בהקטינם בהדרגה את הטוח, היה עליהם לקרב את האש אל הקו הקדמי של האויב, שהשתרע במרחק כ־150–200 מטר משטחי ההי־ערכות של חיל־הרגלים שלנו. מילויה של משימה זו הוקל במשהו על ידי כך, שאותו יום כמעט שלא ירו הגרמנים אש ארטילרית בגזרת ההתקפה של הבריגדה; שכן, תודות לכך, יכלו מפקדי הסוללות לשמוע היטב את התפוצצויות הפגזים שלהם — ולטוח לפיהם את האש.

ברור, כי זו לא היתה בבחינת אש אל מטרת־נקודה, אלא

של תחנות-האיסוף הגדודיות של הבריגדה למלא את המוטל עליהן. בשל מיעוט האנשים והציוד, לא היו מסוגלות לבצע את כל העבודה הגדולה והקשה אשר עולה רבץ עליהן בשעת הקרב. מלבד זאת: בדרך-כלל לא ידעו החובשים כיצד לשאת ולפנות נפגעים תחת אש. הם עבדו במסירות נפש ובהקרבה-עצמית, בהתעלמם מכל הקשיים והסכנות, אך בשל אימונם הלקוי, נהרגו רבים מהם לא-פעם יחד עם אלה שאותם ניסו להציל.

לקח המלחמה הוכיח, כי החייל הולך לקרב בבטחון-יתר, כאשר הוא בוטח שלא יטשוהו בשדה-הקרב אם ייפצע. והנה, בשנה הראשונה של המלחמה נפתרו לרוב בעיות פינוי הנפגעים משדה-הקרב באופן שערער ודאות זו.

בתרגילים טקטיים אין בדרך-כלל נפגעים — ומשום כך לא טיפלו בתרגילים אלה בצד זה של הענין. באימון הפרט לימדו את החיילים כיצד להגיש עזרה-ראשונה — לבצע חבישה פשוטה-ביותר, לשים סד וכיוצא-באלה. וכיון שמקצוע החובש נחשב היה כמקצוע קל ופשוט, נבחרו לתפקיד זה חיילים שלא הצליחו לתפקידים קרביים, חיילים שכושרם הגופני נמוך.

כיום החלו להקדיש בצבא הסובייטי שימת-לב יתרה להכשרה הרפואית של הפרט. גישה זו נכונה. הכרחי לאמן כל חייל וחייל בנשיאת פצועים ובפינויים משדה-הקרב; ואת הקצין — הכרחי ללמד כיצד לארגן מלאכה קשה ומורכבת זאת. ובאשר לחובשים — לדעתנו, יש לבחור דוקא מקרב החיילים הטובים ביותר. עליהם להיות בעלי כושר גופני רב, כושר סבל, זריזות ואומץ-לב; עליהם לדעת לתפוס מחסות ומסתור, להסתוות כיאות ולהיטיב לנוע בזחילה. אם יקויימו אלה — לא יהיו עוד מטרות נוחות לכדורי האויב — וודאי שיצילו חייהם.

סיכום

אמנות המלחמה מתפתחת ללא-הרף (ויחד עם השינויים באמצעי הלחימה משתנים אורחי ניהול הקרב). יש לנתח באופן יסודי וביקורתי את לקחי המלחמה שמאחורינו — להשתמש כיאות בכל המועיל ולחסל כל דבר שאינו נחוץ עוד, כל מה שנתישן.

כדי לארגן את הכנת הגייסות ארגון נכון ותכליתי, הכרחי רא-שית-כל להעמיק ולהחדיר את מחשבתנו לתוך מהותה ואופיה של הלחימה בת-זמננו; ואגב הסתגלות מחמירה ללחימה זו, לאמן ולחנך את הגייסות ללא כל מיני "כביכולים", "נניחים" ופישוטיות. שכן, שידוד-מערכות באימונו, ותיקונם של ליקויים ושגיאות, אם ייעשו בשדה הקרב — יעלו לנו במחיר ובקורבנות רבים מדי, שלא יהיו אלא קורבנות שוא.

אל מטרת-שטח. בתנאים אחרים לא היתה ודאי אש כזו נותנת תוצאות; אך במקרה המתואר גרמה אש הארטילריה שלנו אבידות כבדות לאויב — כיון שחייליו התגוננו מאחורי תל-שלג, שלא הגן עליהם בפני הרסיסים הבאים מן הצד ומן העורף. השתכנענו בכך לאחר שכבר נפרץ מערך-ההגנה שלהם — ויכולנו לראות את הנפגעים מוטלים בעמדותיהם. במצב מורכב וקשה לא-פחות מצאו עצמם צותיהם של התי-תחים ה-נ"ט בני 45 ה-מ"מ. את המטרות לא ראו וחששו פן ייפגעו מפגזיהם הם, שעה שאלה יפגעו בגזעי עצים ובענפי-הם; ועל-כן החליטו, כי ביצועו של הירי איננו אפשרי — וישבו באפס-מעשה, בהפסידם זמן יקר. גם כאן מוכרחים היינו להשקיע גיעה רבה, עד שעלה בידינו לארגן אש בכיוון ישיר.

משך כל יום ה-ע", וכן כמחצית היום שלאחריה, הושם הדגש על הכנת ההתקפה וארגונה, וכן על אימון אנשי היחידות בניהולה של אש בתנאי שטח יערי-ביצתי. הגרמנים פחותים היו בהרבה במספרם מאתנו; אך בנצלם את חוסר-הנכונות שלנו, מצאו סיפק להעתיק ולהביא כוחות מן הגזרות האחרות וחזקו את הגנתם במידה ניכרת. כשר לבסוף עברו יחידות הבריגדה להסתערות, קיבל האויב את פניהן באש שהוכנה היטב. יחידותינו הצליחו לפרוץ דרך אש אכזרית זו ולהבקיע את קו-ההגנה הראשון. אך החיילים הסובייטיים כה הודהמו על-ידי האבידות הכבדות, עד שמפקדת הבריגדה נאלצה לעצור זמנית את ההתקפה, כדי להשליט סדר ביחידות.

קרב זה נחרט בזכרוננו כאחד הקרבות הבלתי-מוצלחים ביותר. מחמת אימון-שדה קלוש, נגרמו לנו אבידות מיותרות, שלא היתה להן הצדקה כלשהי. בשדה הקרב התגלו הליקויים שלנו — כל מה שלא נעשה עד הסוף ובאופן מציאותי בעת הכנת הגייסות ללחימה.

פינוי נפגעים

מספר מלים על העזרה הרפואית בקרב. גם בקרב הראשון שתואר כאן, וגם בקרבות שלאחריה משך 1942, קצרה ידן

קורס ריינג'רים בצבא ארה"ב

סרן עמוס

החלק השני: שחיה. מבחן השחיה נערך בברכת שחיה רגילה, סגורה ומחוממת. כל הנוחות הזו כונתה להקל קביעתה של עובדה פשוטה: יודע לשחות או לא יודע. חניך שאינו יודע לשחות — אינו מתקבל לקורס (בשלביו האחרונים כלולים תרגילים הדורשים ידע בשחיה). השלב השני במבחן זה: שחיה למרחק 10 מ' בבריכה פתוחה. בחורף המים ממש קרים, מעלה אחת או שתיים מעל לאפס. שכבת קרח מכסה אותם, והקופץ למים מנפץ את הקרח. גם מבחן זה ערוך בשיטת התחנות. התחנה הראשונה: שחיה למרחק 10 מ' עם חגור קל ונשק. השניה: קפיצה מגובה שני מטרים למים בעיניים עצומות עם חגור קל ונשק. אחר הקפיצה ממשיכים בשחיה של 10 מ' עד סוף הבריכה. אסור שהחגור (שאינו הדוק) או הנשק יפלו תוך כדי קפיצה למים (באימוני ים אסור להדק את החגור מחשש טביעה).

אחרי הגבחנים - לימודים

נושאי האימון בפרק הראשון: כושר גופני, קרב-מגע, כידון, תרגילי אומץ, טופוגרפיה, תצלומי-אוויר, חבלה, הספקה בהיטס וסדרה לימודית משך שבוע ללימוד נושא הפטרולים.

מספר מלים על התאקלמותי בימים הראשונים. אתה מקבל, ברגע שאתה מגיע, בן זוג קבוע, שיחד אתו אתה עושה את הכל. כלומר — כל הענין מאורגן בצמדים וגם רוב

מטרות הקורס

מטרתו הראשונה והעיקרית של קורס הריינג'רים: להכשיר קצין או חוגר לפקד על כוח בגודל של מחלקה במשימות פשיטה ומארב בשטחים הרריים ובג'ונגלים.

המטרה השניה: לנצל את הידיעות שרכש בקורס ביחידה אליה יוצב.

משך הקורס — 9 שבועות, והוא מתחלק ל-3 פרקים, שלושה שבועות כל פרק. הפרק הראשון מכין לקורס. והוא נלמד בפורט בנינג שבג'ורג'יה. בפרק השני — אימונים בשטח הררי, במתנה בצפון-ג'ורג'יה. בפרק השלישי (הסופי) — הנערך בפלורידה — אימונים בשטחי ביצות, אימוני ים ומעבר-מכשולים.

מבחני הכושר

לפני תחילת האימונים על החניך לעמוד במבחני כושר, הקובעים אם יתקבל לקורס. המבחנים כוללים: זחילה למרחק של 40 יארד בזמן של 38 שניות, תרגילים במטוחים, זריקת רימון למטרה, ריצת מיל בזמן מינימום של 7 דקות ו-45 שניות. המבחן ערוך בשיטת התחנות, כך שהנבחן עובר מתחנה לתחנה ללא הפסקה. ריצת המיל היא התחנה האחרונה, אליה מגיע הנבחן עייף. הריצה מתחילה מיד, ובה מסתיים החלק הראשון של מבחני הכושר. הוא נערך בלבוש עבודה, ללא חגור וללא נשק.

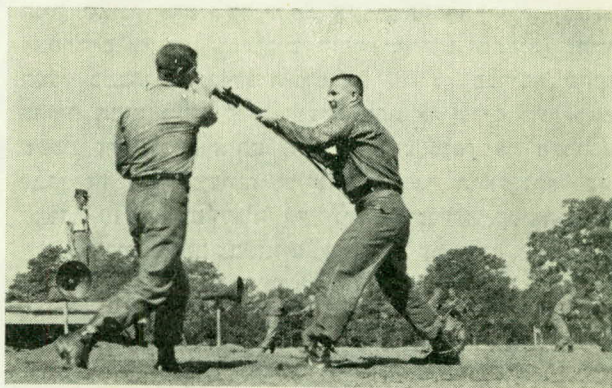
התרגילים מועברים בזוגות. קיבלתי בן-זוג — קצין אמריקאי סימפטי מאוד, שעזר לי הרבה בכל נושאי ההתאקלמות. בעיקר בשפה. לאחר שהיו מדברים הוא היה בא, ובקצב אטי מסביר לי מה צריך לעשות.

רוב הקצינים שהיו אתי לא קיבלו את דרגתם בואסט פוינט, אלא באו מן העתודה האקדמאית. בכלל, רוב קציני ארה"ב היום מתאמנים תוך כדי לימודיהם באוניברסיטה — כל שנה יש להם חודש אימונים, כך שאחרי 3 שנים הם מקבלים דרגת קצין. אחרי שהם מתגייסים לצבא, הם הולכים לעוד 9 שבועות לקורס בסיסי, בו הם מקבלים השלמות ב"ח"ר וכד'.

בתחילה היה לי קשה מאוד. פשוט לא הבנתי את השפה. הם מדברים במהירות ובעגה, ובמונחים צבאיים שלא הבנתי אותם. אבל מיום ליום הרגשתי שהענין משתפר, שאני תופס יותר ויותר.

● כושר גופני. שיעורי הכושר הגופני מועברים במסגרת התעמלות הבוקר (ב-0300 או 0400 לפנות בוקר). ההתעמלות כוללת בדרך כלל 10 תרגילי התעמלות, ומיד אחרי כן ריצה למרחק מיל — מיל וחצי, ולבסוף תרגילי טיפוס על מתחים ועל חבל. מלבד התעמלות הבוקר אין מקדישים שעות נוספות לאימון גופני. אגב, הליכה בתוך המחנה אינה קיימת כלל: הכל נעשה בריצה. לפני חדר האוכל קבוע מתח, ויש להיתלות עליו 5 פעמים לפני כל ארוחה.

● קרב מגע. כ-8 שעות מוקצבות לאימון בנושא. האימון נערך במסגרות גדולות; לא תיתכן שיטת אימון טובה מזו. האימון מועבר בשטח פתוח, שבאמצעותו במה קטנה, ועליה עומד סמל עם רמקול. סביב מסודרים החניכים בזוגות.

קרב-מגע

הסמל מציג את התרגיל, ושני סמלים מדגימים. אחרי כן מתחילים החניכים לתרגל. כ-20 מדריכים בודקים ומפקחים. תרגילי קרב-מגע כוללים את כל התרגילים המקובלים בנושא זה: ג'ודו, היאבקות וכדומה. התרגילים מבוצעים באופן קשוח, עד כדי הנחתת מכות ממש, והמדריכים אינם מתנגדים. אדרבא — מדריך הרואה שלא הכית את בן-זוגו די בחוזקה, מנחית לך מכה הגונה. "כהדגמה". עכשיו כבר תנחית על בן-זוגך מכה הגונה, ההוא יחזיר לך כיאות — ושניכם "תתחממו" כראוי.

● כידון. 6 שעות אימון — כל שיעור 50 דקות. גם נושא זה מועבר במסגרות גדולות. הנשק שמשתמשים בו הוא רובה M-14 החצי-אוטומטי (כיום מיושן למדי בארה"ב).

● תרגילי אומץ. תרגילים אלה כוללים ירידה מאומגה לתוך מים ולתוך חול. התרגיל המסכם של תרגילי האומץ: אחר ריצה, יש לטפס על עמוד בעל זיזים בגובה של 10-15 מטר. משמגיעים לקצה העמוד — יש להלך על קורת עץ מרובעת, שרוחבה כ-15 ס"מ. ההליכה על הקורה מבוצעת מעל מים. באמצע הקורה יש מעין מדרגה, שצריכים לעלות בה ולרדת. בסופה של הקורה חבל, המיועד להליכת זיקית מעל מים. באמצע החבל, נתלים על הידיים ומבקשים את רשותו של הקצין, או הסמל, לקפוץ למים. הרשות ניתנת רק אחרי שהות מסוימת. הטיפוס, הליכת הזיקית, הקפיצה והשחיה מבוצעים ללא חגור וללא נשק. הנופל מהקורה או בהליכת הזיקית — מורדות לו נקודות (יש מינימום נקודות אותו על החניך להשיג. מי שאינו מצליח לצבור מינימום זה — עף מן הקורס). מלבד הורדת הנקודות על הנכשל לשוב ולבצע את התרגיל מחדש. עיקר הבעיה בתרגיל היא טיפוס על המדרגה שבאמצע הקורה. חניכים רבים משתהים במקום זה, ולכן מורדות להם הרבה נקודות, וכן עליהם לבצע מחדש את התרגיל.

תרגילי האומץ נערכים בכל הזדמנות, בכל איזור בו מצויים אומגות ומתחים. את התרגיל המסכם מסיים מסע לטוח 25 ק"מ ביום האחרון ללימודי הפרק — למעשה בסוף הסדרה. מסע יומי זה אינו נערך אחר לילה של שנת ישרים, אלא אחר מסע לילי של 25 ק"מ. הקצב הממוצע של המסע הוא 5-6 ק"מ לשעה. רצים ב-5-6 ק"מ הראשונים, אחר מאטים את הקצב, ושוב מגבירים אותו. חלקו האחרון של המסע מתבצע במעלה.

● טופוגרפיה. בנושא זה אין רמת הקצינים בקורס גבוהה. מוקדשות לנושא 20 שעות, מהן 4 עיוניות, שהן חזרה על הנושא ולימוד יסודי של הליכה לפי מצפן, וכ-16 שעות תרגול בשטח.

לימוד הניווט מבוסס על הליכה לפי מצפן. אין לומדים הרבה קריאת מפה והתאמתה לשטח. למעשה, בשטחים בהם נערכים האימונים הכרח ללכת רק לפי מצפן, כי אלה הם מעין ג'ונגלים. אין זה משנה, אם ההליכה היא ביום או בלילה — הנוף הסבוך אינו משתנה. לכן אפשרי לנוט רק לפי מצפן. אבל רצויה גם ידיעת ניווט על-פי מפה, כי במקרים רבים אפשרי לאמת על-פיה את ניווט המצפן.

אין מגיעים בפרק הטופוגרפיה להישגים של ממש — עובדה המורגשת היטב בשני הפרקים הבאים של הקורס, שהם תרגילי ביצוע.

● תצלומי-אוויר. כ-4 שעות מוקדשות לנושא. לא נערך כל תרגיל של ממש. בעיקר נלמדות מפות-תצלום.

● חבלה. כ-10 שעות: 4 שעות מוקדשות ללימוד של יסודות החבלה, ו-6 השעות הנותרות — ללימוד ולתרגול של מטענים מאולתרים. כלולים בכך צלבי-פריצה, מטענים חלולים בבקבוקים (השקע של בקבוק קוניאק יכול להיות מטען-חלול), פחיהצתה וכדומה.

● הספקה בהיטס. 4 שעות — לומדים כיצד לבחור שטח הצנחה ושטח להנחתת מסוק. אחר לימוד הנושא נערך תרגיל בהצנחת אספקה, כשהחניך מכון את הטייס כיצד להצניח אספקה.

הסדרה הלימודית

משך הלימוד כשבועיים. בשבוע האחרון נערכת סדרה לימודית. בזאת מתחיל הפרק המעשי של הקורס. בתחילת הפרק — לימוד הפטרול ומבנהו, משימות הפטרול ולימוד מתן פקודה. בראשונה — המדריך מפקד ומדגים כיצד לבצע פטרול. המשימות הן על-פירוב פשיטות על מפקדות (כלומר, פשיטות על מתקני קשר), על גשרים, על מחנות של כוחות גריליה. הן כוללות השמדתם של יעדים, לקיחת ציוד, פיצוץ — ונסוגה. בכל תרגיל יש ביום אויב. מביימי האויב אינם מחניכי הקורס, אלא מבית-הספר לחיל-הרגלים. לבושם דומה ללבוש האויב הויאט-נאמי או הסיני. ה"אויב" עיקש בלחימתו ולעתים קרובות מגיעים לקרבות-מגע (יורים, כמובן, בקליע-עץ).

כל יעד בנוי במדויק כמו בנתונים. אם נתון, שביעד ישנו מכשיר-קשר, ודאי מצוי בו רכב-קשר ישן. נכנסים, מניחים את חומר הנפץ, מפוצצים (כלומר, מניחים בחוץ מטען חיקוי-ירי וצועקים שלוש פעמים "פוצץ") ונסוגים.

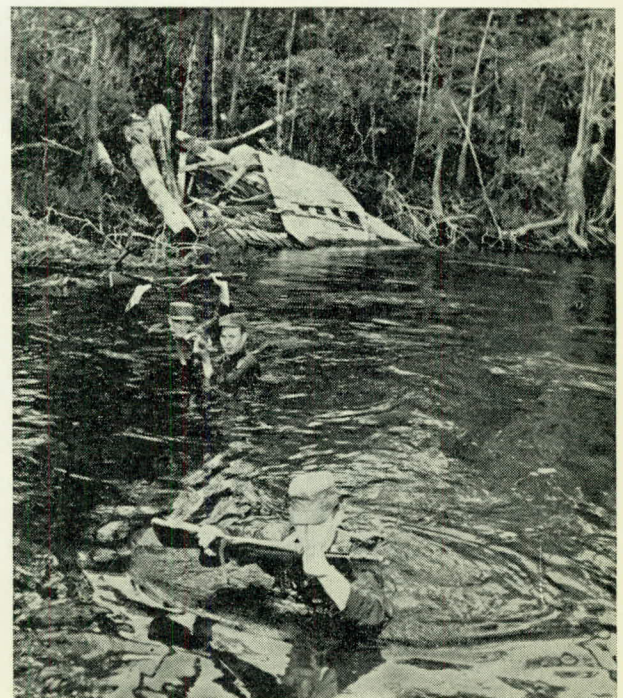
האימון מכוון ללוחמה האמריקאית בויאט-נאם (לוחמה נגד גריליה). תנאי השטח דומים גם הם.

פטרולים

מבנה הפטרול

בראש מתקדמת חולית חוד (גששים), שיכולה להיות בת

חציית מכשול מים

שני אנשים. הם אינם מנוטים. אחריהם נע במרחק של 5-6 מטרים איש-מצפן, האחראי על הניווט. בדרך כלל עוסק המפקד יום לפני התחלת הפטרול בהכנת הפקודה ובתכנון. את התנועה הוא משאיר לאיש-המצפן. איש-המצפן הוא אחד החניכים, שנתמנה על-ידי מפקד הפטרול (גם במציאות איש-המצפן אינו איש מיומן, אלא אחד החיילים). אחרי איש-המצפן צועד המפקד, אחריו — הממונה על ספירת צעדים (בתנאים של ג'ונגל חשובה ספירת הצעדים, כי אגב צעידה קשה להעריך את המרחק. פטרול עלול להיתקע בסבך ולשהות בו, נאמר, 3 שעות. נדמה לאנשים, שבזמן זה התקדמו כקילומטר, אולם למעשה מתברר, כי לא עברו יותר מ-200 מ'. אם לא ידוע המרחק, על-ידי ספירה מדויקת של הצעדים, עלולה בנקל לחול טעות בניווט). אחרי סופר הצעדים הולך הקשר, אחריו — יתר אנשי הפטרול, אחריהם — חובש בלי אלונקה (טוענים שהאלונקה מפריעה לפטרול). באף פשיטה לא ביום פצוע. הנימוק: כדי לא להקשות מדי, דבר שאינו אופייני לקורס זה. אחרי החובש נע סופר צעדים שני (כלומר — אחד בהתחלה ואחד בסוף). את הפטרול סוגר סגן מפקד הפטרול.

יש להוסיף, כי במשימות הפטרול כלולות גם פשיטות על סוללות טילים (זהו נושא מתורגל בפועל. מציבים בשטח כמה כני שיגור לטילים) וכן מארבים ושחרור מחנות שבויים (עם ביום אויב).

הפקודה

הפקודה כוללת גם סעיפי תיאום עם קציני ארטילריה, למקרה שהפטרול ייתקע או יסתבך, ויידרש לו סיוע. נושא זה אינו מתורגל.

נושא המתורגל עד הסוף הוא תיאום עם כוחות קדמיים. יוצאים מהמאהל, מגיעים למוצב הקדמי, מתקבלים על-ידי זקיף, וזה מוביל בשבילים קבועים — עד למוצב הפיקוד. שם נפגשים במפקד המוצב ומתאמים אתו את היציאה מהמוצב (אפשר לצאת מהמוצב רק דרך פתח בגדר. מפקד המוצב מסביר היכן נמצאים שדות המוקשים ומקצה חייל שיוביל עד לפתח הגדר). מלבד זאת מתואמים עם המפקד שעת החזרה לאותו פתח, וכן סיוע במקרה התקלות בכוחות אויב.

הבעיה היא החזרה לאותו מוצב — ומציאת הפתח הקטן בגדר. משמע — חייבים לדייק בניווט ולזכור גם את איזור הפרצה, כי לא יכולים להגיע לאיזור המוצב ולהיכנס מכל דרך. על כך מקפידים היטב. אסור ללכת לאורך הגדר ולחפש את הפתח, כי סביב לגדר — שדות מוקשים. היקף המוצב עד קילומטר, ויש להגיע בדיוק מול הפירצה.

מי שאינו יודע לנוט טועה בשלב החזרה לפירצה. רק אחרי תעיה ממושכת בסביבות המוצב, ובקשת עזרה ממפקד המוצב (שירור רקטות מאיזור הפירצה), מוצאים את הדרך. בסדרה מבוצעים שני פטרולים, שפיקודם כבר נתון בידי חניכים. טוח שני הפטרולים קצר מאוד: 2-3 ק"מ לכל כיוון. השטח קשה מאוד. פעמים אורכת חצית ואדי שרוחבו 300-400 מ' כ-3 שעות. המים כאן אינם מהווים אותו קושי כמו השיחים, בהם יש להילחם ממש בידיים.

פשימה, הסתתרות, מארב

הפטרול הקשה הוא הפטרול האחרון. הוא נמשך 2 ימים ו-3 לילות. מקבלים את הפקודה בבוקר. במשך כל היום נמשכות ההכנות, ובלילה יוצאים. המשימה היא, בשלב הראשון, פשימה על מתקן קשר. גודל הפטרול הוא מחלקה. השטח הררי, והטווח בערך 15 ק"מ. מגיעים לסביבות היעד בערך ב-0400 בבוקר. מגיעים למתקן עם $1\frac{1}{2}$ ק"ג חומר נפץ. אין מפוצצים בתוך המתקן, אלא זזים הצידה, מניחים את החומר בצד, מדליקים ומפוצצים.

בנקודת המחבוא אליה מגיעים בגמר הפשימה מקבלים משימה שניה. בנקודה זו שומרים היטב על פרטי ההסוואה: לא להעלות אש וכד'. בהסוואה בכללה מוקפד על מריחת הפנים והידיים במשחה, על הסרת החפצים המבריקים וכד'.

במחבוא קיבלנו הודעה, להיפגש עם כפרי מהאוכלוסיה האר-דת, לתת לו סיגריות וכסף — ולקבל תמורת אלה אוכל (המזון כבר אול, כי לכל חניך ניתנת ביציאה רק מנת קרב אחת).

באחד המקרים יצאנו בחוליה בת 5 אנשים לאיזור המפגש, שהיה במרחק 2 ק"מ מעמדת המחבוא. מצאנו את ה"כפרי" — אחד המדריכים, ששיחק את התפקיד. הוא ביקש סיגריות ונתן 5 תרנגולות חיות, שנזרקו אדמה, והיינו צריכים לרוץ לתפוס אותן. מלבדן — תוספת כמה ק"ג גזר ותפוחי אדמה וארגז תחמושת. לקחנו את הציד הזה ונעלמנו באיזור המחבוא.

אחרי הארוחה קיבלנו משימה חדשה — פשימה על מחנה שבויים ושחרור השבויים. הדבר מתבצע בלילה הבא. התנועה ליעד — בערך 15 ק"מ ואחרי-כן — ביצוע.

המשימה הבאה היא לחזור לנקודת המחבוא ושוב לקבל מ"אזרח" אוכל ותחמושת. המשימה השלישית היא הצבת מארב נגד רכב ונסיעה לעבר כוחותינו.

הבעיה העיקרית בכל הפטרול היא בעית הניווט.

כשגומרים את הפטרול חוזרים לבסיס, מתארגנים, מחזירים את הציד ומיד מגיעים לתחקיר — לסיכום הפטרול. לאחר המדריכים, שמשחק את תפקיד המפקדה הממונה, מוסרים דו"ח מפורט. בסוף מסכם המדריך שהלך עם הפטרול ומעיר הערות. לפני הפטרול — בתכנון ותוך כדי הפטרול — שותק המדריך.

כל חניך הוא מפקד פטרול כ-5 פעמים. אם, לדוגמה, הצליח שלוש פעמים ונכשל פעמיים — הוא מסיים את הקורס. אם היחס הוא הפוך — הוא נזרק.

בפרק זה לומדים גם טיפוס צוקים. כ-5 ימים מוקדשים לנושא. לומדים סוגי קשירת חבלים, שיטות טיפוס בחבל על צוקים וירידה מהם. למדנו לטפס ולרדת בצוקים שגובהם 100 מטר ויותר, כמעט שלא היו מקרי פציעות. למעשה, תלוי ביצוע התרגילים האלה בכושר הידיים. בחלק מהתרגילים אין אבטחה.

כמו כן לומדים בניית גשר, חציית מכשולי מים וכיוצא באלה. בגמר פרק זה חוזרים לבסיס המרכזי, מקבלים חצי יום חופשה, ולמחרת נוסעים לבסיס השלישי — מרחק נסיעה של יום.

טיפוס צוקים

הפטרול והשימויות

הפטרול הראשון הוא סיור חרש — יש להביא נתונים על סוללת תותחים המצויה בשטח האויב ולחזור. הפטרול השני הוא פשימה על סוללת תותחים, כלומר — מחליפים את הנתונים ויוצאים לפשוט על סוללת תותחים, שחוליה אחרת גילתה אותה.

חילופי מפקדים בשלבי הפטרול

תחילה מקבלים את סיפור המעשה, לאחריו זמן להכנת פקודה. אחרי כן קובע המדריך מי יהיה מפקד הפטרול. המפקד הנבחר מכין פקודה (ביתר פירוט) ומוסר אותה לאנשים. תוך כדי הפטרול מתחלף המפקד כשלוש פעמים. בדרך כלל מחליפים את המפקד כבר ביום ההכנות. תפקיד המפקד הראשון הוא מתן פקודה והכנות. המפקד השני מוחלף אחרי התירגול על דגם, וההחלפה השלישית מתבצעת לאחר מילוי המשימה. מסדרה זו חוזרים ברגל — מסע של 25 ק"מ בערך. בסוף מבצעים את תרגיל האומץ המוזכר לעיל. אחרי הסדרה, המסע ותרגיל האומץ ניתנת חופשה: חצי יום.

הפרק השני

למחרת מתייצבים בבסיס חדש בצפון-ג'ורג'יה. בבסיס זה מתרגלים פטרולים בשטחים הרריים ולומדים פעילויות הקשורות במשימות בשטחים הרריים — כמו טיפוס צוקים, בניית גשרים וכיוצא בזה. גם שטח זה מיוער כג'ונגל.

כשהנך מתקרב עד כ-5 ק"מ מהבסיס עוצרים אותך מפקדי המחנה ומכניסים אותך לכוננות. נוסעים בכוננות במשאיות. עולים על "מארבים" בדרך, יורדים מהמשאיות, מסתערים וחוזר חלילה. למחרת בבוקר מכניסים את החניכים בתוך אולם, בו תלויות מפות על מצב האויב, ומיד מוטלת המשימה הראשונה — פטרול ראשון.

הפטרול הראשון נערך ביום, ומשימתו — איכון מוצב פיקוד פלוגתי. גודל הכוח — כיתה, בלוי מדריך. יוצאים בשעות הצהרית וחוזרים לפנות ערב. טוח ההליכה הוא קצר — בערך 6-7 ק"מ.

אשיחות עם נחיתה וכינוי

אימוני פרק זה מתקיימים בפלורידה. האימון כאן הוא באיזור ביצות וים. משך מחצית הפטרול נעים בתוך ביצה, במים בגובה המתניים. המשימות דומות למשימות שבפרק הקודם. גם בשטח ביצות מנוטים בעזרת מצפן.

פרק נוסף הוא פרק הים. מבצעים נחיתות מסירות גומי, המורדות מנחתת. חותרים לחוף, מחביאים את הסירות, מבצעים את הפשיטה ונסוגים. בסדרה זו 6 פטרולים. צירי התנועה מחייבים חציית מכשולי מים נרחבים, כגון נהרות ברוחב 30-40 מ', ולכן מן ההכרח להעביר חבל. אחרי שנרטב, קשה לסחבו. גשר החבלים מוקם בלילה תוך כדי מעבר. סיום הפטרול הוא פינוי ימי.

סיכום

אין ציונים ודירוג בגמר הקורס. מציינים רק את החניך הראשון בהישגיו. אין מתחשבים בהמלצות החניכים. לעומת זאת נהוגה המלצת חניכים בסיום כל פרק: דו"ח חניכים איש על רעהו. מקבלים דף נייר, וצריך לרשום ולדרג את חניכי הכיתה. לדרוג זה יש משקל במתן נקודות לחניכים. אין "חוכמות" בקורס. שום סיפור, כמו "במקרה נפילתי" או "לא הרגשתי טוב", אינו מתקבל.

המשמעת קשוחה. על כל הפרת-משמעת, לוא גם "קלה" (כפתור בלתי רכוס, אי-הצדעה בזמן), התגובה המיידית היא: 10 שכיבות-סמיכה.

תנאי הדיור סבירים. המגורים בצריפים; ישנים על מיטות. חדר אוכל משותף לקצינים ולמדריכים. החניך משלם תמורת כל ארוחה.

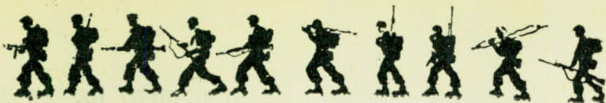
סדר היום דחוס ביותר. ההשכמה בערך ב-0330, והאימונים עד 2300. הפסקה של מחצית השעה ניתנת לכל ארוחה. מלבד הפסקות אלה אין מנוחה. האימונים — שבעה ימים בשבוע (חופשה בת חצי-יום ניתנת לאחר סיום פרק).

על אף כל אלה: האימונים המפרכים, התרגילים המסוכנים, המזון הדל (בעיקר בפטרולים) וסדר היום העמוס, עיקר האימה ומקור המתח הנפשי הוא ענין הנקודות.

צבא ארה"ב מנסה לעשות את הקורס מציאותי ככל האפשר ותואם את תנאי הקרב. מקשים על החניך ככל האפשר. אין החניך בקורס יודע את תכנית האימונים. כל יום הוא הפתעה. הנימוק: במל-חמה עליך להיות מחושל בפני דברים בלתי ידועים מראש.

הקורס הזה מצוין לרמות אליהן הוא מיועד. הוא נחשב כקורס היותר קשה בצבא.

נשק קל בארצות

הסקנדינביות

במקומות עבודתם מחזיקים הם כמות גדולה של תת-מקלעים, רובים ומקלעים קלים על תחמושתם. הם ערים תמיד למתרחש סביבם, ומתאמנים בכיתות ובמחלקות כדי לפעול מיד ובכוח נגד כל תוקפנות.

באשר לנוורבגים, יש להטעים כי כל חייל בצבאם יורה יותר מאשר כל חייל בכל צבא אחר; השבדים לבדם קרבים אליהם

ב-1962 אימצו הדנים את ה-MG-42-59 הגרמני כמקלע-הקל התקני שלהם. מקלעים אלה יורים תחמושת של נאט"ו, ובעזרת הצובה — גם יכולים לשמש כמקלעים בינוניים.

תת-המקלע התקני של הצבא הדני כיום הוא גרסה משופרת של ה"קרל-גוסטב" הישן שבדי דגם 1949. זהו תת-מקלע פשוט, מדויק ויעיל באש שוטפת ובודדת כאחד.

פלוגת-רובאים דנית

בשטח זה. יותר מ-100,000 גברים ונשים נוטלים חלק בתחרויות קליעה מדי שנה. כלי הנשק הקל, שמספרם רב והם כוללים סוגים רבים, מצוים בעיקר בידי האזרחים (במיוחד תת-מקלעים ומקלעים).

אחת העובדות המפליאות בהכנותיהם הגנה של הנורבגים ובאימוניהם הוא הדגש הרב המושם על נשק-קל. הקרקע בארצם קשה למעבר, והיא מכוסה באזורים רבים יערות סבוכים וכן מבותרת עלידי נהרות ופיוורדים, ש-אינם מאפשרים הפעלת שריון וחי"ר ממונע. לכן הם נשענים בעיקר על כלי-נשק של חי"ר.

עם ארגונומחדש של הצבא הנורבגי כחלק מנאט"ו (1952), נדרש בדחיפות נשק-קל חדש. הסיוע הצבאי נתקבל מארצות-הברית. הרובה M-1, המקלע-הקל "בראונלינג" והמקלע הבינוני "בראונלינג" — שכולם מותאמים לכדור התקני של נאט"ו בן 7.62 מ"מ — נעשו כלי-הנשק התקניים. באשר לאקדח ולתת-מקלע, העדיפו הנורבגים להמשיך להשתמש בכדור ה"פראבלום" בן 9 מ"מ, ולשם כך השיגו כמות מספקת של

משקלו, כשהוא טעון — כ-4 ק"ג. קצבי האש שלו — כ-500 כדור לדקה; במחסניתו — 36 כדורים. אורכו, כשהקת מקופלת — 52 ס"מ בלבד.

*

החיילים הדניים עונדים על הצד הימני של חום אותות, המעידים על מידת מיומנותם האישית בהפעלת נשק-קל. ניתנים ארבעה אותות: על קליעה ברובה, בי מקלע-קל, בתת-מקלע ובאקדח. לכל סוג נשק שלוש דרגות מומחיות.

אם כי הדנים שמים דגש על הדיוק באימוני הירי ובמבחני הירי השנתיים שלהם, מבחינה טקטית נוטים הם יותר לאש למטרות שטח מאשר למטרות נקודה. אחד הגורמים היעיקריים לכך הוא המקום הנכבד שתופס במחשבתם המקלע-הקל החדש. כלי ירי אוטומטיים אלה טובים, כמוכּוּן, לכיסוי שטח באש, ובכל אימוני המקלע-הקל משתמשים במטרות דמות המותאמות לרקע.

*

לדנים, כמו לנוורבגים, חיל-משמר פעיל ביותר. אין בידם אקדחים, אך בבתיהם או

עוצבת היסוד של הצבא הדני היא צות הקרב החטיבית.

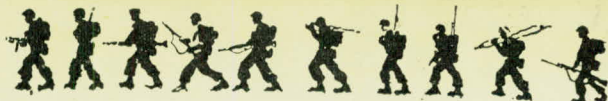
בצות-קרב זה שלושה גדודי חי"ר, גדוד טנקים בינוניים אחד, גדוד ארטילריה קלה אחד וכן יחידות הנדסה, אספקה ושירותים רפואיים. בכל גדוד פלוגת מקלע, פלוגת נשק-מסייע ושלוש פלוגות רובאים. בפלוגת הנשק המסייע 8 מקלעים בינוניים "נויהאוזן" תוצרת שביצריה, בני 0.30 אינץ', עם חצובות כבדות, המאפשרות מתן-אש עקיפה ומדויקת בשעת צורך.

בכל פלוגת רובאים 123 איש, המאורגנים במפקדה וב-3 מחלקות רובאים. בכל מחלקת רובאים 3 כיתות רובאים — שבכל אחת 8 אנשים — ומפקדה בת 5 אנשים עם משגר רקטות בן 3.5 אינץ'. בכל כיתת-רובאים מקלע-קל, 5 רובים ו-2 תת-מקלעים.

חייל נורבגי עם תת-מקלע גרמני MP-40

לאחר מלחמת-העולם השנייה סיגלו לעצמם הדנים תחמושת אחידה תוצרת ארצות-הברית לכל הרובים, המקלעים הקלים והתת-מקלעים. כעת משתמש הצבא הדני ב-רובים M-1 תוצרת ארצות-הברית. חייל אחד בכל כיתה נושא עמו גם מטול-רמונים.

הידוע בעולם כ"להטי" (פותח בפינלנד, אך יוצר בשבדיה). כלי-נשק זה אמין בכל תנאי מזג-אוויר, אף שהוא כבד ומגושם. השבדים המציאו עוד כלי-נשק חדישים יעילים. לטנקים שלהם, לתותחים ולמרגמות — שם טוב בעולם. כן פיתחו נשק נ"ט חדש לחי"ר — תותח לא-רתע בן 84 מ"מ — שהוא רבי-עוצמה, מדויק וארוך-טווח מן הרגיל, ביחס למשקלו ולמידותיו.

„גדוד ארץ-הצפון” בשבדיה

שבדיה היא ארץ, שתנאיה הגיאוגרפיים וה-אקלימיים קיצוניים. בו בזמן שבדרום הארץ ממוזג האקלים, שורר בצפונה אקלים ארקטי, שחורפיו ארוכים וקשים. מסיבות אקלימיות אלה נאלץ הצבא השבדי להתאים לאזור הארקטי יחידות מיוחדות. בין יחידות אלה נמצא „גדוד ארץ-הצפון”, שהוא ביסודו גדוד-חי"ר. גדוד זה בנוי לחימה עצמאית וממיר שכת בכל התנאים.

לכך מותאם מבנהו: ארבע פלוגות רוב-אים (תחת שלוש בגדודים רגילים); פלוגת מרגמות כבדות תקנית; 4 תותחים נ"ט בני 90 מ"מ בפלוגת המפקדה ושניים בכל פלוגת רובאים (תחת 4 בגדוד רגיל); ושש מרגמות בנות 80 מ"מ.

ככלי תובלתי כבד משתמש הגדוד הנ"ל ברכב הוחלי „באנדאוגן BV-202”, החיילים נעים בקיץ על אופניים ובחורף על מגלשים. כשהם קשורים בחבלים לרכב BV-202 (ראה תמונה).

בקבוצות קטנות תהיה על כן שכחה יותר מבמקום אחר.

לנורבגים ארגון מיוחד של חיל-המשמר. חיל זה גדול מן הצבא הסדיר ומכוחות ההגנה המקומיים — ועל אף זאת רופף ארגונו המרכזי. כיתות של 12–6 אנשים נפגשות באורח סדיר, אולם באופיין הן דומות יותר למועדוני קליעה מאשר ליחידות צבאיות. 2–4 כיתות כאלה מאורגנות כמחלקה. אין כל יחידות קבועות הגדולות יותר, אם כי הארץ כולה מלאה מחלקות כאלה. אם יפלו לארץ, יקים חיל-המשמר תנועת התנגדות מידית. אפשר לצרף מחלקות מקומיות לשני הכוחות הנורבגיים האחרים (הצבא וכוח ההגנה המקומי) בהתאם לנדרש.

שבדיה, הגדולה בארצות הסקנדינביות, הצי-ליחה להימנע ממלחמות גדולות במאה ה-19 חמישים השנים האחרונות. שלא כדניה וכ-נורבגיה — עדיין היא שומרת על נייטר-ליות ואינה משתייכת לנאט"ו.

לפני מלחמת-העולם השניה השתמשו ה-שבדים ברובי „מאוזר” ננעלי-בריה שונים, שכולם הותאמו לכדור השבדי בן 6.5 מ"מ. במשך מלחמת-העולם השניה פיתחה שבדיה רובה מיטען, שגם הוא יורה כדור בן 6.5 מ"מ. רובה זה, שלו עיצמת אש רבה יותר, אומץ כרובה התקני, אולם עדיין מצוים רובים ננעלי-בריה בשימושן של כמה יחידות בשירות פעיל. בשלב זה מחפשת שבדיה אחר משפחה חדשה של נשק-קל.

הכוחות השבדיים חמושים באקדחים המת-אימים לכדור ה„פראבלום” בן 9 מ"מ. „דגם 1939” שלהם היא האקדה הגרמני P-38. כן הם משתמשים ב„דגם 1940”,

תת-מקלעים גרמניים MP-40 ואקדחי „פרא-בלום” דגם 1908 ו-P-38, תוצרת גרמניה. הנורבגים משתמשים בתותחי לא-רתע בני 57, 75 ו-106 מ"מ. עדיין מחזיקים הם גם במרגמה הנפוצה בת 60 מ"מ ובמרגמות בנות 81 מ"מ ו-4.2 האנטש. מטולי-הרימונים לרובה M-1, והרימונים הנ"ט „אנרגה” הינם תקינים.

פלוגת רובאים — המונה 187 קצינים ו-1 חוגרים — כוללת מפקדה, מחלקת נשק ו-3 מחלקות רובאים. בכל מחלקת רובאים 3 כיתות רובאים, כיתת נשק ומפקדה. כיתות הרובאים המושות ב-7 רובים M-1, במקלע-קל אחד ובתת-מקלע אחד. בכיתת הנשק מקלע בן 0.30 אינטש, בזוקה בת 3.5 אינטשים, 4 רובים, תת-מקלע אחד ו-4 אקדחים. במפקדת המחלקה — 2 רובים ו-3 תת-מקלעים.

*

עתה מלמד הצבא הנורבגי את חשיבותה של ההתקפה. הנורבגים מבינים, כי צבא כמו שלהם יהיה נחות לעומת היריב בכלי-נשק, כולל שריון. לכן תהא זו התאבדות לצפות בשלוחה להתקפה. התפיסה היא: ניי-הול הגנה תוקפנית. הם יתאמצו לערער את שיווי משקלו של האויב ולגרום מספר מכסימלי של אבידות עלי-ידי סדרה ממושכת של התקפות קטנות.

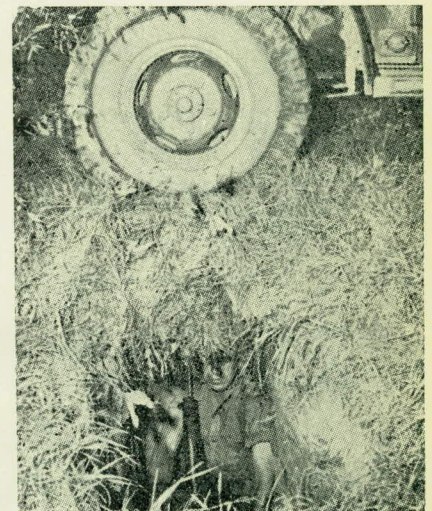
הנורבגים ינצלו ניצול מלא את כלי הנשק הצותיים, אולם הם גם מכירים בכך, כי פני הקרקע של ארצם מבליטים את ערכם של כלי הנשק האישיים. רובה של נורבגיה בלתי עביר אף למרגמות כבדות, ולחימה

כיסוי לשוחת שועל

השועל המסכן מעולם לא הצליח לעשות זאת כה טוב — ונראה שלעולם לא יצליח. הערימו עליו, על אותו הולך-על-ארבע שער זנב, וסחבו ממנו את שם מאורתו ("שוחת שועל") כדי ליישמו לשוחת ארעית, שמתוכה אפשר ללחום ובתוכה אפשר למצוא מחסה. כעת הצליחו מהנדסי הצבא הקנדי להקדים אותו בצעד נוסף בייצור מערכת מיוחדת לכיסוי שוחת שועל.

פיתוח המערכת הוא תוצאתו של מחקר שנמשך שנים מספר. מטרתו הייתה למצוא דרך לספק לחייל אמצעי נייד להגנה מעל לראש בהיותו בשוחת זוגית באזורי קרב קדמיים. הצורך בכך התעורר בשל התפיסה המודרנית של פריסה רחבה ותנועה תכופה של הגייסות, ובעקבות הדרישות שנבעו מכך — ועדיין נובעות — לגבי הסיוע הלוגיסטי. בעבר

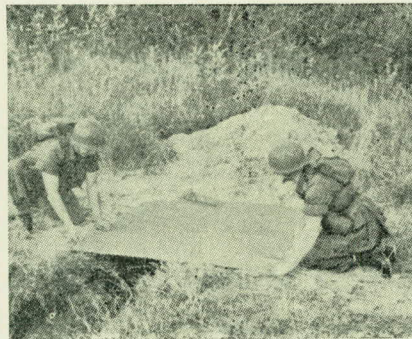

שוחת שועל עם כיסוי פלסטי

קשה היה, אם לא בלתי אפשרי, למלא את הדרישה המתמדת לפחגלי, ליתדות מתכת ולגלילי-תיל, לחזק בהם מחסות. כתוצאה מכך, ריכוז הצבא הקנדי את הת-

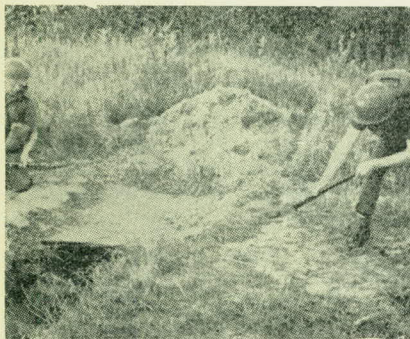
ענינותו באמצעי קטן, שאפשר להקימו בזמן קצר, תוך שימוש בציוד שהחיל-הפרט יוכל לשאתו.

הפתרון נמצא לאחר תשע שנים של פיתוח וניסוי: מערכת שמשקלה פחות מק"ג, ואשר הינה קטנה דיה כדי לשאתה באשפה הגדולה או בכיס המפות של בגדי-הקרב. אפשר להקימה, כשעליה 45 ס"מ של אדמה מהודקת, תוך 10 דקות.

• ארבעה חבלי טרילין, המצוידים בארבעה מהדקי היסט. מערכת הקשרים בכל חבל מאפשרת הימנעות ממכשולים ומתיחתו לאחר החיבור אל היתדות.

הקמתו של הכיסוי (לאחר שנחפרה השוחת) פשוטה ביותר. בנקודות שונות, במרחק יותר ממטר מקירות השוחת, תוקעים באדמה את שמונת יתדות האלומיניום, כשחבלי הטרילין מחוברים אליהם. הם מוצבים כך, שהחבלים

שלבי העבודה בכיסוי השוחת

חוצים את מחצית השוחת בזווית הרצויה. אחרייכן מותחים את החבלים ושמים עליהם את כיסוי הפוליאסטר, כשבכל צד של השוחת נותר חלק שווה ממנו על אדמה מוצקה (באורך של לפחות 45 ס"מ מכל צד). מעריימים עפר על שולי הכיסוי משלושה צדדים, בצורת פרסה, ומהדקים אותו כדי להגדיל את עמידות הכיסוי. לאחר זאת מערימים עפר גם על השוליים הקדמיים וסוגרים את ה"פרסה". רק בסוף שופכים עפר על מרכז הכיסוי. סוד ההצלחה של המבנה כולו — בהידוק מספיק של כיסוי העפר. לאחר שההדקה האדמה בגובה של 45 ס"מ מעל לכיסוי, אפשר להתחיל בהסוואה. מהירות ההקמה תלויה, כמובן, במיומנות החייל ובמרצו בעבודה. אולם כללית — אפשר להשלים את הפעולה בזמן הפחות מ-10 דקות.

בניסיונות אחדים הוצבה המערכת על הפירות בלתי-מדופנות שנחפרו באדמת-חול. הסתבר, כי לא זו בלבד שעמדה זמן ממושך בתנאי מזג אויר שונים, אלא גם עמדה בפני לחץ-הדף של 2.4 ק"ג על סמ"ר (מלבד הלחץ האטמוספרי הרגיל) — לחץ שדיו להרוג אדם.

היותר מפליא, שאין המערכת מכילה אלא שכבת פוליאסטר דקיקה, יתדות אלומיניום וחבלי-טרילין.

להלן פירוט מרכיבי המערכת:

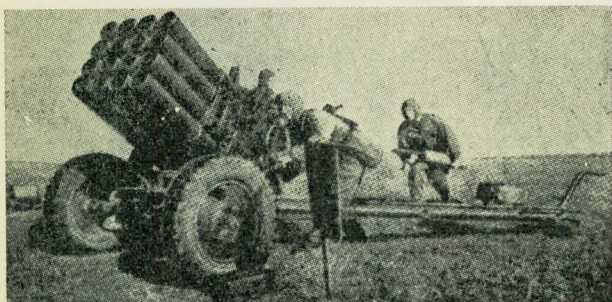
• כיסוי פוליאסטר מוסה, דקיק ביותר, שעוביו 75/1000 מ"מ (דק אף מן הנייר שעליו מודפסת חוברת זו) ומידותיו 1.5x2.4 מטרים.

• שמונה יתדות אלומיניום מושחמים. הן השחמה מיועדת למנוע החזרת אויר על-ידם.

חידושי נשק וטכניקה

נגמ"ש צ"כ חדש

הנגמ"ש הצ"כ האופני OT-64 (שהוזכר ב"מערכות" קצ"ו, במדור "חידושי נשק וטכניקה") מצטיין בתכונות משופרות. בין תכונותיו אלה: שני סרניו הקדמיים קשורים כל אחד בנפרד להגה; המנוע מניע כל אחד משמונת גלגליו בנפרד.

לפי הנתונים הצ"כיים, כושר הטיפוס של הנגמ"ש הוא 30 מעלות, ובאפשרותו לעבור מכשול ברוחב של שני מטרים ולגזע בשלג בגובה של 50 ס"מ. מהירותו המכסימלית בכביש — 100 קמ"ש, בדרך-לא-דרך — 55 קמ"ש, ובמים — 10 קמ"ש (בצלחו מים הוא מתקדם בעזרת שני מדחפים, המונעים על-ידי מנוע הדיוול שלו). טווח-הפעולה שלו 600 ק"מ. תא הלחימה שלו, האטום כנגד השפעות כב"ר, מסוגל להכיל 20 חיילים.

"קטיושות" נווטות

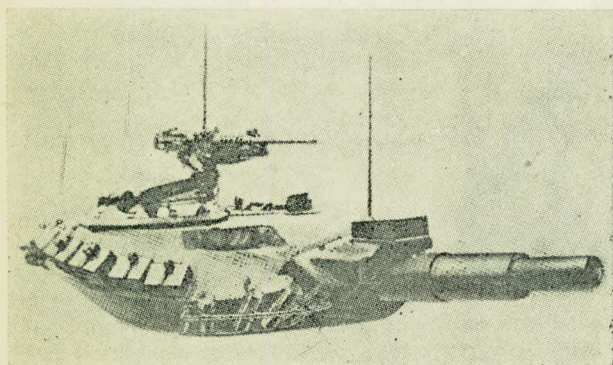
כידוע, גם ה"קטיושות" — ככל כלי-קרב בזמננו — אינן "עומדות על מקום אחד"; בברה"מ פותח דגם חדש של משגר-רקטות בן 16 קנים. המשגר החדש, שפותח על בסיס המשגר BM-14/16, נגרר על-ידי משאית קלה של חצי טונה, GAS-69, או (לטוחים קצרים) על-ידי הצות עצמו.

המיוחד במשגר החדש, המסגל אותו (כקודמו, בן 8 הקנים) לשימוש בעוצבות מוטטות, הוא בעיקר הכן העצמי שלו. לדגם החדש כן בן שני "יכולים", המאפשר טילטל הכלי ממקום למקום והפניתו בעמדות-האש שלו — לעומת הדגם הקודם בן 16 הקנים, שהיה מוצב עדיין על משאית, ועליכן נוח הרבה פחות למבצעים מוטטים.

גילוי קרינה אינפרא-אדומה

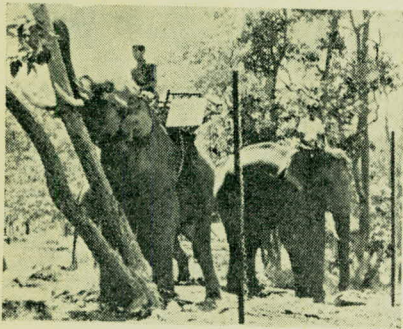
האם די בראית אויב אף דרך עלטה כבדה, באמצעות מכשירי "אינפרא-אדום" חדישים? מסתבר כי לא. הצבאות מתלבטים עתה בבעיה כיצד לגלות, האם נראים הם על-ידי האויב, בין שיצפה עליהם בגלי מכ"מ, בקרינה אינפרא-אדומה או בקרני "לייזר". הצבא השבדי פיתח לאחרונה מכשיר, שתפקידו להרתיע ולהזהיר על תצפית של אויב המתבצעת באמצעות "תאורה" אינפרא-אדומה. מכשיר זה (שאותו מחזיק החייל בידו), צורתו גלילית, משקלו קל ומבנהו פשוט. אם יצליחו ניסוייו, יוכנס לשימוש נרחב בצבא.

מוטולי רימונים ב"שרידן" האמריקאי

חימושו של הטנק האמריקאי החדש, "ג'נרל שרידן", כולל — נוסף על תותח היורה פגזים קונבנציונליים או המשגר טילים מונחים "שיללה" ועל שני מקלעיו — גם משגרי רימונים לשם הגנה מפני חי"ר בטוח קרוב. אפשר להרכיב על הצריח 8 משגרי-רימונים, 4 מכל צד של התותח, לשם שיגור רימוני-רסס או רימוני-עשן. את מנגנוני הירי שלהם יכולים להפעיל הן התותחן והן המפקד.

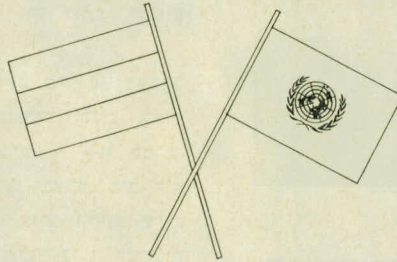

כידוע, "שקע" צבא ארה"ב הויאט-נאם ובלאוס במשימות רבות וקשות; וכלפי ארצות אלה נודעת למקומה הגיאוגרפי של "ארץ-התאי" (היא סיאם) חשיבות תחבורתית, לוגיסטית ויתכן אף חשיבות מבצעית. צבא תקיפתו, יותר אולי מבכל תקופה בעבר, "על אזניו ועיניו יחיה"; היינו, על התקשורת שלו. בסביבה כי יערותיה העבותים של "מדינת הפילהלפן" מבראים עתה גייסות-הנדסה האמריקאיים "מגרשים" להקמת מתקני "יחידות הקשר" כי צד עושים זאת במהירות וביעילות בעידן אלקטרוני זה? ה"פיקוד הלוגיסטי ה-9" מצא את התשובה: שוכרים פילים-יערנים מחברה מסחרית שהתמחתה בהעסקתם. הפתרון מצד דיק את עצמו: יותר יעיל, יותר מהיר, יותר זול. אכן — "פילים לוגיסטיים"...

נראה, שלחילות-האוויר עדיין עניין רב במלאכתם של רובאים: קליעה-אלימטרית. מעיד על כך למשל שגשוג קליעת "טורטו" בחיל-אוויר המלכותי הבריטי. בין הקלעים המעולים ברובה-זעיר שבאחת מיחידות אלה דוקא אשה — וולט וילובי. אכן, גם בה גיעה אל התחרויות לאליפות-הארצות שמרה על גישה יוצאת-דופן לפעילות זו: היא טור-ענת, שסוד הצלחתה הוא "קמע" — בובת-אריה.

מתעוררת (להלכה) האפשרות, כי בפעם הראשונה מאז 1918, תימצא יחידת אוסטרית במזרחו של היס-התיכון. אוסטריה מתכוננת להקים גדוד לשירות האו"ם. גדוד זה עודנו "על הנייר", והוא יגויס ממתנדבים בלבד ורק בבוא בקשה מהאו"ם. מתנדביו יהיו בגילים 18—51. כדי למשוך

מתנדבים לגדוד זה — שישרת אך ורק מחוץ לאוסטריה — נקבעו דרגות שכר גבוהות מאוד: לחיילים — משכורת המקבילה לזו של מיוזר במטה-הכללי האוסטרי; משכורת מש"ק — כמשכורת גנרל אוסטרי. הנמוכה במשכורות הקצינים תשוה לזו של מפקח הגייסות-הכללי (מעין רמטכ"ל) של צבא אוסטריה.

מה קרה? ממתי נערכת הגוארדיה-המלכותית הבריטית לטכס המפואר של "הילופיה-מש-מרות" דוקא ברחבה שלפני בנין הפרלמנט שבלונדון, ובצל מגדל-השעון "ביג'בן"? תנוח דעתכם. המדים — מדי-גוארדיה ברי-טיים הם. המגדל — העזקה נאמנה של ה"ביג'בן". גם בנין הפרלמנט — "כפיל" הוא של זה שבוסטמינסטר והמקום הוא אוטאבה, בירת קנדה. ואם גם רבה הדבקות במסורת, ורבה הנאמנות לטמלים, פשוט חסרה אוטאבה את "ככר-הגוארדיה-הרכובה", בה ניתן יהיה לערוך טכס מעין-זה; על כן מוצג ההדר הצבאי-המלכותי לכבוד המושל הכללי בקרבה יתרה לבנין הפרלמנט של קנדה.

לצבא הצרפתי תקנון-שדה לא כלי-כך "עתיק": בסך-הכל, מ-1951. אך דומה, כי 15 שנה אלה דמו — מבחינת התמורות בציוויה-הלחימה ובנוהגים טקטיים — ל-150 שנה לפחות. עלי-כן גברה בעתונות-הצבא הצרפתית הדרישה להחלפתו בחדש; שכן חסרים בו כליל — לא כציון של ציוד חשוב, ולא כמסקנות לתפעול טקטי — אמצעים כגון טילים נ"ט, נגמ"שים, "משאיות-טקטיות" קלות מהדגם הצרפתי, מסוקים. כמורכן ייוצרו בי המון וינופקו לגייסות אבזרי-מלחמה הנתונים בשלבי בדיקתם הסופית. כגון מכ"מים קלים "אינפרא-אדומים" לרכב. כדוגמה בולטת למה ש"אינו ידוע" לתקנון-השדה מוצג "מכ"מ" הפטרולים" מדגם "אוליפנט", הנישא ומופעל בידי חייל אחד.

גם בים התיכון הולך ורב מספרן של אניות-טילים. לעצמיתה, הטילים הם בעיקר נ"מ (בצרפת כנראה גם נגד-צוללות). דוגמה לאניות אלה היא משחתת-הטילים הנ"מ האי-טלקית "אינטרפידו", שלא מכבר התארחה בנמל חיפה. בהדרגה נדלים מימדי הספינות — והימושן הטילי.

הסיירת האיטלקית בת 9,000 הטונות, "ויטוריו ונטו", שבנייתה קרבה לסיגמה (בתמונה — דמותה כשתושלם), תהיה כלי-השיט האיטלקי הששי החמוש בטילים; מלבד טילי נ"מ

"טריאר" מתוצרת ארה"ב, תצויד גם בטילי מטרה איטלקיים, המצויים בשלבי פיתוח. מובן, התמונה הימית-הטילית במזרחו של הים התיכון לא תהיה שלמה, אם לא יוזכרו ספי-נות-הטילים הקלות (לפעולה נגד מטרות בים וביבשה), המשמשות בציה של מצרים.

צקלון

לקט תרגומים

התוכן

התקפות במבואות הרי השומרון לפני מ"ח שנים מיור ת. או. לוק — עמ' ב'

מקורות ומחברים

הערות והארות

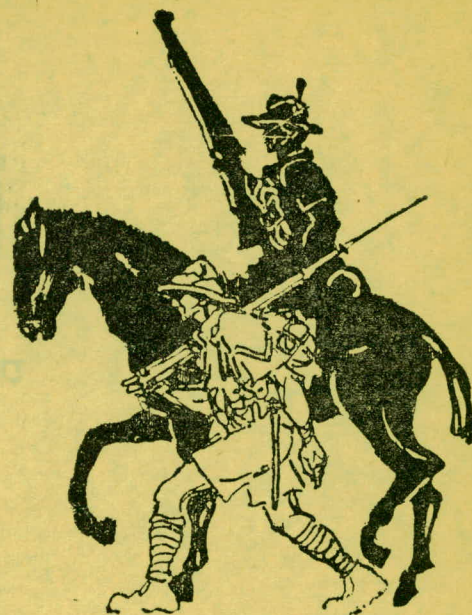
התקפות במבואות הרי השומרון

המפה הגיאוגרפית — גם משנשתנתה רשת הישובים ונתיבי התחבורה הפרוסה על פניה — בעינה עומדת. והטופוגרפיה של השטח מוסיפה, אפילו כיום, לקבוע לא-במעט את נתונייה ואת טיבה של הטקטיקה הננקטת בו. המדרון המערבי של דרום הרי השומרון, המשופע יחסית (וביחוד בחלקו המערבי, המתקרב אל מישור החוף) — ספק אם נשתנה כה הרבה באותן כמעט-50 השנה שחלפו מאז קרבות אביב 1918, שהיו נטושים בו בין הגייסות הבריטיים התוקפים לבין התורכים (ומעט הגרמנים) המגינים. כיווני אותן התקפות, אפשר לומר שמבחינה אופרטיבית היו בעיקרם מדרום-מערב לעבר צפון-מזרח; ואילו במציאות הטקטית-הטופוגרפית התנהלו התקפות אלו, פחות-אדירות, מדרום כלפי הצפון; וזו הסיבה, כי הואדיות שבחבל זה (הזורמים לרוב ממזרח למערב), ומדרונותיהם התלולים — הם המהוים את הרקע הטקטי החוזר ונשנה בתיאורי המבצעים הניתנים כאן; וכמו הואדיות — כן גם רכסי הגבעות שביניהם, על פסגותיהם, נקודות-התצפית ו"נקודות-המיכּוּן" לתנועה. תיאורים אלה הם פרי-עטו של קצין בריטי, מגדוד "טריטוריאלי" מדרום-מערבה של אנגליה, ממשתתפי המסע לארץ-ישראל והקרבות במבואות-השומרון. השטח שבו, כאמור, נתרחשו קרבות אלה היה, ביסודו, אותו שטח עצמו בו לחמו הישראלים בפלישתם והחשמונאים בגייסות המלך-הסלאוקי. בכל זאת, עולם לחימתו של אותו קצין בריטי קרוב היה, פירכמה אל מציאות-נוראנו כיום, ולא רק מבחינת חשבון-השנים — אלא גם באשר לחימוש ולאמצעים הטכניים: נשק-אש — בעצם, כפי שהיה גם בראשיתה (או רובה) של מלחמת-העולם השניה; רותה ניכרת מאוד בנשק אוטומטי; ארטילריה חזקה, ארוכת-טווח ומחירת-ירי; התחלות של שריון (שריינית סיור וקרב); סיור אווירי מפותח; קרבות-אוויר בין היריבים — ובסיום המסע — הפצצה והבזקה קטלניות על שדרות תורכים נסוגות. עם כל התמורות מאז — יש ויש מה ללמוד מהנסיונות, ההתבוננות, והלקחים של אותו קצין בריטי — ושל מנגנון-המלחמה ה"פרימיטיבי" (וכל-כך מורכב!) וה"מיושן" (וכל-כך מציאותי בבעיותיו!) אשר בתוכו פעל ולחם.

אכן, רק קריאה שיטתית תוך תשומת-לב רבה למעשים ופרטים ה"קטנים" תוכל להעלות מפרקים אלה את מלוא הלקח המאלף הטמון בהם למי שיודע להבחין בו.

התקפות במבואות הרי השומרון

לפני כ"ח שנים

מיוזר ה. א. לוק

כללי

מבצעי אביב 1918 במבואות הרי השומרון — שלא כמסע הכיבוש המהיר של אלנבי כעבור מחצית השנה — „נשכחו מלב". אך הם מעניינים ומאלפים — עד היום הזה. הקטע שלהלן, מן ה„היסטוריה הרש"מית" הבריטית של מסע א"י, מציג את המסגרת של תכנון אופרטיבי בה נערכו. הפרק שלאחריו — מספר זכרונותיו של מיוזר בגדוד רגלים, מגולל את המציאות היומיומית, של המתנה ושל מבצע, של אלה אשר „עליהם היתה המלאכה". הפעם ניתן תיאורם של שלבי התכונה וקרבות המבוא. על הקרב הגדולי — סית — קרב בורקין — יסופר ב„צקלון" הקרוב.

כתוצאה מהפעולות לאחר מעבר נהר אל-עוג'ה (הוא הירקון) מצפון ליפו-תל-אביב וכתוצאה מאלה שנערכו ממזרח לקו מסילת הברזל לוד-תול-כרם כ"2 במרס — התמשך הקו שהשיג הקורפוס הבריטי ה"21 מצפון לארסוף, חלקת החוף שנכבשה בכיוון דרום-מזרח עד למסילת הברזל, ומשם לאורך הגדה הצפונית של ואדי דיר-בלוט. בגזרת החוף היה שטח הפקר רחב, שרוחבו באחת הנקודות — שלושה ק"מ. ביצורי התורכים בין מסילת הברזל והים היו החוקים ביותר בהם נתקלו הכוחות הבריטיים מאז נעקר האויב מעזה (מלבד הביצורים שהגנו על ירושלים). במישור לא היתה לאויב עמדת הגנה טבעית כפי שהיתה לו בגבעות, והוא עמל הרבה כדי לאבטח את חזיתו באורח מלאכותי (ביחוד מאז בואו של לימן-פון-סנדרס, אשר המריץ והאץ את בנייתו של מערכת הפירות אדירה). בעורף, במרחק של כארבעה עד שמונה ק"מ מאחרי קו החזית, התמשך גזר-אל-פלניקס (הוא נחל פולג) — נחל איתן, שיצר בעונת הגשמים ביצות ושלוליות נרחבות, שהשתרעו על כ"6 קמ"ר. היה קיים נתיב אחד לאורך החוף, העובר את הנחל ליד שפכו, וכן מעבר חסר חשיבות ברחוק כ"5 ק"מ מהחוף ליד חירבת אור

זרקה (לא הרחק מנווה-הדסה של ימינו). הדרך השניה צפונה, המוליכה לתול-כרם, עוברת דרך אט-טירה, כ"2 ק"מ מהחוף. על-כן, אם תיערך התקדמות מהירה לאט-טירה, בעוד שני המעברים של נחל פולג ייחסמו על-ידי אש מן הים, יוכלו המתקיפים לצפות, במידה סבירה של ודאות, לתפיסת שבויים ושלל בכמות גדולה, וביחוד תותחים (בשטח הנמצא מדרום לביצות).

בשום מקום לא היתה אט-טירה קרובה לקו החזית של הבריטים פחות מעשרה ק"מ. לכן, התקוה היחידה להגיע אליה במהירות מספקת היתה לפרוץ בפתאומיות פרצה רחבה במערך ההגנה של האויב, אשר דרכה יוכלו לעבור כוחות רכובים.

לראשונה השלימו עתה התורכים את ארגונה הסדיר של הארמיה השמינית, אשר עד כה היו תחת פיקוד קורפוס אחד וקבוצת דיביות. החזית חולקה עתה בין הקורפוס ה"22 בפיקודו של רפעת-ביי (הדיביות ה"19 ו"20) — שנערך באגף הימני, לבין „קורפוס אסיה", בפיקודו של קולונל פון-פרנקברג (הדיביות ה"7, ה"16 וה"46, וכן הכוחות הגרמניים — מלבד גדוד אחד) — באגף השמאלי. מסילת הברזל היתה הגבול בין שתי העוצבות; הגבול השמאלי של ההתפרסות התורכית היה ליד קרנת איבן-זייד, דרומית-מזרחית לבורקין, דהיינו — כמעט חופף את הגבול הימני של הקורפוס ה"21 הבריטי. מאז הקרבות בחודש מרס תיגברו התורכים את הארטילריה שלהם בחזית הזאת, אך היא היתה נחותה עדיין בהשוואה לארטילריה הבריטית.¹

1. הארטילריה התורכית בחזית המזרחית השמינית התורכית הוערכה על-ידי בריגיט-גנרל ת. סימפסון בייקר, מפקד הארטילריה בקורפוס ה"21, כך: 4 תותח-הרים, 48 תותחים בני 75 מ"מ, 12 תותחי הוביצר בני 105 מ"מ, 11 תותחים בני 100 מ"מ ו"10 תותחי-הוביצר בני 150 מ"מ. לעומת זאת היו לקורפוס ה"21 הבריטי כ"12 תותחי-הרים או הוביצרים, 84 תותחים בני 18 ליטראות, 36 תותחי-הוביצר בני 4.5 אינטש, 12 תותחי 60 ליטראות, 16 הוביצרים בני 6 אינטש ו"2 תותחים בני 6 אינטש.

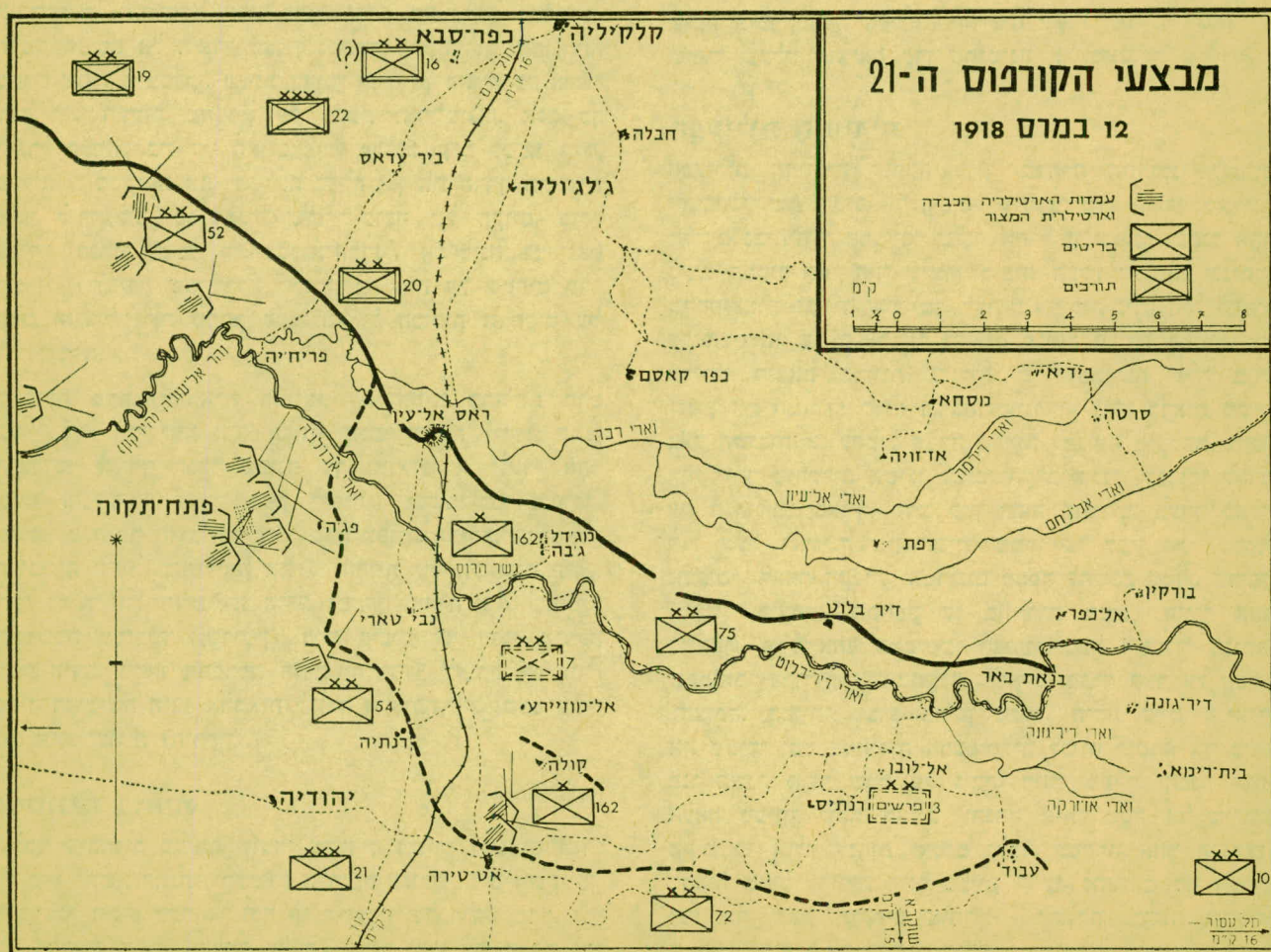
את מערך עמדותיו של האויב החל מטבסור, המרוחקת כ-6 ק"מ מהחוף, ועד לג'לג'וליה שעל מסילת-הברזל. מיד לאחר כניסתה של החטיבה המוגברת ה-159 (שסופחה מהקורפוס ה-20) מימינה של הדיביזיה ה-75, היה עליה לקבל באחריותה שטח הנכבש על-ידי הדיביזיה ה-75, ולאפשר בכך את התקדמות הדיביזיות ה-75 וה-54 עד לקו שמצפון לוואדי קאנה (ואדי קאנה מתמשך מדרום לוואדי עזון עד צפונה לכפר קאסם. בהמשכו הוא עובר את ג'לג'וליה, מדרום לירקונה, ומשתפך אל תוך הירקון מצפון, סמוך להדר-רמתיים). בו בזמן שאגפה השמאלית (של ההתקדמות) פונה מערבה לכיוון קלקיליה וג'לג'וליה. בשלב הסופי היתה הדיביזיה ה-54 צריכה להתקדם במהירות מערבה לאורך הביצורים התורכיים, ל"קפל" אותם ולכבוש את ג'לג'וליה, ביר עדאס וטבסור בקו ההגנה התורכי הראשון, ואת קלקיליה וכפר סבא (הערבית של אז) בקו השני.

באופן כזה היתה נפתחת הפרצה. הדיביזיה האוסטרלית הרכובה — שכונסה התחלית בין הכרמים שבעורף — היתה צריכה להיכנס לתוך הפרצה ליד חבלה (כפר הנמצא מזרחית לקלקיליה וצפונית-מזרחית לג'לג'וליה) מיד לאחר תפיסת קלקיליה וג'לג'וליה. אחרי כן היה עליה להתקדם במהירות

ניתן היה לבחון, ביתר פירוט, את תכניות הקורפוס ה-21, לו הגיע המבצע לסימומו, אך אף בבחינת הנוכחית יש ענין, משום הדמיון שבין לבין המתקפה הגדולה והסופית שנערכה לאחר חמישה חודשים (דמיון, אף כי ב"קנה מידה" מצומצם) באשר לגודל הכוחות והיעדים.

השלב הראשון של פעולת הקורפוס ה-21 נועד להיות כיבוש הכפר בורקין, "רכס-מוג" ושייח' סובי (המקום הראשון — כק"מ וחצי צפונית מערבית לכפר בורקין, והשני כ-3 ק"מ צפונית מערבית לו) וכן כיבוש הכפר רפת וגבעת עררה שמצפון-מזרחה לו.² את כל אלה צריכה היתה לכבוש הדיביזיה ה-75, שנערכה באגף הימני של הקורפוס. בשלב הבא היתה צריכה הדיביזיה ה-7 הוודית, באגפו השמאלי של הקורפוס, לקדם את חזיתו, ברוחב של כ-7.5 ק"מ, כ-2 ק"מ לתוך שטח ההפקר הנרחב ולהכין עמדות תותחים, מהן ניתן יהיה להפגין

2. לאחר המבצע של ה-13 במרס היה אגפה של הדיביזיה ה-75 לרגלי גבעת בנאטיבאר. מאז האריכה את קו החזית שלה מזרחה לעיקול הגדול של ואדי דיר-בלוט, מקום בו כבש את כפר דיר-גסנה גדוד הרובאים ה-58 (מצבא הודו). מערבית לעיקול זה קידמה הדיביזיה במקצת את חזיתה משני עבריו של הכפר דיר-בלוט, וכתוצאה נמצא קו החזית כחצי ק"מ מדרום אל-כפר (הוא כפר אדידיך, כקילומטר דרומית לרפת).

הגדולה ביותר ולעלות דרך קלקיליה על אט־טירה. משימתה העיקרית היתה לחסום את דרכי הנסיגה של האויב, אך אם יספיק חלק ניכר מכוחות האויב שבין מסילת־הברזל והחוף לסגת ולחמוק דרך אט־טירה, צריכה היתה לערוך מבצע מרדף נמרץ, אם כי לא מעבר לתול־כרם צפונה. אגיות מלחמה שבים, מול שפך נחל פולג, היו צריכות לנסות לחסום באש את המעברים על הביצות. חשיבותה של תפיסת תותחי אויב במספר גדול עד כמה שאפשר הודגשה באופן מיוחד על־ידי גנרל בלפין בתדריך שנתן למיור־גנרל הוג'סון. זאת היתה תכנית נעוזה, אשר הצלחתה תלויה היתה בהצלחה מהירה של ההתקפות הראשונות, ויתרונה בכך, שאם ייכשלו אלה, אפשר יהיה להפסיק את כל המבצע בלי לסבך כוחות נוספים על אלה של הדיביזיה ה־75.

ואדי דיר־בלוט

רקע

את המבצע החשוב הראשון ערכה הדיביזיה ה־52 באגף השמאלי הקיצוני. בליל ה־21–20 בדצמבר 1917 עברו את ואדי־עוג'ה (הירקון), חלק ברגל וחלק באמצעות רפסודות. הרמה הצופה אל הוואדי מצפון נכבשה בהסתערות שהונחתה בטרם שחר, ויוצב קו, שמנע באופן יעיל מן האויב כל אפשרות של תצפית מהצפון על בקעת ואדי־עוג'ה. אגב כך הוגדל המרחק בין קווי האויב ליפו מכ־4.5 ק"מ לכ־12 ק"מ. פעולה זו הבטיחה את יפו ואת נמלה וכן את הדרך הראשית מיפו לירושלים. כן נעשה שיפור נוסף של הקוים, כולל לכידת רנתיה שעל קו מסילת־הברזל, אט־טינה ובורנאט מימין — לכידה שאיפשרה שליטה בתצפית על שטחים קדמיים והגדילה את מרחב הפעולה של הכוחות המחפים על לוד ורמלה.

כתוצאה ממבצעים אלה התייצב קו החזית בתחילת מרס בערך כך: הדיביזיה ה־60 באגף הימני הגיעה לירדן. קוינו התמשכו לאורך הנהר צפונה עד ואדי־עוג'ה (ואדי אחר בשם זה, כ־10 ק"מ מצפון ליריחו) ומשם פנו מערבה. משמאלם היתה הדיביזיה ה־53 קצת צפונה מבירה, ומשמאלה הדיביזיה ה־10, שהשלימה את קו החזית של הקורפוס ה־20. הקו נמשך אל הדיביזיה ה־75 (מהקורפוס ה־21), שחזיתה התמשכה ממדידה (מודיעין) דרך קיביה עד רגלי הגבעה באט־טירה. מכאן התפרסה הדיביזיה ה־54 לאורך המישור; בעוד הדיביזיה ה־52 אחראית לגזרה הקרובה לים, מעט צפון־נהר ואדי־עוג'ה (הירקון).

אימונים בחזית

מלבד שיבושים מעטים שיצרו מטרדים זמניים (גשמים שירדו מדי פעם), התנהלו פעולות הלחימה בגזרת הדיביזיה ה־75, משך כל חודש פברואר ובחלקו הראשון של חודש מרס, לפי כל הכללים ונחלו הצלחה מלאה. האויב נסוג אל מעבר לקו

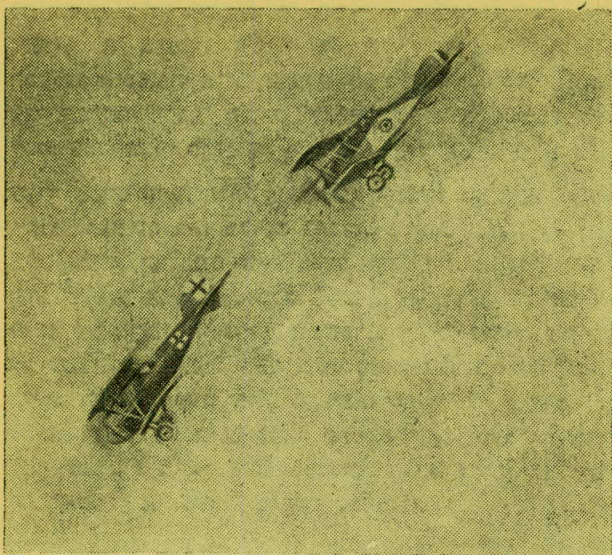
ואדי דיר־בלוט, והשאר שטח הפקר ברוחב כששה קילומטרים מול חזיתנו. אמנם החזיק האויב עמדות קדמיות במרחק של שניים עד שלושה קילומטרים מולנו, אך שטחינו היו מחוץ לטווח תותחיה, שמוקמו במרחק רב בעורפו. על־כן נהננו מחסינות מפני צליפה ומפני הפגזה ויכולנו לגנוע לפני קוינו, בגלוי וללא חשש, אף לאור היום. עמדות התצפית שתפסנו חלשו על שטחי ראייה נרחבים אף מעבר לשטח ההפקר ואיפשרו ידיעה מוקדמת על כל תנועת אויב.

במצב דברים זה היו לנו הזדמנויות לאימונים ולהכנה עצמית לקראת ההתקדמות הבאה. הגדוד כולו עבר קורס אימוני רובה. המורדות הקדמיים של משלטנו היו מטוח מעולה ליירוט שדה, ושטח ההפקר כולו שימש כחומת־מפגע לכדורי רים תועים. ללא ספק גירה הדבר את התורכים, שראו לפנייהם אנשים מתגודדים במחלקותיהם ורובצים בגלוי בשטח פתוח. בודאי השתוקקו לתותחים ממקומים בטוח פגיעה כדי להפיק צנו לכל רוח במספר פגזי שרפנל.

אנו הקמנו מטוח קליעה מוצלח מאוד. בקו החזית היתה הבירה יקרת מציאות, ועל אף שרבים הוקירוה, רק נדירות השיגוה. כל כמות שעלה בידנו להשיג מהקנטינה נלקחה לשדה המטוחים. בקבוק ריק הונח כמאתיים מטר לפני היורה, ומאחוריו הונח בקבוק מלא. כל הפוגע בבקבוק הראשון זכה בתוכנו של הבקבוק השני. כל אחד היה זכאי לירות יריה אחת חינם. כל יריה נוספת עלתה פאני אחד. התוצאה היתה שיפור ניכר ברמת הקליעה האישית של כל חיילי הגדוד — שיפור שעליו הוציאה קרן הקנטינה אך מעט.

הפעילות האווירית

הפעילות האווירית עוררה ענין. במהרה התרגלנו לזמזום האופייני של מטוסי ה"הונים" (הגרמנים), שטסו מעלינו, מלווים בביחות ה"ארציים" שלנו. אחרי כן יכולנו לעקוב אחר נתיב המטוס לפי הקו שיצרו בועות העשן הלבנות שנותרו מהתפוצצות פגזי ה"ארציים". לעתים רחוקות ניתן היה לסמוך על אמינותו של ה"ארצי" בהשגת פגיעה ישירה במטוס, אך על־ידי הוצאת כמויות גדולות של תחמושת עלה בידו לאלץ את ה"הוני" לטוס בגובה, ממנו לא ניתן לראות משהו בעל חשיבות או להטיל פצצה בתקוה לפגיעה מוצלחת. תוצאת זאת יותר מוחשיות השיגו מטוסי הקרב שלנו, שנכנסו לקרב עם ה"הונים" באויר. קרב קטן ונאה התרחש, בערך כאלף רגל מעל ראשינו, בין שניים ממטוסינו לבין שני מטוסי "הונים". לאחר הקפות ותמרונים מספר להשגת עמדה עדיפה (במשך ביצועם, התחמק לו בזהירות מטוס "הוני" אחד לשטחו), צלל אחד ממטוסינו ישירות מעל ה"הוני" הנותר, בהמטירו צרורות אש ממקלע "לואיס" מטוח קצר על הטייס והצופה. בהיותו פצוע באופן אנוש, היטה טייס ה"הוני" את מטוסו וטס במהירות המכסימלית לכיוון שטחו. אך מטר סנו השני, אשר שמר על גובה, ריחף מעליו, הפנה אותו הלאה מכיוון שטח האויב והנחה אותו מטה אל מישור, מקום בו אולץ לנחות ואמנם נלכד. במקרה אחר הופתענו לראות מטוס "הוני", חוזר מכיוון קוינו, נוחת בשטח האויב, ועל אף שאין תוקפים אותו — מתלקת. דוחות שהגיעו אחרי כן סיפקו את החסבר לתופעה המתמיהה. הטייס ה"הוני"

קרב אויר

נחשבת לפחות פגיעה לאש תותחים, רובים או מקלעים הנורית ממרחקים. ננקטו אמצעים יעילים לאבטחת הכיוון הנכון של התנועה (למשימה זו הוקצב קצין מיוחד שנשא מצפן), וכן ננקטו אמצעים לאבטחת המגע המתמיד עם היחידות באגפים. סוללה של תותחי-שדה הוקצתה לאבטחת התקדמות הגדוד, וקצין-התצפית-הקדמי של הסוללה נע קדימה עם יחידות הרגלים. הסוללה כולה, מלבד כיתה אחת שהושארה זמנית מאחור, התקדמה בעקבותינו לעמדה שהוכנה מראש, במקום ממנו יהיה רכס דיר-בלוט בטוח תותחיה. כיתת מקלענים נעה קדימה, צמודה לפלוגת החלוץ. בקפל קרקע שנמצא כק"מ וחצי מהיעד הראשון התפרסו יחידות הרגלים בשרשרת. הם המשיכו בהתקדמותם ותפסו ללא התנגדות את הגבעה, שהייתה את יעדם הראשון.

בינתיים, לאחר הרעשה מרוכזת באגף השמאלי, נכבשו עמ' דות האויב הקדמיות, הראשונה והשנייה, שלא גילו התנגדות עזה. נראה היה, שאלה הוחזקו בעיקר למטרת תצפית, וש- ההתנגדות העיקרית עתידה להתגלות על רכס דיר-בלוט.

לאחר שהיה קצרה על היעד הראשון, להשגת התאמה עם לוח הזמנים המתוכנן, נענו שוב קדימה באותה התבנית אל יעדנו הבא, רכס הצופה על ואדי דיר-בלוט. לא נתקלנו בכל התנגדות, עד שהתגלו ראשינו מעל קו רכס דיר-בלוט — ואז קידם פנינו מטח קליעים מעמדות מקלעים מן הצד הנגדי של הואדי. ואדי זה, כזכור, היה בשטח בלתי ידוע לנו. על-כן, הדבר הראשון שהיה עלינו לעשות היה עריכת סיורים חפזים וזים והחלטה מהירה על השיטה הטובה ביותר לירידה אל הואדי וחצייתו. נמצא, שהמורד היה כמעט מצוק, וכי לפנינו לא ואדי אחד לעברו אלא שניים; נוסף יובל קטן יותר, שכמעט לא היה נראה במפה, אולם היווה למעשה מכשול רציני ביותר. לא קל היה לערוך סיורים כאלה במורדות הקד-מיים תחת אש המקלעים שנורתה מעבר לוואדי. התכנית המ-קורית היתה, שפלוגת החלוץ, אשר תתפוס את הרכס, תפתח מיד באש מחפה אל עבר הואדי, בעוד הפלוגה שבעקבותיה תעבור אותו תחת חיפוי האש. אולם הקושי בתפיסת עמדות

נחת מבלי שיהיה בטוח במקום הימצאו. התורכים, שבטעות חשבוהו לבריטי, פתחו עליו באש-מקלעים. כתוצאה מכך, בהיותו בטוח שהוא בשטח אויב, שרף הטייס את מטוסו והסגיר עצמו — לידידיו!

הכנות להתקדמות

בתחילת מרס הגיעו שמועות על תזוזה קדימה. הנימוק המוצהר היה שיפור הקוים. יתכן שמניעים אחרים, כגון שמירת היוזמה בידנו, טיפוח רוח תוקפנית ומדידת עוצמתו של האויב כהכנה למבצעים יותר רחבים, היו בסוד החלטתו של הפיקוד הגבוה.

מול יפו בערך מפולג הרכס המרכזי של הרי יהודה על-ידי ערוץ גדול. תחילת הערוץ על הרכס, בנקודה ממנה כמעט ניתן לצפות אל עמק הירדן, והוא מתמשך ממזרח למערב, עם פניות ועיקולים רבים, עד הגיחו במרחב הפתוח ליד מג'דל-ג'אבה (היא חרבת מגדל-אפק של ראש-העין). משם והלאה הוא משמש כיובלו העיקרי של נחל עוג'ה (הירקון). בימי החשמונאים היה הערוץ חזית בין היהודים ובין השומרונים. הערוץ הוא ואדי דיר-בלוט. צלעותיו תלולות בכל מקום, ולעתים הן ממש מצוקים, שגובהם עשרות מטרים. רוחבו של אפיק הואדי מגיע למאה-מאתיים מטרים, ופני השטח ישרים. כך יצר ואדי דיר-בלוט קו הגנה מעולה למען התורכים, ולאחר שעבר לידינו היה לנו ציר פעולה מעולה.

התורכים התבססו באותה עת בקו ואדי דיר-בלוט בעמדות קדמיות כאלה, שאיפשרו למנוע מסוירינו כל כניסה אל הואדי. האינפורמציה שהיתה בידינו על הואדי נשאבה בעיקרה מהמקורות המוגבלים של מסמכים ומפות; זו לא היתה אינפורמציה מלאה או אמינה. חבל הארץ כולו היה מכוסה עמקים כמעט שטוחים, שפוצלו על-ידי גיאיות, ופה ושם היו פזורים גבעות וכפרים, ופרטי נוף אחרים בעלי חשיבות טק-טית. ימים מספר לפני ההתקפה נשלחו פטרולים לשטח ההפקר, כדי ללמוד ולהכיר ככל האפשר את שדה המערכה בו עתידים היינו להילחם.

ב-21 במרס נעה הדיביזיה ה-75 קדימה בתיאום עם הדיביזיות שבאגפה. מבצעי יום זה היו אולי יותר מאשר מבצעים זעירים, אך לבטח לא היו קרבות מכריעים במלחמה זו, אם כי יתכן שהיתה לפעולתם של משיכת תגבורות לארץ-ישראל השפעה מרחיקת לכת על התוצאות באזורים אחרים, כגון בארס-נהריים. על אף זאת, בהיותם „יום שדה" נאה, שדמה מאוד לתמרונים שלנו במולדת, מרשה אני לעצמי לתארם בקצרה, בתקוה שיהיו בעלי ענין לאלה שנסינום הקרבי מצטמצם לחזית שבבית. לא היו שם גדרות-תיל גבו-רות להיאבק עמן, אף לא גוים מרעילים. לא היו אפילו חפ-רות, מאחר שביצורי התורכים כאן היו בנויים מקירות אבן בלבד, שנקראו „סנגרים". בשלבים ההתחליים אף לא הופגזו.

ההתקדמות

זמן קצר לאחר עלות השחר פתחה הארטילריה הכבדה שלנו את החניגה בהפגזה את העמדות הקדמיות של האויב. ב-0700 נעה כל החזית קדימה. לאחר שהתארגנו בתבנית המתאימה לפני מעבר הרכס, נענו קדימה בתבנית „ארטי-לרית" (היינו תנועה מחלקתית בשורה עורפית). תבנית זו

קדמות החלוץ. וכך התבססה פלוגת-החלוץ על הרכס, כשהיא נתמכת על-ידי הפלוגות האחרות שבעקבותיה. עיקר הקרב היה עדיין לפנינו. מטה עז של מקלעים אילץ את מחלקת-החוד לתפוס מחסה מאחרי אחת ממדרגות ההר. מכאן שוב הסתערו קדימה. התורכים הנחיתו עתה התקפת-נגד חזקה. בראותה זאת, הסתערה מחלקת-החוד קדימה בכי-דונים נטויים, כשהיא מובלת על-ידי הטבח הפלוגתי, ואילצה את התורכים להימלט. מקלעני ה"לואיס" השיגו אותם בנסיגתם והסירו מהם כל רצון לחדש את התקפת הנגד. לעת הזאת עטה הפלוגה קדימה; ובהתעלמה מן הכפר דיר-בלוט ומק-לעיו, ניסתה לחסום את דרך הנסיגה מהכפר. בראותם זאת, פינו התורכים בחפזן את דיר-בלוט, ותחת חיפוי-אש מרכסים אחרים נמלטו כל הנשארים בחיים כל עוד נפשם בם. עם ערב היתה בידנו שליטה מלאה על רכס דיר-בלוט ומעבר לרכס והלאה עד למישור מג'דל ג'אבה.

הרי אפרים

מצאנו עצמנו עתה מבוססים היטב בהרי אפרים, ובמרחק לא רב מהאויב. לאחר כיבוש רכס דיר-בלוט נסוג הוא, ובמהרה נראה מתחפר ומקים "סגרים" (עמדות אבנים) ומבסס קו הגנה חדש, שניים עד ארבעה קילומטרים לצפון. רכס דיר-בלוט נקבע כיעדנו הסופי. לוא היו דרכים עליהם אפשר היה לקדם תותחים ואספקה, ניתן היה לרדוף או לתקוף את האויב מיד ובהצלחה, אולם בצירי האספקה חסרי התקוה הקיימים היתה חיונית פעולת הכנה מוקדמת.

לאחר תפיסת הרכס נערכה רדיפה באש אחרי האויב הנסוג מכל כלי הנשק שניתן להפעיל: רובים, מקלעים וארטילריה. רדיפה בעזרת פרשים או אף חי"ר לא באה בחשבון. אורגן קו של מוצבי חוץ, והכוחות התמקמו לקראת לילה לח וחסר חדור כלשהו. שלוחות ההר היו כה משופעות, שלא ניתן היה להביא כל תספוקת לנוחות אישית. אף הגמלים נושאי-התחמושת הועלו בקושי רב מאוד. פרט להפגזות לא הוטרדנו משך אותו לילה ובבוקר למחרת. בכך ניתנה לנו ההזדמנות לבנות "סגרים" ולסלול שבילים לבהמות המשא, ובאופן כללי להתארגן לנוחות אישית. נשלחו קדימה פטרולים כדי לודא, כי השטח הקרוב לפנינו נקי מכוחות אויב.

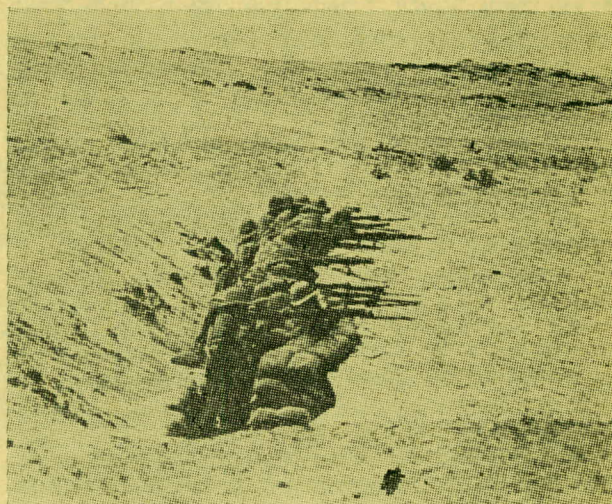
★

תוצאות התקדמות זאת היתה משיכת תגבורות לגזרה זו והפנית כוחות עתודה תורכיים לארץ-ישראל. אלה באו בעיקר מהקוק, שם שיחררה ההתמוטטות הכללית של הרוסים כוחות תורכיים רבים. היו הוכחות, כי כוחות אלה נועדו למתקפה בארם-נהריים. מתקבל על הדעת איפוא, שהתקדמות זאת תרמה באופן עקיף אך ממשי להגנת ארם-נהריים, כיון שהמתקפה התורכית שהיתה צפויה בגזרה זו כלל לא יצאה אל הפועל. שתיים או שלוש דביביות גרמניות הובאו במטרה לחזק את עמידת התורכים, ואמנם, מכאן והלאה ההתנגדות בה נתקלנו נתקשה לבלי הכר. ימי "הלוחמה דה-לוקס" חלפו עברו. לפני שה"ארצ'ים" שלנו הספיקו להתקדם למוצב בינו, עשו מטוסי ה"הונים" באויר כבתוך שלהם, ובטיסה נמוכה הטילו עלינו פצצות והבזיקו עלינו במקלעיהם בצורה שכלל לא נעמה לנו. ארטילריית האויב הפגיזה כל תנועה

מתאימות, שלהן תצפית על המטרה, והטוח הרחוק (כ"מ וחצי), לא איפשרו אש יעילה של יחידות הרגלים. אך המקלענים שסופחו אלינו הפעילו את מקלעיהם, ובהיבעת תפס קצין-התצפית-הקדמי עמדת תצפית על הרכס, ממנה יכול לטוח את תותחיו ביעילות.

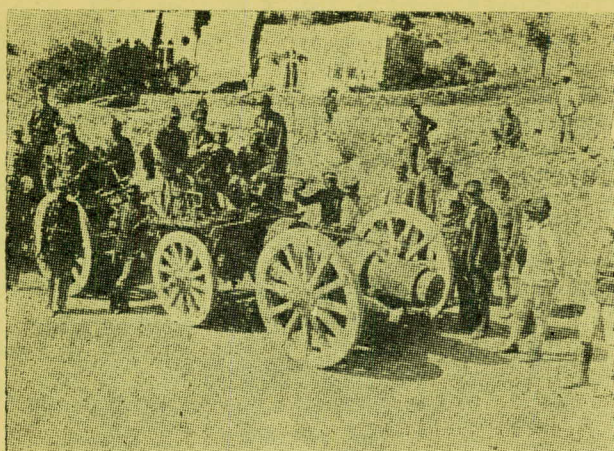
בערך באותו הזמן, הלאה משמאלנו, התפתח הקרב על מג'דל-ג'אבה. כפר זה היה ממוקם בעמדת שליטה הצופה על המישור, ובימי הצלבנים היה מבצר. קטע זה של הקרב היה כולו פעולת ארטילריה בלבד, פשוטו כמשמעו. כל הארטילריה של הדיביוזה, בתוספת מספר תותחים כבדים, התרכזה על נקודה חסרת מזל זאת. הוצג מחזה שלא במהרה יישכח. כאשר הגיעו יחידות הרגלים, מצאו שהמשימה בוצעה במ-לואה. התורכים נהרגו כולם בהרעשה או נמלטו מהכפר; רוב הנמלטים נפגעו באש מקלעינו. בטרם נסוגו, לא שכחו התורכים לשסף את גרוננו של המוח'תאר.

נשחזר לפנינו את תמונת הקרב הכוללת. הפלוגה הראשונה נעה קדימה תחת חיפוי אש הארטילריה והמקלעים שלנו. ההחלקה במדרון ההר היתה כעין ריצה בין שורות של מצליפים, אך מרגע שהגעתי אל תחתית הוואדי הראשון ניתן לך שם מחסה כדי לשאוף רוח. כמעט ממולנו, ברכס הרחוק, השתרע הכפר דיר-בלוט, אשר עליו, ללא ספק, התכוון האויב לבסס את התנגדותו החזקה ביותר. משמאלנו התקדמו יחידות הרגלים במהירות; מימיננו הן נעצרו, אך בראותן את התקדמותנו, עטו גם הן קדימה, כדי ליצור לחץ לאורך כל החזית. האויב ארגן את ביצוריו ומיקם את עמדות מקלעיו

כיתת מקלענים בעמדה

בתבונה רבה. מורדות הוואדי היו משופעים מכדי לאפשר אש יעילה מהרכס אל מטרות שבמדרונות ובתחתית הוואדי, אך האויב ניצל את עיקוליו ופניותיו של הוואדי למיקום עמדות המקלעים במקומות מהם ניתן לכסות באש את השלוחות ול-קיים את הסיוע ההדדי. פלוגת החלוץ שלנו ניגשה מיד לפעולה. חייליה התפרקו ממשאם ועטו בהסתערות על הרכס. בינתיים התקדמו יחידות הרגלים שלנו משמאל, איגפו חלק ממקלעי האויב שבאגף ואילצום לסגת, ובכך סייעו להת-

הוביצר אוטורלי בדרך אל החזית

תנועה ופתח בהרעשה. אולם האש לא היתה מכוונת, והפגזים נפלו מעבר לכוחות המתקדמים ולא גרמו כל אבדות. בחזית תנו לא הרגיש האויב במתרחש, ויעדינו הושגו ללא הפרעה. היה ידוע, שעמדותינו החדשות יהיו נצפות מעמדות התצפית של האויב ב"גבעת-שלושת-השיחים" ובעררה, וכשיראו לאור היום שתפסנו את הרכסים הקרובים אליהם, יפגזונו ללא רחם. על-כן לא הוקדש יתר הלילה לשינה, אלא לבניה אינ-טנסיבית של "סנגרים" בקו ההגנה החדש ולהקמת שטחי חניה במקומות העשויים לשמש מחסה מאש ומתצפית. עם בוא היום החל האויב בהרעשתו, אך עמל הלילה לא היה לשוא, ואנשינו היו בטוחים ומוגנים.

קו חזית חדש זה לא היה נוח ביותר. הוא נשלט על-ידי האויב עד כדי כך, שכל תנועה ביום לא באה בחשבון, והיה צורך לאסור, לזמן מה, אף אש-מדורות. האויב תקף קו חדש זה ימים אחדים לאחר שנתפס על-ידנו, אולם הארטילריה שלנו לכדה את כוחות האויב כשהם במבנה מכונס בטרם יהיה ספק בידם להתפרס, וכך לא הוטרדנו יותר בהרעשה, שלא גרמה נזק גדול. לא ציפינו שקו זה יוחזק על-ידנו תקופה ארוכה. ההכנות להתמודדות הבאה עם האויב היו בעיצומן.

במורדות הקדמיים והפעילה אש מגששת בתקוה לגרום נזקים לכוחותינו שהתבססו במדרון האחורי. השיטה בה הוחזק קו החזית על-ידי התורכים, כפי שהוחזק גם על-ידנו, היתה כזו: "סנגרים" חזקים נבנו במורד הקדמי של כל גבעה או רכס. אלה הוחזקו במשך היום רק על-ידי תצפיות קטנות ומוגנות היטב, שצוידו לעתים במקלע "לואיס"; יתר הכוח הועבר לחזית במדרון האחורי של הרכס. עם דמדומי ערב התקדם הכוח ומילא את קו החזית, ועם דמדומי שחר שוב עבר לאחור, כך שארטילריית האויב לא יכלה בשום אופן לראות מטרה גלויה, עליה תוכל להנחית את אשה. גישוש על המדרונות האחוריים באש תותחים היה כמעט ללא תכלית, אפילו באש ה"הוביצר-רים", כיון שיש לירות כמות עצומה של תחמושת על-מנת להשיג תוצאות כלשהן, אלא אם כן ניתן להשיג תצפית על השטח.

בינתיים התקדמו ההכנות במהירות. בגאונות, הנופלת אך במעט מזאת שהביאה לסלילת הדרכים בהימאלאיה ובאלפים, נסללו דרכים לעליה ולירידה על המדרונות המשופעים של הוואדי, כך שתוך שבועיים-שלושה אפשר היה לקדם תותחים מעבר לוואדי ועל רכס דיר-בלוט. כן אורגנה אספקת מים, שנשאבו ממעינות מים-חיים בתחתית הוואדי; כן כוסו פתחי הגבים שעל ההר כדי למנוע דגירת יתושים ומלריה.

ב-14 במרס הסתער האויב בהתקפת-נגד על קו הרכס דיר-בלוט, אך נלכד בתבנית מכונסת על-ידי הארטילריה שלנו, והתקפת-הנגד נבלמה בראשיתה. ב-19 בחודש נתקיימה התקדמות קלה באגפנו הימני, אשר העבירה לתוך קוינו את בית-רימא (יתכן שזאת היא רמתיים של החשמונאים). הור-גשה תכונה לקראת התקדמות נוספת, ופעילות הפטרולים הוגברה לכל אורך הקו.

ב-27 במרס נעה כל החזית קדימה. הכונה היתה להתקדם לעומק כ-ק"מ וחצי כדי לתפוס קו-הגנה משופר יותר מבחינה טקטית. סברו, כי אף לא אחד מן היעדים תפוס על-ידי האויב. בהתאם לכך נערכה ההתקדמות בלילה. ירח מלא, שהאיר את הלילה, הקל על המבצע. מיד עם רדת החשיכה זחלה כל החזית בשקט קדימה, בכידונים נטוים כדי לפגוש כל התנגדות אפשרית בפלדה קרה. הלאה מימינו גילה האויב

י ב ו ר ד צ ה " ל י ע צ מ כ ו ח ו

מושב כפר יהושע

מועצה מקומית רעננה

רח' אחוזה, טל: 921001

נ י צ נ י מ

קבוצת פועלים להתישבות שתופית בע"מ

מועצה אזורית

ל כ י ש

ר מ ת - ד ו ד

קבוצת פועלים להתישבות שתופית בע"מ

מועצה אזורית

מרום-הגליל

ת ל - י ו ס ה

קבוצת פועלים להתישבות שתופית בע"מ

מועצה אזורית

מ ר ח ב י מ

תנובה

תנובה משווקת למעלה מ-73 אחוז מכל

תוצרת המשק החקלאי העברי המעורב

המשרד הראשי:

תנובה, מרכז שיתופי לשיווק תוצרת חקלאית

בישראל בע"מ, בית "תנובה", רח' יהודה הלוי

טלפון: 59511-7

17, ת.ד. 265

ארגון מגדלי ירקות

רח' שינקין 80, טלפון: 613168

תל-אביב

ארגון מגדלי פירות

תל-אביב, יהודה הלוי 4, טל: 58504

נ ע ו ר י מ

המרכז להכשרה כפרית

מ פ ל ס י מ

קבוצת פועלים להתישבות חקלאית בע"מ

י ב ו ר ד צ ה " ל י ע צ ס כ ו ח ו

המועצה לייצור ושיווק כותנה בע"מ

ת"א, הקריה, משרד החקלאות
טלפון: 28100

"סיפולוקס", תעשית סיפונים ביתיים

תל-אביב, גבורי ישראל 106, טל. 36011

פלאי — פי.או.סי. בע"מ

מפעלי דפוס

טסקו בע"מ

ציוד טכני ומוסכים ותחנות סיכה
חיפה, 'שד' המגינים 52, טל. 524549

הלנה רובינשטיין בע"מ

ביח"ר לקוסמטיקה
מגדל העמק, טלפון: 6176, 6175

חברה לקייט ותיירות בע"מ מלון גנתון טבריה

ת.ד. 505, טל. 20860

"רפאל", שרות מפעלי מים בע"מ

תל-אביב, רח' הכרמל 12, טל. 55833

קואופרטיב "עמק חפר"

להובלת משאות בע"מ

ספן בע"מ, ייצור לוחות בדוד וצפוי

תל-אביב, רח' לינקולן 17, טל. 31263

תעשיות צמר אוסטרליות בע"מ

אשדוד, ת.ד. 36, טלפון: 901447

צמד, חברה להספקת ציוד הנדסי בע"מ

תל-אביב, רח' לבונטין 14, טל. 623585

גתרון בע"מ

חב' לייצור חלקים אלקטרוניים ורמקולים

סולתם בע"מ

חיפה, ת.ד. 1371, טל. 67912

גלעם בע"מ

כרכור

טרה בע"מ, מחלבה מרכזית

תל-אביב, גבורי ישראל 65, טל. 251286

פלמחים, מכורה, סוכריר

מפעלים לכריית זיפוף, חול וסוכר
ת"א, רח' אלנבי 85, טל. 613077

יבורך צה"ל יעצם כוחו

דוידוביץ משה בע"מ,
מהנדס, קבלן כללי

חיפה, רח' ירושלים 24, טל: 60505

להב בע"מ,
נשק וחמרי פיצוץ

תל-אביב, דרך פתח-תקוה 28
טלפון: 36423

חברת פתוח למושבי אזור גת

קרית-גת, שד' לכיש 3

„המניע“ משאבות בע"מ

תל-אביב

פרדס סינדיקט (עבור פרדסים) בע"מ

ת"א, רח' קפלן 8, טל: 224181

גדוה

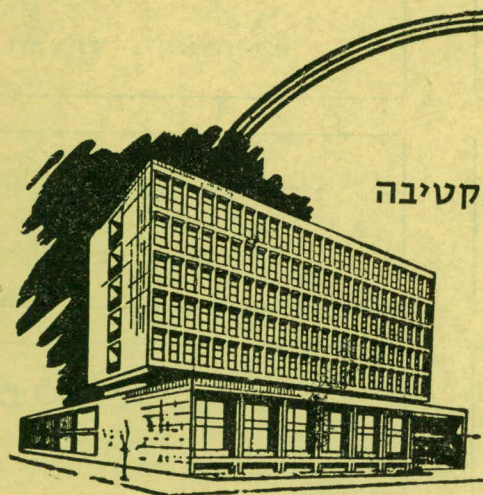
קבוצת פועלים להתישבות שתופית בע"מ

סוליאטן בע"מ

רחובות

בית חרושת גת

גבעת-חיים

ס"ה אקטיבה

1006 נויליון ל"י

✱

138 סניפים

בכל רחבי הארץ

✱

כל שרותי בנק

בנק הפועלים

נוסד 1921

יבורך צה"ל יעצם כוחו

אלובין בע"מ, מוצרי אלומיניום לבנין

חיפה, רח' השיש 2, טלפון: 72323

זיקה, מפעלי אלקטרודות בע"מ

חיפה, ת.ד. 1619, טלפון: 71268

דננברג ישראל

חב' מצות, "אביב"

ביח"ר פרדס-כץ, טלפון: 721451

מפלגת הפועלים המאוחדת

תל-אביב, יהודה הלוי 20, טלפון: 57171

המועצה לייצור ושווק טבק גלמי

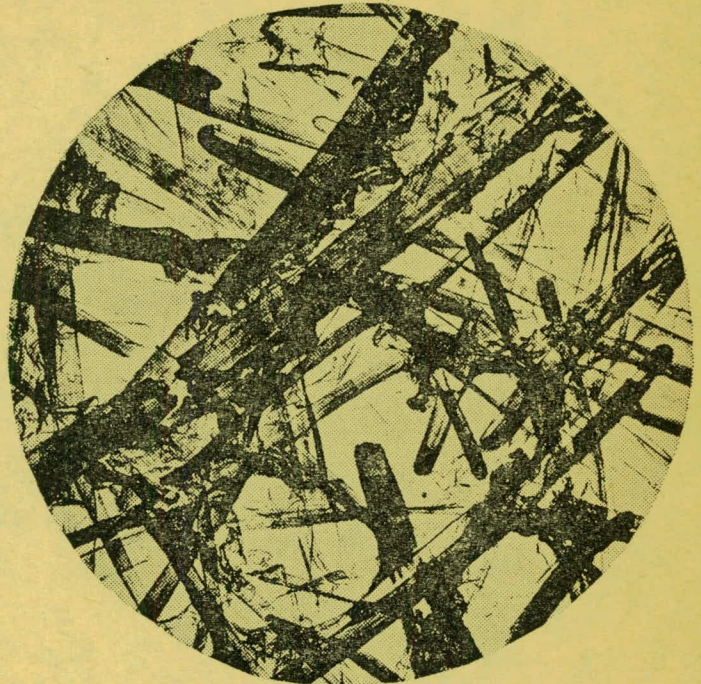
חיפה, דרך העצמאות 21, טלפון: 525392

**הסנה-
ביטוח
הסנה-
ביטחון**

הסנה

חברת הביטוח הגדולה בישראל

גרפיס

זה גרגיר בטון

כן, זהו תצלוס אלקטרו-מיקרוסקופי של גרגיר בטון המוגדל 40,000 פעם. התמונה מראה שזור של סיבי Calciumsilikathydrat המהווים חומר היסוד הקובע את חוזק הצמנט וטיבו. כל תהליכי הייצור של מלט, "נשר", החל בחומר הגלם ועד למוצר המוגמר, עומדים תחת השגחתם המתמדת של כימאי המפעל. מלט, "נשר" עונה על הדרישות הקפדניות והמחמירות ביותר של מכון התקנים בישראל ושל מעבדות בין-לאומיות נודעות;

"נשר" מפעלי מלט פורטלנד ישראליים בע"מ

הופיעו

אדום על חאקי

סגן אלוף ד"ר ישראל מהר"ק

ברנרד וסמון ברודי

מרוכה הקשת
עד כצצת המימן

לואר רשמי

